

Unelmaa kohti

Aikuisiällä kasvatustieteen maisteriksi Tampereen yliopistosta

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden yksikkö

Pro gradu -tutkielma

Kasvatustiede

Heidi Lehtimäki

Helmikuu 2011

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden yksikkö

LEHTIMÄKI, HEIDI: Unelmaa kohti. Aikuisiällä kasvatustieteen maisteriksi Tampereen yliopistosta

Pro gradu -tutkielma, 98s., 4liites.

Kasvatustiede

Helmikuu 2011

Tiivistelmä

Elinikäisestä oppimisesta on tullut osa nykypäivän yhteiskuntaa. Yliopistossakin yhä useampi opiskelija on aikuisopiskelija. Tutkimuksessani selvitin kirjallisuuden, aikaisempien tutkimusten sekä tilastoaineistojen perusteella aikuisopiskelijoiden taustaa, historiaa, ideologiaa sekä aikuisten opiskeluun osallistumisen syitä ja määrää eri opintoaloilla. Lisäksi haastattelin seitsemää kasvatustieteen ja aikuiskasvatuksen aikuisopiskelijoita Tampereen yliopistosta. Haastattelujen avulla syvensin tietämystä aikuisopiskelijoiden opiskelukokemuksista ja opiskelutuntemuksista. Mielenkiinnon kohteena oli myös, miten perhe-elämän, opiskelun ja työelämän yhdistäminen onnistuu. Lisäksi tutkimuksessa selvitin opiskelun merkitystä aikuisopiskelijalle. Kasvatusala on eräs aikuisopiskelijoiden suosima ala. Haastattelujen avulla selvitin myös sitä, miten aikuisopiskelijat löytävät kasvatusalan.

Tutkimukseni aineisto oli kaksivaiheinen. Ensimmäisenä aineistona olivat tilastotiedot ja aikaisemmat tutkimukset. Toisena aineistona olivat toteuttamani pienimuotoiset haastattelut. Haastateltavina olivat Tampereen yliopiston elinikäisen koulutuksen ja kasvatuksen maisteriohjelmassa opiskelevat aikuisopiskelijat. Aineiston keruun toteutin teema-haastatteluilla. Ennen haastatteluja toteutin esikartoituksen, joka sisälsi pieniä avoimia kysymyksiä. Analyysini oli teoriaohjautuvaa, sillä käytin analyysissä paljon hyödyksi tilastoaineistoja sekä aikaisempia tutkimuksia.

Tutkimusaineiston perusteella aikuisopiskelijoiden keskeisimmät syyt opiskelulle ovat halu vaihtaa uuteen työhön tai ammattiin, kiinnostus uutta alaa kohtaan, yleissivistyksen lisääminen tai halu opiskella harrastus näkökulmasta. Kasvatusalan löytämiseen vaikuttaa haastattelujeni perusteella usein työelämä. Haastateltavista monet olivat työelämän kautta saaneet kokeilla kasvatusalan työtehtäviä ja innostuneet niistä. Innostus oli johtanut avoimen yliopiston opiskeluun. Toiset olivat opiskelleet vain kasvatustiedettä, osa oli halunnut kokeilla myös muita aloja. Avoimen yliopiston opintojen kautta kasvatustiede oli kuitenkin osoittautunut itseään eniten miellyttäväksi alaksi. Kasvatustieteen lähialoilla työskenteleville aikuisille kasvatustiede on luonnollinen jatke aikaisemmalle koulutukselleen. Hakureittinä yliopistoon haastateltavat käyttivät joko erillisvalintaa tai pääsykoetta. Hakureitinvalintaan vaikutti elämäntilanne. Työelämässä olleet valitsivat usein erillisvalinnan, koska kokivat sen helpommaksi väyläksi kuin pääsykoe.

Haastatteleman aikuisopiskelijat on myös jaettavissa kahteen ryhmään, kun tarkastellaan opiskelijoiden orientaatiota opiskeluun. Osa aikuisopiskelijoista on hyötyorientoituneita ja osa elämäntapaopiskelijoita. Hyötyorientoituneilla oli selkeämmin tavoitteena opiskelun kautta päästä uuteen tehtävään. Elämäntapaopiskelijat ovat aikuisia, jotka ovat opiskelleet koko elämänsä työn ohessa. He ovat osallistuneet lukuisiin koulutuksiin tai suorittaneet muita lyhytkestoisia opintoja. Opiskelu on heille osa elämää ja itseään. Lisäksi se on heille itsensä haastamista.

Tutkimukseni myötä saavutettiin myös mielenkiintoinen havainto vertailtaessa haastateltavien koulutustaustaa ja sen merkitystä opiskelun aloittamiselle. Opistotason tutkinnon nuoruudessa suorittaneet ovat haaveilleet jo aikaisemmin nuoruudessaan yliopisto opinnoista. Nyt aikuisiällä suoritettava opiskelu yliopistossa onkin heille pitkäaikaisen unelman, haaveen tai tavoitteen toteuttamista. Nuorempana yliopisto opinnot olivat herättäneet heissä kunnioitusta ja pelkoakin. Yliopisto-opinnot jo nuoruudessaan suorittaneet tavoittelevat uudella tutkinnolla uusia tehtäviä tai uutta alaa. Huolimatta koulutustaustasta voidaan ajatella, että haavettaan aikuisopiskelijat ovat usein yliopistossa toteuttamassa.

Eri elämänosa-alueiden yhdistämisen aikuisopiskelijat kokevat olevan mahdollista vaikkakin se vaatii tarkkaa suunnittelua. Haastavinta eri elämänosa-alueiden yhdistäminen on pienten lasten äideillä. Äidin aloittaessa opinnot ovat työntekijän, perheen sekä läheisten tuki ja jousto ne tekijät, jotka mahdollistavat opiskelun perheen äitinä. Helpotusta eri elämänosa-alueiden yhdistämiseen tuovat opintovapaat sekä vuorotteluvapaat. Myös mahdollisuus osallistua kesäyliopiston ja avoimen yliopiston tarjoamiin opintoihin helpottaa työn ja opiskelun yhdistämistä.

Opiskelun merkitys aikuisopiskelijoille on henkisesti tärkeä. Aikuisopiskelijat nauttivat opiskelusta ja sen tuomista uusista näkökulmista ja ajatuksista. Se on henkinen voimavara, identiteetin eheyttäjä ja rakas harrastus. Opiskelu on heille siis itsestään jo suuri nautinto, josta saa energiaa ja iloa elämään. Lisäksi se on heille perheen ja työn rinnalla se kokonaan ”oma juttu”, jonka avulla he rakentavat henkilökohtaista identiteettiään. Toisille se on myös pitkäaikaisen haaveen, unelman tai tavoitteen toteuttamista. Varsinainen maisterin titteli ei siis aikuisopiskelijoille ole se tärkein tekijä. Kuitenkin hekin tavoittelevat usein koulutuksen myötä itselleen mielekkäämpää työtä.

Avainsanat: Aikuisopiskelija, elinikäinen oppiminen, kasvatustiede, opiskelu, Tampereen yliopisto

Sisältö

1. Johdanto	1
2. Oppimisesta elinikäistä.....	3
3. Korkeakoulutuksen laajeneminen ja aikuistuminen	6
4. Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelmat	8
5. Aikuisten osallistuminen koulutukseen.....	8
6. Aikuisopiskelijat Tampereen yliopistossa ja kasvatustieteen tiedekunnassa sekä tutkittavien koulutusohjelmassa	12
7. Aikuiset yliopistossa	15
7.1 Mitkä tieteenalat ja yliopistot ovat aikuisten suosiossa ja mikä siihen vaikuttaa?	18
7.2 Miksi ja miten aikuisena yliopistoon opiskelemaan?.....	22
7.3. Aikuisena opiskelu yliopistossa	25
8. Aikaisemmat tutkimukset suhteessa tähän tutkimukseen	27
9. Tutkimuksen toteutuminen	30
9.1 Pienimuotoiset haastattelut.....	32
9.1.1 Haastateltavien kuvaus.....	32
9.1.2. Haastateltavien koulutusohjelman kuvaus	35
9.1.3 Haastatteluaineiston hankinta	35
9.1.4 Aineiston analyysi.....	37
10. Haastattelujen tulokset.....	41
10.1 Lapsuus ja nuoruus.....	41
10.1.1 Ammatti- ja urahaaveet.....	41
10.1.2 Kouluviihtyvyys.....	42
10.1.3 Koulutus- ja urapolut	43

10.2 Yliopistoon aikuisiällä	45
10.2.1 Opiskeluun hakeutumisen prosessi.....	46
10.2.2 Miksi kasvatustieteidenala?	51
10.2.3 Mitä sisäänpääsyreittiä opiskelemaan?	54
10.3 Aikuisopiskelijat yliopistossa	56
10.3.1 Elämäntapaopiskelijat ja hyötyorientoituneet.....	61
10.3.2. Aikuisopiskelijoiden tukiverkostot.....	62
10.3.3 Miten aikuisiällä opiskelija määrittelee itsensä?.....	64
10.3.4 Elämäkokemus etuna	66
10.4 Miten opiskelu onnistuu aikuisiällä?	69
10.5 Opintojen merkitys aikuisopiskelijalle	75
11. Yhteenveto	80
12. Tutkimuksen arviointia ja luotettavuustarkastelu	87
13. Loppupohdintaa	90
Lähteet	96
Liitteet	99

misen ajattelussa ajatus on kuitenkin siirtynyt koulutuksesta oppimiseen ja samalla vastuu on siirtynyt yksilöille. Elinikäisen oppimisen sanomassa, oppiminen esitetään välttämättömyydeksi ja sitä perustellaan muutoksella: työmarkkinat muuttuvat, tieto uusiutuu jatkuvasti, työ ja työsuhteet muuttuvat. Nopeasti muuttuvassa maailmassa elinikäinen oppiminen nähdään ikään kuin selviämisen ehtona. (Moore 2003, 28.)

Aktiivinen ja elinikäinen oppiminen eivät kuitenkaan koske kaikkia aikuisia, vaan väestö jakautuu yhä voimakkaammin niihin, jotka osallistuvat aktiivisesti koulutuksiin ja sitä kautta uuden oppimiseen, ja niihin, jotka eivät osallistu koulutuksiin. Monissa aikuiskoulutustutkimuksissa onkin todettu koulutuksen kasautumista. Toisin sanoen ne, jotka ovat hankkineet koulutusta aiemmin, osallistuvat aktiivisesti koulutukseen myös myöhemmin. (Moore 2003, 31.) Koulutuksen kasautumisen lisäksi on viitteitä siitä, että myöhemmällä iällä suositaan tiettyjä opinaloja. Tätä näkemystä tukevat ainakin aikaisemmat sekä kansainväliset että Suomessa tehdyt aikuiskoulutustutkimukset, joissa on tutkittu aikuisena yliopistotutkinnon aloittavia opiskelijoita. (Moore 2000, 50–55.)

Suomessa tehdyissä aikaisemmissä tutkimuksissa on havaittu, että yliopistoissa vartuneimpien opiskelijoiden aloja ovat terveystiede, teologia, yhteiskuntatieteiden ja kasvatustieteiden ala (Moore 2000, 47–53). Aikaisempien tutkimusten tulokset herättävät kysymyksen siitä, miksi juuri tietyt tieteenalat ovat aikuisopiskelijoiden suosiossa. Tässä pro gradu -tutkielmassani olisikin tarkoitus selvittää yhden aikuisopiskelijoiden suosiman tieteenalalan suosion syitä. Olen valinnut tutkimuskohteekseni Tampereen yliopiston kasvatustieteen ja aikuiskasvatuksen aikuisopiskelijat. Tutkimusjoukon valikoituminen johtuu siitä, että olen itse Tampereen yliopiston kasvatustieteen opiskelija ja olen kiinnittänyt huomiota opiskelujen aikana aikuisopiskelijoiden suureen määrään omalla alallani. Susanna Niiniön (2008, 53) toteuttamasta kasvatustieteilijöiden työllistymistä koskevasta tutkimusta tuli esille, että kasvatustiedettä opiskelevilla on usein tehtynä jo jokin muu tutkinto. Niiniö herätteli tutkimuksessaan ajatusta siitä, tullaanko kasvatustieteitä opiskelemaan vasta tiettyjen elämänvaiheiden jälkeen. Tämä pohdinta herätti minussa ajatuksia siitä, miten aikaisemmat elämänvaiheet vaikuttavat kasvatustieteen opintojen aloittamiseen aikuisiällä. Mielenkiintoni kohdistuu siihen millaisia elämänvaiheita aikuisopiskeli-

joilla on takanaan. Tutkimuksessani tarkastelenkin aikuisopiskelijoiden syitä kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen valintaan tutkittavien elämänvaiheiden kautta. Keskityn tarkastelemaan aikuisopiskelijoiden aikaisempaa koulutus- ja työhistoriaa, selvittääkseni löytyykö sieltä taustatekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet aikuisopiskelijan päätökseen aloittaa kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen opiskelu. Selvitän myös heidän lapsuuden ja nuoruuden toiveammattejaan. Lisäksi tarkastelen aikuisopiskelijoiden opiskelukokemuksia. Mielenkiintoni kohteena on erityisesti, miltä opiskelu aikuisena tuntuu ja miten opiskelu onnistuu yhdessä perhe-elämän ja työelämän kanssa. Lisäksi selvitän, mikä merkitys opiskelulla ja kasvatustieteiden maisterintutkinnolla on aikuisopiskelijoille.

Tutkimukseni analyysi on kaksi tasoinen. Ensin teen teoreettisen taustaselvityksen kirjallisuuteen, aikaisempiin tutkimuksiin sekä tilastoaineistoihin perustuen. Taustaselvityksessä tarkastelen ensin aikuisopiskelun taustaa, historiaa, ideologiaa sekä aikuisopintoihin osallistuneiden osallistumisen syitä ja määrää eri opintoaloilla. Sen jälkeen etenen teoriaohjatun sisällönanalyysin avulla tarkastelemaan pienimuotoista haastatteluaineistoa, jonka avulla tavoitan syvempää ymmärrystä kasvatustieteen ja aikuiskasvatuksen generalistikoulutukseen hakeutuneiden aikuisopiskelijoiden syistä ja merkityksestä.

2. Oppimisesta elinikäistä

Elinikäinen oppiminen on saavuttanut yhteiskunnassa hyvin keskeisen sijan koulutuspolitiikassa. Mitä tällä maailmalla vallitsevalla elinikäisen oppimisen idealla sitten oikein tarkoitetaan? Lyhyesti määriteltynä elinikäinen oppiminen viittaa siihen, että oppimismahdollisuuksia on tarjolla kaikille koko eliniän ajan. Oppimista tapahtuu kaikissa elämänvaiheissa ja hyvin erilaisissa oppimisympäristöissä. Tyypillisin oppimisympäristö on luonnollisesti koulutusorganisaatiot, mutta oppimista tapahtuu myös työelämässä ja arkipäivän toiminnoissa. (Opetusministeriö 2005, 11.) Elinikäisen oppimisen rinnalla onkin käytetty käsitettä elinikäinen ja elämänlaajuinen oppiminen. Kyseisellä käsitteellä on viitattu siihen, että oppiminen kestää koko elämäkulun ja oppimista ei tule ymmärtää vain jonain kapeana elämänsektorina vaan se tulee kattaa koko elämä. (ks. esim. Larsson 1997,41.)

Elinikäinen oppimisen idea ei ole kuitenkaan mikään uusi juttu, vaan sen juuret ulottuvat pitkälle historiaan, sillä antiikin Kreikan Sokrateksen ja erityisesti Platonin ajatellaan olevan elinikäisen kasvatuksen ajatuksen kehittäjiä. Tosin nykytutkimuksen mukaan jo muinaisessa Egyptissä, Kiinassa ja Intiassa on ollut aikuisille suunnattua koulutusta. (Titmus 1989.)

Huolimatta elinikäisen oppimisen varhaisista juurista yhteiskunnalliseen keskusteluun se nousi toden teolla vasta 1960-luvulla, kun aikuiskoulutukselle alettiin hakea uudenlaista roolia yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemiseksi. Erityisesti Unesco oli kehittelemässä uudenlaista aikuiskoulutusjärjestelmää. Myös Euroopan neuvostolla oli omia ajatuksia elinikäisestä oppimisesta. OECD oli liikkeellä jaksottaiskoulutus idean kanssa. Se määriteltiin laajaksi oppivelvollisuuden jälkeistä koulutusta koskevaksi koulutusstrategiaksi, jonka avulla taataan työelämässä vaadittavien taitojen ajantasaisuus. Unescolla on hieman elinikäisen oppimisen suhteen erilainen painotus kuin OECD:lla ja Euroopan unionilla. Unesco korostaa enemmän oppilaitosmuotoisten koulutusjärjestelmien merkitystä oppimisyhteiskunnan perustana kun taas OECD ja Euroopan unioni korostavat kaikkinaisen oppimisen merkitystä. (Opetusministeriö 2005, 11–12.)

Miksi sitten elinikäisestä oppiminen on muodostunut niin keskeiseksi osaksi koulutuspolitiikassa? Elinikäisen oppimisen tarve johtuu jatkuvasti muuttuvasta ja kehittyvästä yhteiskunnasta. Erityisen vaikuttava tekijä on globalisaatiokehitys. Sen vaikutukset ovat sekä taloudellisia että sosiaalisia. Yksilöiden näkökulmasta katsottuna maailma moninaistuu ja monimutkaistuu ja muutosten mukana pysyminen edellyttää yksilöiltä jatkuvaa elinikäistä oppimista. Työmarkkinoiden muutosten, tiedon jatkuvan uusiutumisen ja työsuhteiden muuttumisen vuoksi elinikäinen oppiminen on melkein välttämätöntä. (Opetusministeriö 2005, 13; Moore 2003, 28.) Globaali kehityksen myötä yhteiskunta on entistä kilpailullisemmaksi. Kaikki joutuvat kilpailemaan työmarkkinoilla. Itsensä kouluttaminen on oiva keino yksilölle, jotta säilyttää osaamisen tason työntekijänä. (Tuomisto 2003, 72.)

Jatkuvan kehityksen myötä osaamisen kehittämisestä on tullut työmarkkinoilla pärjäämisen välttämätön vaatimus. Nuoruudessa opitut asiat eivät enää luo edellytyksiä tulokselli-

selle menestymiselle työelämässä, vaan oman osaamisen päivittäminen on välttämätöntä. Elinikäisestä oppimisesta onkin tullut nykypäivänä enemmän yksilölle velvollisuus kuin oikeus osallistua koulutukseen eri elämänvaiheissa. (Muhonen & Piesanen 2006, 185; Rinne & Salmi 1998.) Jatkuvan kouluttautumisen johdosta yksilöiden elämänseläykset ovat merkittävästi muuttuneet. Yhä enemmän työ ja erilaiset opiskeluperiodit vuorottelevat ja siten yksilöiden elämänseläykset ovat monimutkaistuneet. (Muhonen & Piesanen 2006, 185.)

Nuoruudessa tehdyt päätökset koulutusvalinnoista eivät olekaan välttämättä enää lopullisia, vaan aikuisuuteen kuuluvat erilaiset kokeilut ja vaihdot myös koulutuksen kentällä (Moore 2003, 54–56; Komonen 2001). Aikuiset saattavat vaihtaa alaa kokonaan tai sitten täydentävät omaa osaamistaan. Opiskeluaika ei ole siis enää välttämättä elämänseläyke, joka kuuluu nuoruudesta aikuisuuteen siirtymiseen, vaan ihmiset opiskelevat usein jaksoittaisina vaiheina elämänseläyksessään. Opiskelu suoritetaan yhä useammin työn teon ja perheen perustamisen ohella. (Muhonen & Piesanen 2006, 185.) Koulutusurat voivat nykyään näyttää katkonaisilta, viivästyneiltä, epärationaalisilta ja joskus epäloogiseltakin, kun niitä verrataan siihen mielikuvaan, että opiskelu on selkeästi yksi elämänseläyke nuoruudessa. Koulutuspolut ovat yksityistyneet. Pitkät opiskeluaikat ja päällekkäiset koulutukset ovat hyvin tavallisia nykyään. (Moore 2003, 54–56.)

Perinteinen ajatus yhdestä työurasta on nykypäivänä tosi harvinainen. Yksien urien sijaan ihmiset rakentavat omat yksilölliset elämänseläykset, monet risteilevät uransa, useat päällekkäiset ja poikittaiset opiskelunsa ja uudelleen koulutuksensa (Rinne & Salmi 1998, 109). Korkeakoulu opiskelunakin koskee siis nykyään edelleen useita nuoria, mutta myös aikuiset ovat yhä useammin korkeakouluopiskelijoita. Korkeakouluopiskelu on siis osa sekä nuorten että yhä useamman aikuisen elämää. (Moore 2003, 54–56; Komonen 2001.)

Voidaan siis sanoa, että myöhäismodernissa elämänseläykeiden ikäperusteisuus on muuttunut, eikä yksittäisen ihmisen elämä noudata yhtä varmasti kuin ennen normaalielämänseläyken vaiheita. Elämänseläyke on aiempaa enemmän yksilöllisten ja reflektiivisten päätösten ja valintojen määräämää. (Moore 2003, 54–56.)

3. Korkeakoulutuksen laajeneminen ja aikuistuminen

Korkeakoulutuksen historiallisessa kehityksessä yliopistoinstituutio oli aluksi eliittiyliopisto, joka oli ensisijaisesti suunnattu lähinnä hallitsevan luokan koulutukseen. Eliittiyliopistot olivat monessa suhteessa hyvin homogeenisia. Opiskelijat tulivat opiskelemaan nuorina, heti toisen asteen koulutuksen jälkeen. Opiskelu oli selkeästi päätoimista ja se jatkui yhtäjaksoisesti tutkinnon suorittamiseen saakka. (Halttunen 2001, 68.) Korkeakoulutusta alettiin kuitenkin vähitellen suunnata koko väestölle. 1900-luku olikin voimakasta muutoksen aikaa korkeakoululaitoksessa, Suomessa korkeakoulujen laajeneminen alkoi 1900-luvun alkupuolella, kun aiemmin yksinään korkeakoulutuksesta vastanneen Helsingin yliopiston rinnalle syntyi seitsemän uutta korkeakoulutusta tarjoavaa laitosta. Ylin opetus säilyi kuitenkin edelleen ylä- ja keskiluokan hallitsemana. Vasta 1960-luvulla korkeakouluverkko laajeni koko valtakunnan kattavaksi, ja opiskelijamäärä kasvoi räjähdysmäisesti. (Moore 2000,7.) 1980-luvulla korkeakoululaitoksen laajeneminen jatkui aikuiskoulutuksen institutionaalistuessa ja vakiintuessa osaksi korkeakoulujen toimintaa. Nykyään jokaisessa korkeakoulussa on oma erillisenä yksikkönä toimiva täydennyskoulutuskeskus, minkä lisäksi joillain korkeakouluilla on myös sivupisteitä vakiinaisten toimintapisteiden lisäksi. Korkeakoulujen laajentuminen sai jatkoa 1990-luvulla, kun perustettiin ammattikorkeakoulut. Ne ovat myös omaksuneet aikuiskoulutustehtävän, ja niiden yhteyteen on perustettu aikuiskoulutusyksiköjä. (Halttunen 2001, 69.) Korkeakoulujen opiskelijamäärien kasvu on ollut huomattavaa, sillä vielä 1960-luvulle asti korkeakouluissa opiskeli vain noin 20 000 opiskelijaa, 1970 luvun alussa opiskelijoita oli yli 60 000, 1980 luvun lopussa jo 100 000 ja ammattikorkeakoulujen toteutumisen myötä 2000-luvulla opiskelijoita oli jo lähes 300 000. (Kivinen 1993.)

Korkeakoululaitoksen hajautuminen ja yhä uusien korkeakoulusektoreiden syntyminen selittävät suurimman osan korkeakoulutuksen kasvusta. Uusia vuosien saatossa syntyneitä korkeakoulusektoreita ovat muun muassa yksityiset korkeakoulut, voittoa tavoittelevat yrityskorkeakoulut, ammattikorkeakoulut sekä erilaiset etäopiskeluun suunnatut avoimet ja virtuaalikoulut. Korkeakouluista on niin maailmalla kuin Suomessa tullut ns. massakorkeakouluja. Yksi korkeakoulutuksen eriytymisen ja massoitumisen seurauksia on ollut opiskelijoiden ikärakenteen muutos, sillä sekä kansainväliset että suomalaiset tutki-

mustulokset ovat osoittaneet korkeakoulujen opiskelijoiden keski-ikä kohooneen. Maailmalla onkin jo pitkään puhuttu yliopistojen ”aikuistumisesta”, jolla tarkoitetaan opiskelija-aineksen vanhenemista. (Rinne ym 2008, 20 32, 34.) Aikuisille onkin lähes kaikkialla maailmassa kehitetty omia mahdollisuuksia päästä osaksi korkeakoulu-opiskelua. Avoin yliopisto on yksi keskeisimmistä väylistä, joka mahdollistaa aikuisille korkeakoulu-opiskelun. Monissa maissa, esimerkiksi Britanniassa on siirrytty myös sellaisiin opiskelijajärjestelyihin, joissa erotetaan toisistaan kokopäiväisesti opiskelevat ja osapäiväisesti opiskelevat. Edellinen viittaa nuorempiin, jotka opiskelevat kokopäiväisesti ja jälkimmäinen lähinnä työn ohessa opiskeleviin. Kummallekin ryhmälle on luotu omat opintososiaaliset ehtonsa ja vaatimustasonsa. (Mark, Pougeot & Thomas 2004.) Myös Suomessa on muodostettu aikuisille tarkoitettuja omia koulutuskanavia, kuten avoin yliopisto ja yliopistojen täydennyskoulutuskeskukset. Aikuisille on myös omia sisääntuloreittejä ja kiintiöitä yliopistojen tutkinto-opiskeluun. Opiskelijoiden keski-ikää on myös merkittävästi nostanut se, että yhä enemmän yliopistoon tulee opiskelemaan myös sellaiset ylioppilaat, jotka ovat jo pitkään olleet työelämässä ja joille on siis kertynyt enemmän tai vähemmän väli vuosia lukion jälkeen. (Rinne ym. 2008, 33.)

Suomessa korkeakoulu-opiskelijoiden keski-ikä on kohonnut muutamassa vuosikymmenissä noin 22 ikävuodesta noin 26 ikävuoteen. Mooren (2000:2003) laskelmien mukaan vielä 1960-luvun lopussa alle 25-vuotiaiden opiskelijoiden osuus oli kaikista yliopiston opiskelijoista yli 70 prosenttia, kun 2000-luvulla se oli romahtanut noin 40 prosenttiin. Samalla 19-vuotiaiden osuus oli pudonnut noin yhdeksästä prosentista noin neljään prosenttiin ja yli 30-vuotiaiden osuus kohonnut noin viidestä prosentista noin kolmeen kymmeneen prosenttiin. Aikuisopiskelijoiden tilastoinnissa ovat usein mukana sekä jatkotutkintoa että perustutkintoa opiskelevat. Ikärakenteen muutosta voidaankin ainakin osittain perustella jatkotutkinto opiskelijoiden määrän kasvulla. Kuitenkin tiedetään, että myös perustutkinto-opiskelijoiden ikärakenne on muuttunut siten, että 30 vuotta täyttäneiden osuus on kasvanut. 2000-luvun alussa neljännes perustutkinto-opiskelijoista oli 30 vuotta täyttäneitä. Yliopisto-opiskelijoiden pääjoukkoa, joilla yleensä viitataan alle 25-vuotiaisiin, oli alle puolet perustutkinto-opiskelijoista. (Moore 2003,16.) 2000-luvulla yliopiston alempaa ja ylempää korkeakoulututkintoja suorittavista opiskelijoista 25 vuotta

täyttäneiden osuus on ollut yli puolet. Vuoden 2007 tilastojen mukaan yliopistojen alem-
paa ja ylempää korkeakoulututkintoa suorittaneita opiskelijoita oli yhteensä 152 200 ja
näistä 25 vuotta täyttäneitä oli 58 prosenttia. Alle 25-vuotiaita opiskelijoita oli siten 42
prosenttia kaikista yliopisto opiskelijoista. (Opetusministeriö 2009, 84).

4. Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelmat

Tutkimusongelmat:

1. Millaisia syitä aikuisopiskelulle annetaan tilastoaineistojen valossa?
2. Miten aikuisopiskelijat ovat löytäneet kasvatustieteen?
3. Miltä opiskelu tuntuu aikuisiällä ja miten se onnistuu?
4. Mikä merkitys opinnoilla on aikuisiällä opiskeleville?

Tutkimuksessani selvitän kirjallisuuden, aikaisempien tutkimusten sekä tilastoaineistojen
perusteella aikuisopiskelijoiden taustaa, historiaa, ideologiaa sekä aikuisten opiskeluun
osallistumisen syitä ja määrää eri opintoaloilla. Tutkimuksessani toteutan myös pieni-
muotoiset haastattelut. Haastattelujen kohderyhmänä on Tampereen yliopistossa kasva-
tustiedettä tai aikuiskasvatusta pääaineenaan opiskelevat aikuisopiskelijat. Haastattelujen
avulla syvennän tietämystä aikuisopiskelijoiden opiskelukokemuksista. Lisäksi syvennän
tietämystä siitä, miltä aikuisiällä opiskelu tuntuu ja miten onnistuu perhe-elämän, työelä-
män ja opiskelun yhdistäminen. Selvitän myös haastattelemiä aikuisopiskelijoiden ai-
kaisempia ura- ja koulutusvalintoja sekä heidän lapsuuden ja nuoruuden toiveammatte-
jaan. Tavoitteenani on näin tavoittaa syvempää ymmärrystä kasvatustieteen ja aikuiskas-
vatuksen generalistikoulutukseen hakeutuneiden aikuisopiskelijoiden opiskelun syihin ja
merkityksiin.

5. Aikuisten osallistuminen koulutukseen

Elinikäisen oppimisen ajatus on omaksuttu kaikissa jälkiteollisissa maissa. Kuinka paljon
aikuisväestöä sitten osallistuu koulutukseen, sitä on selvitetty aikuiskoulutustutkimusten
kautta. Seuraavaksi esittelen näiden tutkimusten tulosten kautta saatuja uusimpia tilasto-
tietoja aikuisopiskelijoiden määrästä Euroopassa ja tarkemmin Suomessa. Selvitän, mitkä

ikäluokat aikuisväestöstä koulutukseen eniten osallistuvat ja miten työasema ja pohjakoulutus vaikuttavat koulutuksen osallistumiseen aikuisena. Tutkimukseni kohdejoukko opiskelee tutkintoon johtavassa koulutuksessa, jonka vuoksi kuvaan tarkemmin tutkintoon johtavan koulutukseen aikuisiällä osallistuvien määriä ja taustoja.

Eurooppalaisessa aikuiskoulutustutkimuksessa on selvitetty aikuisväestön koulutukseen osallistumista 29 Euroopan maan osalta vuosina 2005–2007. Tutkimuksessa aikuisväestöksi on luokiteltu 25–64-vuotiaat. Tutkimuksen mukaan Euroopan Unionissa 25–64-vuotiaista enemmän kuin kolmasosa osallistuu formaaliin tai non-formaaliin koulutukseen. Aikuisopiskelijoiden määrissä on kuitenkin suurta vaihtelua maiden välillä. Eniten aikuiset osallistuvat koulutukseen Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Yleisintä koulutukseen osallistuminen oli Ruotsissa, jossa 75 prosenttia 25–64-vuotiaista oli osallistunut koulutukseen 12 kuukauden aikana vuosina 2005–2007. Suomessa ja Norjassakin vastaava osallistumisprosentti oli 55 prosenttia. Pohjoismaiden jälkeen koulutukseen osallistuttiin yleisemmin Iso-Britanniassa. Vähiten koulutukseen osallistuttiin Unkarissa, missä osallistuneita oli vain yksi kymmenestä. (Boateng 2009, 1-3; Tilastokeskus 2009, 5.)

Aikuiskoulutustutkimuksen tulosten mukaan korkea-asteen tutkinnon suorittaneet osallistuvat keski- tai perusasteen suorittaneita useammin koulutukseen kaikissa tutkimukseen osallistuneissa maissa. Ruotsissa asuvat 25–64-vuotiaat osallistuivat muita enemmän koulutukseen huolimatta siitä, mikä koulutustausta henkilöllä oli. Pelkän perusasteenkin suorittaneista ruotsalaisista useampi kuin joka toinen osallistui koulutukseen tutkimusvuonna. Huomioitavaa on se, että perusasteen suorittaneiden ruotsalaisten koulutukseen osallistumisaste, on yhtä suuri kuin Suomessa ja Norjassa kaikilla 25–64-vuotiailla keskimäärin. Pohjoismaissa ja Iso-Britanniassa, joissa koulutukseen osallistuttiin yleisemmin, eripituisen pohjakoulutuksen saaneiden erot osallistumisasteissa olivat myös kaikkein pienimmät. Maissa, joissa aikuiset osallistuivat vähiten koulutukseen (Puola, Kreikka ja Unkari) eripituisen pohjakoulutuksen omaavien osallistumisasteissa oli kaikkein suurimmat erot. Korkea osallistumisaste koulutukseen näyttäisi siis lisäävän koulutuksellista tasa-arvoa. Toisin sanoen mitä yleisempää koulutukseen osallistuminen, sitä use-

ammin koulutukseen osallistuu kaikki aikuiset riippumatta siitä, mikä pohjakoulutus heillä on. (Tilastokeskus 2009, 5.)

Aikuiskoulutustutkimus osoitti, että työssä käyvät osallistuivat työttömiä ja työvoiman ulkopuolisia useammin koulutukseen kaikissa maissa. Työttömät taas osallistuivat useammin koulutukseen kuin työvoiman ulkopuoliset. Poikkeuksena kuitenkin Suomi ja Bulgaria, joissa työttömät ja työvoiman ulkopuoliset osallistuivat koulutukseen yhtä usein. Tutkimuksen perusteella eri työmarkkina-asemassa oleminen ei vaikuttanut niin paljon koulutukseen osallistumiseen kuin mitä pohjakoulutus näytti vaikuttavan. (Tilastokeskus 2009, 5-6.)

Tilastokeskus on tehnyt pelkästään Suomea koskevan aikuiskoulutustutkimuksen. Sen tuloksia on kuitenkin vaikea verrata edellä esittämänä eurooppalaisen aikuiskoulutustutkimuksen tuloksiin, sillä siinä osallistujat ovat iältään 18–64-vuotiaita. Esittelen kuitenkin tilastokeskuksen Suomea koskevat tulokset, jotta Suomen aikuiskoulutukseen osallistuvista tulee laajempi selvitys. Tilastojen mukaan aikuiskoulutukseen eli erityisesti aikuisia varten järjestettyyn ja organisoituun koulutukseen osallistui 1,7 miljoonaa, joka on puolet 18–64-vuotiaista. Aikuisten koulutukseen osallistuminen kasvoi 1980 ja 1990-lukujen taitteessa ja kasvoi vielä 2000-luvulle siirtyessä, mutta vuonna 2006 osallistuneiden määrän kasvu on pysähtynyt. Vuoden 2006 osallistuneiden määrä oli suurin piirtein sama kuin vuonna 2000. Naiset osallistuvat koulutukseen selkeästi miehiä useammin. Vuonna 2006 naisista lähes kolme viidestä osallistui koulutukseen, kun taas miehistä harvempi kuin joka toinen osallistui koulutukseen. Eniten aikuiskoulutukseen osallistuivat 25–54-vuotiaat. Vuonna 2006 heistä lähes 60 prosenttia oli osallistunut koulutukseen, kun taas alle 25-vuotiaista ja 55 vuotta täyttäneistä osallistuneita oli 40 prosenttia. Pitkän koulutuksen saaneet ja korkeassa asemassa olevat osallistuvat koulutukseen useammin kuin lyhyen koulutuksen saaneet tai alemmassa asemassa olevat. Perus-, kansa-, tai keskikoulun suorittaneista joka kolmas, keskiasteen koulutuksen saaneista lähes puolet ja korkea-asteen koulutuksesta saaneista kaksi kolmesta oli osallistunut koulutukseen vuonna 2006. (Tilastokeskus 2008a, 4.) Ylemmistä toimihenkilöistä koulutukseen osallistui 76 prosenttia kun taas työntekijöistä 43 prosenttia. (Tilastokeskus 2008a, 14). Tulosten mu-

kaan vuonna 2006 työssä käyvät osallistuvat koulutuksen useammin kuin työttömät. Työllisistä aikuiskoulutukseen osallistui 60 prosenttia, työttömistä 29 prosenttia ja työvoiman ulkopuolisista 34 prosenttia. Myös asuinalueella näyttää olevan merkitystä koulutukseen osallistumisessa, sillä Etelä-Suomessa asuvat osallistuvat koulutukseen yleisemmin. Vähiten koulutukseen osallistuivat Oulun ja Lapin lääneissä asuvat. Koulutus siis kasautuu Suomessa hyvin koulutetuille, korkeassa sosio-ekonomisessa asemassa oleville ja parhaassa työiässä oleville työläisille. (Tilastokeskus 2008a, 16- 17; Blomqvist ym. 2002.)

Eurooppalaisen aikuiskoulutustutkimuksen perusteella formaaliin eli tutkintoon johtavaan koulutukseen osallistuivat eniten Iso-Britanniassa, Ruotsissa, Norjassa sekä Suomessa asuvat 25–64-vuotiaat. Iso-Britanniassa noin joka seitsemäs opiskeli tutkintotavoitteisesti, Ruotsissa noin joka kahdeksas, ja Suomessa sekä Norjassa noin joka kymmenes. Vähiten tutkintoon johtavaan koulutukseen osallistuttiin Kreikassa, Ranskassa, Kyproksessa sekä Bulgariassa ja Unkarissa. Näissä maissa tutkintotavoitteeseen koulutukseen osallistui 2-3 prosenttia 25–64-vuotiaista. Suomessa tutkintoon johtava koulutus on pääosin (70 prosenttisesti) korkea-asteen tutkintoon johtavaa. Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa sekä Iso-Britanniassa tutkintoon johtavaan koulutukseen osallistuu yleensä naiset. Formaaliin koulutukseen osallistuvat useimmin korkea-asteen tutkinnon suorittaneet. Poikkeuksena kuitenkin Suomi, jossa keskiasteen tutkinnon suorittaneet osallistuivat formaaliin koulutukseen yhtä usein kuin korkea-asteen tutkinnon suorittaneet. Tutkintoon johtavaan koulutukseen osallistuvat useimmin 25–34-vuotiaat. Iso-Britanniassa ja Ruotsissa asuvat 25–43-vuotiaat osallistuivat muiden maiden vastaavan ikäisiä useammin tutkintoon johtavaan koulutukseen. Vanhimmat eli 55–64-vuotiaat osallistuivat eniten tutkintoon johtavaan koulutukseen Iso-Britanniassa. Työmarkkina-asema vaikutti eri maissa eri tavoin tutkintoon johtavaan koulutukseen osallistumisessa. Pohjoismaissa työvoiman ulkopuoliset osallistuivat useimmin koulutukseen. Vastaava tilanne oli Saksassa ja Bulgariassa. Sen sijaan Iso-Britanniassa sekä monissa itäblokin maissa työttömät osallistuivat työllisiä ja työvoiman ulkopuolisia useammin tutkintoon johtavaan koulutukseen. (Tilastokeskus 2009, 6.)

6. Aikuisopiskelijat Tampereen yliopistossa ja kasvatustieteen tiedekunnassa sekä tutkittavien koulutusohjelmassa

Tutkimukseni kohdejoukko opiskelee Tampereen yliopistossa, jonka vuoksi kuvaan seuraavaksi aikuisten hakeutumista ja heidän hyväksytyksi tulemista Tampereen yliopistoon ja kasvatustieteelliseen tiedekuntaan. Kyseiset tilastot koskevat vuotta 2003. Tilastossa aikuiseksi ovat määriteltä yli 25-vuotiaat opiskelijat.

Taulukko1. Aikuisten hakeutuminen ja hyväksytyksi tuleminen Tampereen yliopistoon ja kasvatustieteelliseen tiedekuntaan

	Kaikista hakijoista hyväksyty	Aikuisista hyväksyty	Hakeneista aikuisia	Hyväksytyistä aikuisista
Tampereen yliopisto	16,5	19,5	26,7	31,8
Kaikkien yliopistojen kasvatustieteellinen tiedekunta	11,3	18,0	21,6	34,4
Tampereen yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta	8,5	18,0	20,8	44,3

Lähde: Rinne ym. 2008, 72, 414

Vuonna 2003 aikuisten osuus hyväksytyistä oli Tampereen yliopistossa 31,8 prosenttia eli noin kolmannes hyväksytyistä oli aikuisia. Hakeneista aikuisista (tässä tilastossa yli 25-vuotiaat) hyväksyttiin 19,5 prosenttia. Vuonna 2003 Tampereen yliopiston kasvatustieteelliseen tiedekuntaan hyväksytyistä aikuisia oli 44,3 prosenttia. Yleisesti ottaen yliopistojen kasvatustieteelliseen tiedekuntaan hyväksytyistä aikuisia oli 34,4 prosenttia. Näin ollen Tampereen yliopiston kasvatustieteelliseen tiedekuntaan hyväksytyjä aikuisia

oli keskimäärin enemmän kuin mikä vastaava luku oli yleisesti kaikkien yliopistojen kasvatustieteellisessä tiedekunnassa.

Tähän tutkimukseen osallistuneet aikuisopiskelijat opiskelivat Elinikäisen oppimisen ja kasvatuksen koulutusohjelmassa. Tutkimukseen osallistujat olivat aloittaneet opintonsa vuosina 2005–2009. Mielenkiintoista on tarkastella aikuisopiskelijoiden hakeutumista ja hyväksytyksi tulemistä tutkimukseen osallistuvien koulutusohjelmassa ja verrata niitä tietoja edellä esittämäni tietoihin aikuisten hakeutumisesta ja hyväksytyistä Tampereen yliopistoon ja kasvatustieteelliseen tiedekuntaan. Koska tiedot koskevat eri vuosia (eli koulutusohjelman tiedot vuosilta 2005–2009 ja Tampereen yliopiston ja kasvatustieteellisen tiedekunnan tiedot vuodelta 2003) vertailu ei ole paras mahdollinen. 2000-luvulla aikuisopiskelijoiden määrässä ei ole kuitenkaan tapahtunut suuria muutoksia, joten vertailu on siinä mielessä käyttökelpoinen. Käytän haastateltavieni koulutusohjelman kohdalla tietoja vuosilta 2005–2009. Aikuisopiskelijan ikärajaksi olen näissäkin tilastoissa määritellyt 25-vuotiaat, jotta tulokset on siltä kannalta verrattavissa muihin tilastoihin. Tietojen tarkastelu vuosilta 2005–2009 on mielenkiintoinen siksi, koska haastateltavani ovat hakeutuneet opiskelemaan silloin. Esitän seuraavaksi tutkimukseen osallistuvien koulutusohjelmasta taulukon, joka kuvaa aikuisopiskelijoiden hakijamäärää ja aikuisten hyväksymisprosenttia. Taulukon jälkeen on helpompi tehdä vertailua edellisiin tietoihin.

Taulukko 2. Elinikäisen oppimisen ja kasvatuksen koulutusohjelmaan aikuisena hakeutuneet ja hyväksytyt vuosilta 2009–2005 (luvut ovat prosenttiosuuksia)

Vuosi	Kaikista hakijoista hyväksytyt	Aikuisista hyväksytyt	Hakeneista aikuisia	Hyväksytyistä aikuisia
2009	16,1	17,4	49,5	53,7
2008	18,7	16,6	36,2	32,2
2007	21,5	19,4	37,1	33,3
2006	22,9	26,7	43,5	50,7
2005	19,0	18,7	43,1	43,2

Lähde: S. Pulkinen, sähköpostitse saatu tieto, 17.5.2010.

Tilastot osoittavat, että elinikäisen oppimisen ja kasvatuksen koulutusohjelmaan on vuosina 2005–2009 hakeutunut aikuisia suhteellisen paljon verrattuna siihen, miten paljon aikuisia on ollut Tampereen yliopistoon yleisesti hakeneiden joukossa. Koulutusohjelmaan hakeutuneiden aikuisten osuus on myös suuri verrattuna kaikkien yliopistojen kasvatustieteelliseen tiedekuntaan hakeneisiin sekä Tampereen yliopiston kasvatustieteelliseen tiedekuntaan hakeutuneisiin. Koulutusohjelmaan hyväksytyjen aikuisten osuus on myös huomattavan suuri. Aikuisten suuri osuus hakijoista ja hyväksytyistä vahvistaa aikaisempia tuloksia siitä, että kasvatustiede tai aikuiskasvatus on yksi suosituimmista aloista aikuisten keskuudessa. Tutkittavien koulutusohjelman osalta huomataan, että kolmen vuoden osalta aikuisia on hyväksytyissä enemmän kuin hakeneissa. Tämä viittaa siihen, että hakureitit koulutusohjelmaan ovat aikuisia suosiva ja siinä mielessä koulutusohjelman opiskelijavalinnat ovat aikuisystävällisiä. Myös aikaisemmat tutkimustulokset ovat osoittaneet, että kasvatusala kokonaisuudessaan on opiskelijavalinnoissa aikuisystävällinen, sillä hyväksytyjen joukossa on usein enemmän aikuisia kuin hakeneissa. Tutkimustulosten mukaan kasvatustieteellisessä tiedekunnassa nuorten todennäköisyys saada

opiskelupaikka on vain puolet aikuisten todennäköisyydestä. Tutkimuksissa on kuitenkin huomattu, että kasvatustieteen alalla on paljon vaihtelua. Luokanopettajan ja lastentarhanopettajan koulutuksiin aikuiset hakeutuu selkeästi vähemmän verrattuna muihin kasvatustieteen alaan koulutuksiin. Lisäksi luokanopettajakoulutuksessa aikuisia on myös hyväksytyjen joukossa vähemmän kuin kaikilla muilla kasvatustieteen alalla keskimäärin. Muihin kuin luokanopettajan ja lastentarhanopettajan koulutukseen aikuiset kuitenkin hakeutuvat että pääsevät keskimääräistä useammin. Esimerkiksi vuoden 2003 tilastojen mukaan kasvatustieteen alaa ja aikuiskasvatusta hakeneissa aikuisten osuus oli 35,9 ja aikuisten osuus hyväksytyistä 46,7 prosenttia. (Rinne ym. 2008, 77–80). Tähän tutkimukseen osallistuvien koulutusohjelma on siis juuri yksi niistä kasvatustieteen koulutuksista, joissa aikuisten suosio on suuri.

7. Aikuiset yliopistossa

Puhuttaessa yliopiston aikuisopiskelijoista on syytä kysyä, mistä silloin puhutaan. Perinteinen näkemys on, että yliopistossa opiskelee vain nuoria. Keitä siis ovat nämä yliopiston aikuisopiskelijat. Mihin vedämme rajan kun puhumme nuorista ja aikuisista opiskelijoista? Kuten Moore on todennut, aikuisuutta voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta ja määritellä aikuisuuden sen mukaan. Kulttuurisesta näkökulmasta katsottuna aikuisuus nähdään liittyvän täysi-ikäisyyteen ja täysivaltaiseksi kasvamisena. Tällöin ei viitata pelkästään ikään vaan kulttuurin välittämiin kuviin, joihin aikuisuus liitetään. Juridisesti katsottuna Suomen kansalainen on aikuinen ollessaan täysi-ikäinen eli 18-vuotias. Toisaalta juridisesti aikuisuus määriytyy myös erilaisten koulutusta ja työelämää koskevien säädösten mukaan, jolloin aikuisuus saavutetaan vasta myöhemmin. Tällaiset säätelyt liittyvät muun muassa opintotuen ja työmarkkinatuen saamisen ehtoihin. Kehityspsykologisessa näkökulmassa aikuisuuden määritelmässä esiin nousevat oman perheen ja työuran rakentaminen. Aikuisuus on elämänvaihe, jossa irtaudutaan lapsuudenkodista itsenäiseen ja vastuulliseen elämään. Nykyajan aikuisuutta kuitenkin luonnehtii eri elämänvaiheiden toisiinsa sekoittuminen sekä elinikäinen oppiminen. (Koski & Moore 2001.)

Koulutusjärjestelmienkin puitteissa aikuisuutta määritellään monin tavoin, muun muassa erilaisten rakenteiden, väylien tai koulutusjärjestelyjen suhteen (Rinne ym. 2008, 106). Yliopisto-opiskelijat ovat Suomessa käytännössä aina täysi-ikäisiä. Aikuisten paikaksi yliopistossa on kuitenkin enemmän suunnattu tutkintoon johtamattomat väylät, kuten avoin yliopisto ja täydennyskoulutus (Rinne ym 2008, 106). Suomessa tutkintoon johtavaa korkeakoulutusta ei erikseen järjestetä aikuisille, joten näin ollen yliopistossa ei virallisesti ole aikuisopiskelijoita (Moore 2000,14). Suomessa aikuiset ovat ikään kuin sulautettu muiden opiskelijoiden joukkoon ilman erityisiä ehtoja tai erityisasemia, sillä Suomessa aikuinen opiskelee samojen tutkintovaatimusten mukaan kuin nuorempikin opiskelija. Eri-ikäisenä suoritettut loppututkinnot ovat siten samanarvoisia.(Moore 2003,35.)

Usein aikuisopiskelijoiden määrittely on perustunut kahtiajakoon, joka koostuu traditionaalisista opiskelijoista ja ei-traditionaalisista opiskelijoista. Traditionaalisiksi opiskelijoiksi määritellään usein juuri koulunsa päättäneet opiskelijat, jotka ovat usein lähtöisin hyvin toimeentulevasta perheestä. Ei-traditionaalisilla opiskelijoilla on viitattu aikuisiin opiskelijoihin ja työväenluokasta tuleviin opiskelijoihin, jotka eivät perinteisesti ole hakeutuneet korkeakoulutukseen ja joilla ei ole myöskään tyypillisesti yliopistoihin vaadittavaa perustutkintoa. Suomalaisessa kontekstissa tämä merkitsee sitä, että heillä ei ole ylioppilastutkintoa hakeutuessaan yliopistoon. (Moore 2000, 26.) Suomalaisessa korkeakoulupolitiikassa ei aikuisopiskelijoita määritellä kronologisen iän mukaan. Sen sijaan aikuisen opiskelijan määrittelyssä on käytössä institutionaalinen perinne, jolla tarkoitetaan, että aikuisille erikseen järjestetty koulutus on aikuiskoulutusta. (Moore 2000,14.)

Oppilaitosten järjestämää aikuisille suunnattua koulutusta tarjotaan Suomessa kaikilla koulutusjärjestelmän asteilla. Suomalainen koulutusjärjestelmä tarjoaakin kansainvälisesti katsottuna monipuoliset mahdollisuudet aikuisopiskeluun. Yliopistoissa aikuiset voivat osallistua yliopistotutkintoon johtavaan koulutukseen, yliopistojen järjestämään täydennyskoulutukseen tai avoimen yliopiston opetukseen.(Opetusministeriö 2008; Muhonen & Piesanen 2006, 188.) Tärkeä osa työikäisten aikuiskoulutusta on myös ammattitaitoa uudistava, laajentava tai syventävä lisä- ja täydennyskoulutus. Aikuisopiskelu on osalle edelleen harrastus eli omaan mielenkiintoon perustuvaa tietojen ja taitojen kartuttamista.

(Muhonen & Piesanen 2006, 188.) Laaja aikuiskoulutus luo mahdollisuuden opiskella joustavasti erilaisissa koulutuksissa ja rakenteen tarkoitus on edistää elinikäistä oppimista (Moore 2000,19).

Tässä tutkimuksessa aikuisopiskelijalla tarkoitetaan 30-vuotiaana tai sitä vanhempana yliopisto-opintonsa aloittaneita. Suomalaisissa tutkimuksissa aikuisopiskelijan kronologisen iän määrittely on vaihdellut. Halttunen (2007) ja Väisänen ja Rautapuro (2004) määrittivät aikuisopiskelijat 25-vuotiaiksi tai sitä vanhimmaksiksi, kun taas Moore (2003, 200) on omissa tutkimuksissaan valinnut tutkimusjoukoksi 30-vuotiaat tai sitä vanhemmat.

Mooren mukaan (2003,17) aikuisopiskelijoille on tyypillistä, että opiskelu ei ole ollut yhtäjaksoista lapsuudesta lähtien ja heillä on usein takanaan jo aikaisempi koulu- tai opistotasotutkinto. Mooren määritelmän mukaan 30-vuotiaana tai sitä vanhempana yliopisto-opintonsa aloittaneet täyttäsivät siis aikuisopiskelijoiden kriteerit, sillä useimmilla heistä on jo yksi tai useampia koulu- tai opistotasoinen tutkinto. Aikuisopiskelijoille on myös tyypillistä, että opinnot ovat aikaisemmin keskeytyneet ja niitä jatketaan myöhemmällä iällä. Tällöin puhutaan toisen mahdollisuuden käyttäjistä. (Moore 2000, 26–27.)

Aikuisella iällä yliopisto-opintonsa aloittavat ovat koulutustaustaltaan usein poikkeava ryhmä verrattuna nuorimpiin opiskelijoihin. Nuorten ja aikuisten koulutustaustat ovat erilaisia luonnollisesti sen takia, että nuoret eivät ole vielä ehtineet hankkia koulutusta niin paljon kuin aikuinen. Yliopistoon hakeutuvat usein juuri ne aikuiset joilla on paljon aikaisempia koulutuksia. Tätä ilmiötä kutsutaan koulutuksen kasautumaksi. Aikuiset opiskelijat ovat myös ryhmä, jolta useammin puuttuu ylioppilastutkinto verrattuna nuorempiin opiskelijoihin. Ylioppilastutkinnon puuttuminen on hieman yleisempää miesopiskelijoiden osalta. Aikuisilla korkeakouluopiskelijoilla miehistä 37 prosentilla ja naisista 18 prosentilla ei ole suoritettuna ylioppilastutkintoa. (Moore 2001, 32; Rinne ym. 2008, 123.)

Aikuisopiskelijaksi voidaan luokitella myös sen mukaan opiskeleeko opiskelija osa-aikaisesti työn ohella vai kokopäiväisesti. Toisaalta tämän kaltainen luokittelu on nykyään hyvin hataralla pohjalla, sillä nykyään yhä useampi nuorempikin opiskelija opiskelee osa-aikaisesti työn ohessa. (Muhonen & Piesanen 2006, 188). Nuoret hakijat eivät vält-

tämättä enää haekaan suoraan koulunpenkiltä vaan esimerkiksi vuoden 2003 tilastojen mukaan nuorista hakijoista noin kolmasosa oli työssä hakiessa yliopistoon. Aikuisista hakijoista suurin osa on työelämässä. Tosin myös työttömien osuus on aikuishakijoissa suurempi verrattuna nuoriin hakijoihin. Nuorissa hakijoissa päätoimisia opiskelijoita oli hieman alle puolet ja hyväksytyiksi tulleista puolet. Nuorilla opiskelijavalinnat näyttäisivät suosivan päätoimisia opiskelijoita, kun taas aikuishakijoilla työlliset saavat useammin opiskelupaikan. (Rinne ym. 2008, 111.) Aikuiset ovat myös usein haluttomia jättämään työpaikkansa ja sen mukana ansiotulonsa. He eivät usein halua heittäytyä päätoimiseksi opiskelijaksi ja opintotuen varaan, vaan pitävät tärkeänä taloudellista toimeentuloa. (Moore 2003, 106–110.)

Sosioekonomiselta asemaltaan yliopistoon hakeutuvat aikuisopiskelijat ovat usein ylempiä toimihenkilöitä. Vuonna 2003 yli viidesosa yliopistoon hakeneista aikuisopiskelijoista oli ylempiä toimihenkilöitä ja reilu neljäsosa hyväksytyistä oli ylempiä toimihenkilöitä. Vajaa kolmannes oli alempia toimihenkilöitä, joka vastaa alempien toimihenkilöiden osuutta koko väestöstä. Vuoden 2003 tilastojen mukaan sekä korkeakoulutus että korkea sosiaalinen asema näyttää parantavan mahdollisuuksia päästä opiskelemaan yliopistoon. (Rinne ym. 2008, 128.)

Aikaisemmat tutkimukset ulkomailla ja Suomessa osoittavat, että aikuisopiskelijat suuntaavat opiskelemaan vain tietyille aloille. Aikuiset opiskelijat suuntaavat myös helpommin tiettyihin korkeakouluihin. (Moore 2001, 32.) Seuraavaksi tarkastelen aikaisempien tutkimusten valossa, mille tieteenaloille yliopistossa aikuisena opiskelevat suuntaavat.

7.1 Mitkä tieteenalat ja yliopistot ovat aikuisten suosiossa ja mikä siihen vaikuttaa?

Kansainvälisesti yliopiston aikuisia tutkinto-opiskelijoita on tutkittu laajasti, mutta Suomessa tutkimus on ollut suhteellisen vähäistä, vaikka avoimen yliopiston opiskelijoita on tutkittu paljon. Nykyään kuitenkin myös aikuisiin tutkinto-opiskelijoihin kohdistuvaa tutkimusta löytyy myös Suomesta. Erja Moore (2003) on tutkinut yliopistojen ikärakenteen muutosta ja aikuisia tutkinto-opiskelijoita. Hänen tutkimukset sijoittuvat 1990-luvun puoliväliin. (Rinne ym. 2008, 17, 62.) Mooren lisäksi aikuisopiskelijoita on tutkinut Nina

Halttunen. Halttusella on ollut tutkimuksissaan aineistona valtakunnallisia tilastoaineistoja, joiden avulla on tutkittu aikuisten hakeutumisreittejä yliopistoihin sekä sitä, millaisia ovat aikuisena yliopistoihin hakevat ja hyväksytyt. Lisäksi näissä aineistoissa tarkastellaan aikuishakijoiden taustoja ja elämäntilanteita. Aineisto sisältää listauksia valtakunnallisista hakijarekisteristä (HAREK) sekä tilastokeskuksen kanssa yhteistyössä laaditun laajan henkilö pohjaisen hakija-aineiston. Verrattuna Mooren tutkimuksiin on huomioitava, että Halttunen määrittelee aikuisopiskelijaksi 25-vuotiaat tai sitä vanhemmat opiskelijat, kun Moorella aikuisopiskelijoiden raja oli 30-vuotiaat tai sitä vanhemmat. Uusimpia tutkimustuloksia aikuisopiskelijoita on saatu Rinteen, Haltian, Norin ja Jauhaisen (2008) tutkimuksesta, jossa he tarkastelivat yliopistoon hakeneita ja sisään päässeitä 2000-luvulla. He käyttivät omissa tutkimuksissaan Halttusen kanssa samoja aineistoja eli valtakunnallista hakijarekisteriä ja tilastokeskuksen tietoja. He ovat tutkineet aikuisten sisään tuloreittien laajuutta sekä sitä, millaisia yliopistoon hakevat ja hyväksytyt aikuisopiskelijat ovat taustoiltaan ja elämäntilanteeltaan. He ovat ensimmäisenä Suomessa tarkastelleet yliopistoihin rekrytoitumisen, hakemisen ja sisään pääsyn suhdetta. He tarkastelevat niitä sekä yliopistoittain että tiedekunnittain, liittäen valinnat ja valikoitumisen laajempiin sosiaalisiin ja alueellisiin rakenteisiin. (Rinne ym. 2008, 51–52.) Risto Rinne tutkimusryhmineen on tutkinut nimenomaan yliopistoon hakeneita, kun taas Moore ja Halttunen ovat tutkineet yliopistossa jo sisällä olevia opiskelijoita. Rinteen tutkimusryhmän tutkimukset ovat kuitenkin uusimpia, sillä ne sijoittuvat 2000-luvulle.

Kaikki aikaisemmat tutkimustulokset ovat antaneet yhteneväiset tulokset kansainvälisiin tutkimustuloksiin verrattuna. Kuten jo totesin, Suomessakaan aikuisopiskelijat eivät ole jakautuneet tasaisesti, vaan eri yliopistojen ja tieteenalojen ikärakenteessa on selkeästi eroja (Moore 2000, 53). Tutkimustulosten mukaan aikuisten suosimia aloja ovat terveystiede, teologia, yhteiskuntatieteet ja kasvatustiede. Huomattavaa on kuitenkin, ettei mikään tieteenala ole täysin sulkenut pois aikuisopiskelijoita. (Halttunen 2007, 12; Rinne ym. 2008, 102; Moore 2000, 47–53.)

Uusimmat Rinteen tutkimusryhmän tulokset vahvistavat aikaisempia tutkimustuloksia sen suhteen mitkä alat ovat aikuisten suosiossa, sillä Rinteen tutkimusryhmänkin tulosten

mukaan eniten aikuisia hakijoita ja hyväksytyjä on hoito- ja terveystieteessä, teologiassa, yhteiskuntatieteessä ja kasvatustieteissä. Rinteen tutkimusryhmän tuloksissa todettiin myös, että taiteen aloilla aloittavasti opiskelijoista huomattava osa on aikuisia. Yksittäisistä aloista erityisesti hoito- ja terveystieteet erottuvat aikuisten suosimana koulutusalan. Tätä selittää paljon se, että alalle vaaditaan usein jo aikaisempi terveydenhoitoalan tutkinto. (Rinne ym. 2008 75–78.)

Opiskelijoiden ikärakenne riippuu monista tekijöistä. Terveystieteissä, kasvatustieteessä, teologiassa ja yhteiskuntatieteissä ollaan avoimia ottamaan vastaan aikuisopiskelijoita. Näillä aloilla ikärakenne johtuukin juuri opiskelun aloittamisesta aikuisena. Opintojen pitkittyminen vaikuttaa ikärakenteen vanhenemiseen eniten humanistisilla ja yhteiskuntatieteellisillä aloilla. Opintojen pitkittyminen on yleisintä juuri aloilla, jotka eivät johda suoraan ammattiin tai professionaalisuuteen. (Moore 2000, 77.)

Ikärakennetta tarkastellessa on mielenkiintoista myös kiinnittää huomiota, miltä aloilta mihinkin tiedekuntaan hakevat ja hyväksytyt aikuiset ovat suorittaneet aikaisemmat tutkintonsa. On kiinnostavaa tarkastella ovatko aikuiset jatkamassa opintojaan aikaisemmalta alallaan vai ennemminkin vaihtamassa alaa yliopisto-opintojen avulla. Suurimmaksi hakijavirraksi tutkimuksissa on osoittautunut, että kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen saaneet siirtyvät myöhemmällä iällä opiskelemaan kasvatustieteen tiedekuntiin. Rinteen tutkimusryhmän tutkimustulosten mukaan 69 prosenttia kasvatustieteen tai opettajankoulutuksen saaneista hakee opiskelemaan nimenomaan kasvatustieteelliseen tiedekuntaan. Toinen suuri hakijavirta on tekniikan alan koulutuksesta siirtyminen teknilliseen korkeakouluun tai tiedekuntiin. Tekniikan alan koulutuksen saaneista melko suuri osa hakee myös matemaattis-luonnontieteellisiin tiedekuntiin. Terveys- ja sosiaalian koulutuksen saaneiden suuntana on yleisemmin lääketieteellinen, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta tai kasvatustieteiden tiedekunta. Humanistisen ja taidealan koulutetut hakevat yleisemmin opiskelemaan taiteita. Heille on myös tyypillistä hakea opiskelemaan humanistisia aineita ja kasvatustiedettä. Palvelualojen koulutuksen saaneista kolmas osa hakee kasvatustieteelliseen tiedekuntiin ja noin joka kuudes hakija yhteiskuntatieteelliseen. Muiden alojen koulutuksen saaneiden hakeutuminen jakautuu hajanaisimmin. Aikuiset hakeutu-

vat siis usein opiskelemaan sellaista alaa, joka on lähempänä heidän omaa aikaisempaa alaansa. (Rinne ym. 2008, 238–240.)

Tarkasteltaessa aikuisopiskelijoiden ammatteja, erottuvat selkeästi tietyt ammattiryhmät ja alat, joiden edustajia on hakeneissa runsaasti. Vuonna 2003 hoitoalan ammattilaiset olivat ahkerampia hakijoita. Hakijoiden yleisin ammatti oli sairaanhoitaja. Yli kahdeksan prosenttia hakeneista ja seitsemän prosenttia hyväksytyistä oli ammatiltaan sairaanhoitaja. Seuraavaksi yleisempiä hakijoiden ja hyväksytyjen ammattiryhmiä olivat opetusalan työntekijät, toimistotyöntekijät ja myyjät sekä erilaisissa myyntitehtävissä työskentelevät. (Rinne ym. 2008, 129.)

Tarkastellessa aikuisia hakijoita eri yliopistojen välillä ovat tutkimukset osoittaneet, että aikuiset sekä hakeutuvat että pääsevät eniten viiteen suurempaan monialaiseen yliopistoon. Aikuisista hakeneista yli neljäsosa ja hyväksytyistä reilu viidesosa hakeutuu Helsingin yliopistoon. Siellä hyväksytyjen osuus on selvästi pienempi kuin sinne hakeneiden osuus. Tutkimuskohteeni Tampereen yliopiston aikuisten hyväksymisprosentti on melko alhainen; noin joka kuudes hakija on tullut valituksi. Turun yliopiston osalta tilanne on samankaltainen kuin Tampereella. Jyväskylän, Oulun, Joensuun, Kuopion, Lapin ja Vaasan yliopistoissa sekä Åbo Akademiassa aikuisia hyväksytyjä on suhteessa enemmän kuin hakeneita aikuisia. Kuten Rinne tutkimusryhmineen toteaa yliopistojen kokoeroista johtuen, on aikuisten sisääntuloa mielekkäämpi tarkastella yliopistoittain niin, että verrataan aikuisten osuuksia kaikkiin hakijoihin ja hyväksytyihin. Yliopistojen kokoerot ovat tietenkin läsnä myös tämän tyyppisessä tarkastelussa, johtuen yliopistoissa hakukohteiden ja sisään otettavien määrien vaihtelusta. Tämän tyyppisen tarkastelun perusteella monialaisissa yliopistoissa joka kolmas tai joka neljäs hakija ja opiskelijapaikan saanut on täyttänyt 25 vuotta. Yleisesti ottaen monialaisissa yliopistoissa aikuisten on yhtä helppo tai vaikea saada opiskelupaikka kuin nuortenkin. Kuitenkin Kuopion yliopistoon aikuiset näyttäisivät hakevan ja pääsevän opiskelemaan selvästi runsaslukuisemmin verrattuna muihin yliopistoihin. Siellä hyväksytyistä yli puolet on 25 vuotta täyttäneitä. Kuopion yliopiston aikuisvetoisuutta selittää, kuitenkin osittain terveyden- ja hoitoalan vahva

asema Kuopion yliopistossa. Tutkimukseni kohdistuu Tampereen yliopistoon, jossa hakijoista ja hyväksytyistä noin kolmannes on aikuisia. (Rinne ym. 2008, 71.)

Haastatteluissani selvitin miksi aikuisopiskelijat ovat päätyneet hakeutumaan Tampereen yliopistoon. Tulosten perusteella Tampereen yliopiston valtti aikuisopiskelijoiden näkökulmasta on sen maantieteellinen sijainti. Haastateltavistani monet sanoivat valinneensa Tampereen yliopiston juuri sen maantieteellisen sijainnin vuoksi. Ne haastateltavista, jotka asuivat muualla kuin Tampereelle, totesivat Tampereen yliopiston olevan heille helpoin vaihtoehto sen hyvän maantieteellisen sijainnin vuoksi.

7.2 Miksi ja miten aikuisena yliopistoon opiskelemaan?

Aikuisten hakeutuminen ja opiskelemaan pääsy on monimutkainen prosessi. Päätös pyrkiä yliopistoon ei riipu vain henkilökohtaisista toiveista ja mielenkiinnoista: yksilö myös arvioi kykyjään ja onnistumisen todennäköisyyttään sekä sopivuutta kyseiselle alalle ja opiskelupaikkaan. Toinen kysymys on, miten valintamekanismit toimivat suhteessa aikuisiin. Eri aloilla on erilaiset tavat organisoida aikuisia opiskelemaan tai vastaavasti sulkea heitä ulkopuolelle. Yliopistot ja eri alat eroavat toisistaan sen suhteen, miten paljon hakeneista tulee hyväksytyiksi ja miten paljon nimenomaan aikuisia lopulta tulee hyväksytyiksi. Hakukohteissa on myös eroja sen suhteen miten erilaisia sisäänpääsyreittejä aikuiset voivat käyttää. Ne alat, joissa aikuisia on paljon, ovat yleensä niitä mihin on mahdollisuus päästä useampaa eri sisäänpääsyreittiä. Aikuisopiskelijoiden suosimissa aloissa on usein käytössä nimenomaan useampi sisäänpääsyreitti. Ne sisältävät vaihtoehdot tulla hyväksytyksi pääsykokeen tai muiden valintojen kautta. (Halttunen 2007, 10, 12; Rinne ym. 2008, 102.) Rinteen tutkimusryhmän tulosten mukaan naisvaltaisimmat alat ovat niitä, joissa aikuisia on hyväksytyjen joukossa enemmän kuin muilla aloilla. Ne ovat niin sanotusti aikuisystävällisiä aloja. Ei siis ihme, että hoito- ja terveystieteet sekä kasvatustieteet ovat suosituimpia aloja aikuisten keskuudessa, sillä ne ovat juuri naisvaltaisia aloja. Lääketiede, oikeustiede, teknistieteellinen sekä luonnontieteet ovat tulosten mukaan niitä aloja, joissa aikuisten on vaikeampi saada opiskelupaikka kuin nuorempien. Aikuiset sulkeutuvat näiltä aloilta pois kuitenkin myös siksi, että heitä on hakijoidenkin joukossa jo vähän. Tulosten mukaan elistisimmillä aloilla on kaikkein vähiten aikuisia.

Poikkeuksena kuitenkin taideala, joissa hyväksytyjen joukossa on suhteellisen paljon aikuisiakin. Näyttää siltä, että erityisesti alat, joilta valmistutaan korkeisiin asemiin, suuriin tuloihin sekä perinteisesti vahvoihin professioihin ovat niitä, joissa aikuisia on hyväksytyjen joukossa vähän. Tulokset viittaavat, että erityisesti alat, joilta valmistutaan korkeisiin asemiin, suuriin tuloihin sekä perinteisiin vahvoihin professioihin, torjuvat aikuisten sisääntulon voimakkaimmin eli toisin sanoen niihin aikuisopiskelijoita pääsee harvemmin. (Rinne ym. 2008, 79.)

Joustavien kouluttautumismahdollisuuksien tarjoaminen aikuisille ja erilaisissa elämäntilanteissa oleville on osa elinikäisen oppimisen politiikkaa, ja siksi Suomessa onkin 2000-luvun aikana pyritty parantamaan aikuisten sisääntulomahdollisuuksia. (Rinne ym. 2008, 37). Aikuiset voivat Suomessa hakeutua yliopistojen tutkinto-opiskelijoiksi käytännössä useita eri kanavia pitkin: päävalintojen kautta, avoimen yliopiston väylää pitkin, muissa erillisvalinnoissa tai erilaisiin muunto- tai maisterikoulutusohjelmiin (Halttunen 2007, 4). Useilla aloilla oleviin muunto- ja maisterikoulutusohjelmiin haetaan usein erillisvalinnan kautta ja ne on räätälöity työelämän tarpeita varten (Opetus- ja kulttuuriministeriö). Maisterikoulutuksen kautta hakeneet ovat useimmiten ylioppilaita ja heillä on tyypillisesti jo suoritettuna jokin alempi korkeakoulututkinto tai jopa ylempi korkeakoulututkinto. Yleisemmin maisterikoulutuksen kautta hakeneilla on koulutusta kasvatustieteestä tai opettajankoulutuksesta, mutta myös tekniikan alan tutkinnot ovat kohtuullisen yleisiä. (Rinne ym. 2008, 206.) Avoin yliopisto opetus on aikuisille tarkoitettuja yliopiston perusopetuksen mukaista opetusta. Avoimessa yliopistossa ei voi suorittaa korkeakoulututkintoa, mutta opinnot voi sisällyttää tutkintoon, mikäli myöhemmin saa tutkinnon suoritusoikeuden. (Opetus- ja kulttuuriministeriö.) Avoimen yliopiston opintojen kautta opiskelemaan tulevat useimmin naiset. Lisäksi avoimen yliopiston väylä on heterogeenisin eli vanhemmat hakijat käyttävät suhteessa selvästi enemmän tätä reittiä. Päävalintojen kautta tutkinto-opiskelijaksi pyrkivät usein nuorimmat aikuiset. (Rinne ym. 2008, 205.)

Rinteen tutkimusryhmän tulosten mukaan kaikista yliopistoihin hyväksytyistä 84 prosenttia tulee valituksi päävalintojen kautta. Aikuisista kuitenkin vain noin puolet käyttää pääsyreittinään päävalintaa. Aikuiset ohjautuvatkin selkeästi useammin kuin nuoret muunto-,

maisteri- ja muihin valintoihin. Avoimen yliopiston väylää pitkin yliopistoon tulee reilut kaksi prosenttia koko sisäänotosta ja reilu kuusi prosenttia aikuisista hyväksytyiksi tulleista. Aikuisista hyväksytyistä 55,2 prosenttia tulee valituksi päävalinnan kautta. Avoimen yliopiston väylän kautta aikuisia hyväksytyjä on reilu kuusi prosenttia. Muuntokoulutuksen kautta tulleita aikuisia hyväksytyjä on 15,5 prosenttia ja muuta kautta tulleita aikuisia hyväksytyjä on 23,2 prosenttia. Tämän tutkimuksen kohde yliopiston eli Tampereen yliopistoon aikuisista hyväksytyistä 59 prosenttia on päävalinnan kautta hyväksytyjä. Avoimen yliopiston väylän kautta aikuista on hyväksyty Tampereen yliopistoon 5,5 prosenttia, muuntokoulutuksen kautta hyväksytyjä on 10,5 prosenttia ja muun väylän kautta hyväksytyjä aikuisia on 26,4 prosenttia. Kasvatustieteelliseen tiedekuntaan tullaan usein valituksi päävalintojen kautta. Hyväksytyistä päävalinnan kautta tulleita on yli 80 prosenttia. Hyväksytyistä aikuisistakin 57,3 prosenttia tulee valituksi kasvatustieteelliseen tiedekuntaan päävalinnan kautta. (Rinne ym. 2008, 87–89.)

Opiskelun syistä tiedämme, että niin vuonna 2000 kuin vuonna 2006 ylivoimaisesti eniten opiskeltiin muiden syiden kuin yleissivistyksen takia. Vain hieman yli puoli miljoonaa aikuista ilmoitti opiskelevansa yleissivistyksen tai harrastuksen vuoksi. Samaan aikaan noin puolet aikuisopiskelijoista ilmoitti opiskelevansa puhtaasti työn tai ammatin takia, heistä valtaosa sitä paitsi henkilöstökoulutuksessa työnantajansa kustannuksella. (Blomqvist ym. 2002, 45; Tilastokeskus 2000.)

Aikaisemmin survey-menetelmällä suoritettut tutkimukset aikuisten koulutuksen hakeutumisen motiiveista ovat osoittaneet alaa kohtaan olevan kiinnostuksen olevan yksi tärkeimmistä motiiveista aikuisopiskelijoiden opiskeluun (Nurmi 1995, Mäkinen 2001, 96). Kilpeläinen (2000) toteaa omassa laadullisessa tutkimuksessaan haastateltaviensa naisten todenneen, että yhteiskunnalliset vaatimukset ovat olleet osa syynä koulutukseen hakeutumisessa. Kilpeläisen (2000) tutkimukseen osallistuneet sairaanhoitajaksi opiskelleet naiset totesivat hakeutuneen koulutukseen, koska kokivat työn sisällölliset vaatimukset sellaisina, että tarvitsivat itselleen lisätietoa.

Työn tai ammatin vuoksi opiskelun aloittaminen saattaa viitata lisätiedon hakemisen lisäksi myös siihen, että halutaan vaihtaa antoisampaan työhön. Esimerkiksi Mooren tut-

kimuksen aikuisopiskelijoista useat aikuisopiskelijat kokivat, että nuorena hankitun ammatin tai työn sijasta voisi tehdä antoisampaa työtä. (Moore 2003, 102.) Aikuisopiskelijat saattavat kokea nykyisen työn yksitoikkoisena ja haluavansa sen vuoksi vaihtaa työtä, mikä on mahdollista uuden koulutuksen myötä. Aikuisopiskelijan päätökseen opiskelun aloittamisesta voi vaikuttaa myös yhteiskunnan tarjoamat uudet koulutusmahdollisuudet, koska aikuisopiskelijoiden nuoruudessa ollut koulutustarjonta on saattanut olla kapeampi kuin nykyinen koulutustarjonta. Myös nuoremman väestön koulutustason kohentuminen saattaa vaikuttaa siihen, että aikuisen koulutustaso suhteessa madaltuu, eikä oma koulutus enää välttämättä tarjoa mahdollisuuksia työn sisällön muutoksiin. Aikuisten runsaaseen opiskeluun saattaa vaikuttaa myös yhteiskunnassa vallitseva odotus aikuisten aktiivisesta osallistumisesta elinikäiseen oppimiseen, vaikka varsinaista pakko opiskelulle ei olekaan. Mooren mukaan monissa ulkomaisissa aikuisten koulutusta käsiteltävissä tutkimuksissa erilaiset elämäkulun siirtymät, etenkin kriittiset elämäntapahtumat saattavat olla syynä aikuisen formaalisen opiskelun aloittamiselle. Mooren omissa tutkimuksissa aikuisopiskelijat eivät kuitenkaan yleensä kokeneet opiskelun syyksi elämän aikana kokemaansa siirtymää tai kriisiä. (Moore 2003, 102.)

7.3. Aikuisena opiskelu yliopistossa

Miten aikuisten opiskelu sitten eroaa nuorten opiskelusta? Eero Pantzarin (1992) mukaan aikuisten opiskeluun ja oppimiseen vaikuttavat merkittävästi persoonallisuus, aikaisemmat kokemukset ja elämäntilanteet. Persoonallisuuteen kuuluvalla minäkuvalla on etenkin vaikutusta aikuisena oppimiseen. Aikuisten aikaisemmat monipuoliset kokemukset oppimisesta ja työelämästä voivat hyvinkin tukea uuden oppimista, mutta toisaalta aikaisemmat oppimiskokemukset voivat myös tuoda epävarmuutta ja epäluottamusta omiin oppimisen mahdollisuuksiin. Aikuinen ei aina pysty irtaantumaan lapsuuden ja nuoruuden negatiivisista oppimis- ja koulukokemuksistaan, vaan ne saattavat heikentää uskoa omiin oppimiskykyihin myös aikuisena toteutuvassa opiskelussa. (Pantzar 1992, 20–21; Paane-Tiainen 2000, 20,22.)

Aikuisopiskelijat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä, etenkin elämäntilanteidensa osalta. Osalla aikuisopiskelijoista opiskelun lisäksi elämään kuuluu koko- tai osapäivätyö, puoli-

so ja lapset. Opiskelun yhdistäminen työ- ja perhe-elämään vaatii suunnittelua. Näiden tekijöiden yhdisteleminen on nähty usein opiskelun esteenä tai ainakin opiskelua vaikeuttavana tekijänä. Toisaalta nämä elämäntekijät voivat olla myös hyödyksi opiskelulle. (Pantzar 1992, 22.)

Aikuisen elämän muut roolit, kuten vanhemmuus, ammattiasema ja harrastukset voisivat myös vaikuttaa osaltaan aikuisen opiskeluun. Omaksutut roolit työelämässä ja opinnoissa voivat olla ristiriitaisia. Aikuisilla on myös aina aikaisempien kokemusten tuoma käsitys siitä, miten oppimisen tulisi tapahtua. Opiskelukäytänteet ovat kuitenkin voineet muuttua merkittävästi verrattuna aikuisen aikaisempaan käsitykseen opiskelusta. Aikuisopiskelijan haasteena voikin olla vaikeus tottua uusiin toimintamalleihin opiskelussa. (Paane-Tiainen 2000, 36.)

Usein ajatellaan, että yksi merkittävä ero aikuisen ja nuoren opiskelijan välillä on opiskelumotivaatio. Motivaatiolla on nähty olevan selvä positiivinen tekijä oppimistuloksiin (Muhonen, Piesanen 2006, 191). Aikuisilla on usein selkeä päämäärä, mihin he opinnoiltaan pyrkivät, mikä saattaa lisätä heidän motivaatiotaan ja nopeuttaa opintojen etenemistä.

Aikuisten opiskelu yliopistossa asettaa haasteita myös yliopiston opetusmenetelmille, sillä tavanomaiseen perusopetukseen osallistuminen saattaa olla vaikeaa perheelliselle ja työssäkäyvälle aikuisopiskelijalle. Osin tämän vuoksi yliopistot ovatkin viime vuosina monipuolistaneet opetusmenetelmiä että opetuksen järjestämiseen toteutettavia käytäntöjä. Myös Euroopan komission suosituksissa on kiinnitetty huomiota aikuisopiskelijoiden tarpeisiin, suosimalla joustavia opetusohjelmia, avointa yliopistoa ja etäopiskelua sekä itse ohjautuvia oppimishjelmia. (Muhonen & Piesanen 2006, 192.)

Yliopistojen ja muidenkin korkeakoulujen opetuksessa on viime vuosina pyritty hyödyntämään entistä enemmän erityisesti avoimessa yliopistossa käytössä olleita aikuisopiskelijoille suunnattuja opetusmenetelmiä ja -käytäntöjä. Esimerkiksi monimuoto- ja verkko-opetus on saavuttanut suosiotaan yliopiston opetuskäytännöissä. Opetusta järjestetään yhä useammin myös iltaisin ja viikonloppuisin. Nämä käytäntömallit ottavat huomioon ni-

menomaan aikuisopiskelijat, jotka työskentelevät täysipainoisesti opiskelun ohella. (Muhonen & Piesanen 2006, 192.)

Aikuisopiskelijoilta kuten myös muilta yliopisto-opiskelijoilta odotetaan usein itseohjautuvuutta, jolla viitataan siihen, että aikuisella täytyy olla kyky ottaa itse päävastuu opiskeluista, niiden suunnittelusta ja läpiviemisestä. Samoin oletetaan, että yliopisto-opintonsa aloittavat olisivat jo omaksuneet tietotekniikan käytön oppimisen välineenä. Näitä aikuisia ovat pääosin hyvin koulutetut, joilla on jo ennestään hyvät oppimisvalmiudet. Yliopiston kuitenkin aloittaa myös moni sellainen aikuisopiskelija, jotka eivät ole tottuneet tietotekniikan käyttöön oppimisen välineenä. Itseohjautuvuutta vaativat uudet opetusmuodot (esimerkiksi etäopetus) saattaa asettaa uusi vaatimuksia aikuisopiskelijoille. Monet vanhemman ikäluokan opiskelijat eivät myöskään ole välttämättä omaksuneet vielä myöskään itseohjautuvaa oppimistyyliä. Aikuisopiskelijoiden aikaisemmat koulukokemukset eivät ole vaatineet itseohjautuvuutta, eivätkä ole myöskään siten antaneet valmiuksia itseohjautuvuuteen ja sen vuoksi he toivovat enemmän vanhan mallin mukaista henkilökohtaista ohjausta opiskelun eri vaiheissa. (Muhonen & Piesanen 2006, 193; Pantzar 1992, 26.) Parempaan itseohjautuvuuteen opinnoissa voi edesauttaa se, että aikuinen työelämässään, yhteisöllisissä toiminnoissaan ja perheissään voi toimia itseohjautuvasti ja saada siitä myönteisiä kokemuksia (Pantzar 1992, 26 – 27).

8. Aikaisemmat tutkimukset suhteessa tähän tutkimukseen

Aikaisemmissa yliopiston aikuisopiskelijoihin kohdistetuissa tutkimuksissa on usein tutkittu aikuisopiskelijoiden taustoja, sekä aikuisopiskelijoiden sijoittumista eri tieteenalojen ja korkeakoulujen keskuudessa. Nämä tutkimukset ovat kuitenkin olleet usein kvantitatiivisia, siten kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus aikuisopiskelijoista on jäänyt hyvin vähäiseksi. Erja Moore on kuitenkin käyttänyt laadullista menetelmää vuoden 2003 aikuisopiskelijoita käsittelevässä tutkimuksessaan. Moorella oli tutkimuksessaan elämänkerrallinen lähestymistapa ja aineiston hän keräsi koulutushistoriahaastatteluilla. Moore oli rajannut tutkimusjoukokseen yhden opiskelijaryhmän eli ne opiskelijat, jotka olivat aloittaneet opintonsa yliopistossa ensimmäistä kertaa aikuisiällä ja vieneet opintonsa pää-

tökseen suorittamalla ylemmän korkeakoulututkinnon. Mooren haastateltavat olivat noin 30-vuotiaana yliopisto-opintonsa aloittaneet aikuisopiskelijat. Moorella tärkein kriteeri haastateltavien valinnassa ei kuitenkaan ollut kronologinen ikä vaan se, että haastateltavilla oli selkeä katkos opinnoissa ensimmäisen yhtenäisen peruskoulun jälkeen. Mooren haastateltavat olivat olleet yliopisto-opintojensa alkaessa 28–64-vuotiaita. Moore ei siis määritellyt tarkemmin opintojen aloitusikää valikoidessaan haastateltavia. Haastateltavat olivatkin hyvin eri-ikäisiä, eivätkä haastateltavat olleet yhtenäinen ryhmä ikänsä tai koulutusreittiensä perusteella. Mooren haastateltavat olivat eri aloilta ja eri yliopistoista. (Moore 2003,64–65.)

Moore tarkasteli tutkimuksessaan koulutuksellisen elämänkulun ja aikuisten koulutukseen ja oppimiseen osallistumisen teemoja. Mooren ensimmäinen tutkimusongelma oli: miten aikuisella iällä tapahtuva yliopisto-opiskelu nivoutuu elämänkulkuun? Mooren tarkasteli siis millä tavoin yliopisto-opinnot viedään läpi aikuisella iällä. Toinen Mooren tutkimusongelma oli: millaiseksi aikuisten opiskelu määrittyy aikuisuuden ja yliopisto-opiskelun konteksteissa? Näiden lisäksi Moore käsitteli tutkimuksessaan erilaisten rakenteiden läsnäoloa ja merkitystä myöhäisessä modernissa elämänkulussa. (Moore 2003, 60–61.)

Koulutuksen merkitystä aikuisopiskelijoille on tutkinut myös Arja Kilpeläinen. Kilpeläinen on selvittänyt omassa tutkimuksessaan vuonna 2000, mikä merkitys aikuiskoulutuksella on sairaanhoitajakoulutuksessa olevien naisten elämänkulussa. Tutkimuksessaan Kilpeläinen on kartoittanut sairaanhoitajakoulutuksessa olevien aikuisopiskelijoiden syitä opiskelulle sekä tutkinut miten aikuisopiskelu mahdollistuu naisen elämänkulussa. Lisäksi Kilpeläinen on selvittänyt, miten naiset kuvaavat ja arvioivat koulutuksen merkitystä työmarkkinakelpoisuuden tuottajana tiukkenevilla työmarkkinoilla. Kilpeläinen on korostanut omassa tutkimuksessaan naisten opiskelua myöhemmällä iällä ja valinnut tutkimusjoukkoon ammatillisen koulutuksen aikuisopiskelijat. (Kilpeläinen 2000, 28–29.)

Aikuisopiskelun syitä on aikaisemmin tutkinut Kaarina Nurmi omassa väitöskirjassaan vuonna 1995. Nurmi tutki pitkäaikaiseen ammatilliseen aikuiskoulutukseen osallistuvien aikuisopiskelijoiden syitä opiskelulle. Lisäksi Nurmi selvitti tutkimuksessaan tutkintota-

voitteisen aikuisopiskelun etuja ja vaikeuksia. Nurmi vertaili näitä etuja ja haittoja myös naisten ja miesten välillä. (Nurmi 1995, 4-5.)

Aikaisemmissa tutkimuksissa, joissa on tutkittu yliopiston aikuisopiskelijoita, kohdejoukkona ovat olleet aikuisopiskelijat yleensä, minun tutkimukseni kohteena ovat kuitenkin vain kasvatustieteen ja aikuiskasvatustieteen aikuisopiskelijat. Kasvatustieteen ja aikuiskasvatustieteen opiskelijoita on lähinnä aikaisemmin tutkittu sen suhteen miten he ovat sijoittuneet työmarkkinoille valmistumisen jälkeen.

Tampereen yliopiston kasvatustieteilijöiden ja aikuiskasvatustieteen opiskelijoiden työuria valmistumisen jälkeen on tarkastellut Jokihaara, Räsänen, Tahvola ja Vuorikoski (2004). Heidän tutkimuksessaan kasvatustieteilijät kirjoittivat omia tarinoita, joissa he kertoivat mihin ovat valmistuneet opiskelun jälkeen ja samalla kertoivat myös vähän omia syitä koulutusvalinnalleen. Tutkimus oli kohdistettu kaikille Tampereen yliopistosta valmistuneille kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen opiskelijoille. Oma tutkimukseni antaa lisää selvitystä Tampereen yliopiston kasvatustieteilijöiden koulutusalan syyn valintaan, ja taustoittaa muutenkin heidän aikaisempia koulutus- ja uravalintojaan. Erityisesti tutkimukseni antaa lisää tutkimustietoa aikuisopiskelijoista, joihin tutkimukseni siis kohdentuu. Kasvatustieteen ja aikuiskasvatuksen opiskelijoita on tutkittu myös useissa oppinäytetöissä eri näkökulmista.

Kasvatustieteilijöiden sijoittumista työmarkkinoille on tutkinut myös Susanna Niiniö (2007) omassa pro gradu-tutkielmassaan. Niiniö kartoitti tutkimuksessaan kasvatustieteilijöiden yleistä sijoittumista työelämään. Tutkimus kohdistui ammatillisen etujärjestön Specian jäseniin, jotka olivat valmistuneet kasvatustieteiden maisteriksi eri aikoina ja olleet työelämässä eri ajan. Tutkimusjoukkoa siis yhdisti saman tutkinnon suorittaminen ja yhteinen ammattijärjestö, joka edustaa erityisesti asiantuntijoita ja ylempiä toimihenkilöitä. Tutkimus kohdistettiin nimenomaan generalistikoulutuksen omaaviin kasvatustieteilijöihin. Tutkimuksessa käytettiin sähköisesti toteutettua melko strukturoitua kyselyä sekä muutamaa syventävää haastattelua. Haastattelut olivat teemahaastatteluja. Teemat olivat urapolku, kasvatustieteellinen osaaminen sekä tyytyväisyys. Niiniön tutkimuksessakin kaikki haastateltavat olivat naisia, kuten omassa tutkimuksessani.

9. Tutkimuksen toteutuminen

Tutkimukseni on sekoitus laadullista ja kvantitatiivista tutkimusta. Tutkimuksessani käytän aineistona ensin kvantitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä tilastoaineistoa ja sen jälkeen syvennän tietämystä laadullisella menetelmällä eli teemahaastatteluilla. Tilastoaineistona käytin valtakunnallisia ja yliopiston sisäisiä tilastoja. Hyödynsin myös kirjallisuuden sekä aikaisempien tutkimusten tilastotietoa. Erityisesti hyödynsin Erja Mooren (2003) tutkimusta, johtuen sen lukuisista yhteneväisyyksistä omaan tutkimukseeni.

Tutkimus on yhteneväinen Mooren tutkimukseen siinä mielessä, että tutkimuksessani olen kiinnostunut Mooren tapaan aikuisopiskelijoiden koulutus- ja työhistoriasta ja sen vaikutuksista aikuisopiskelijan päätökseen aloittaa kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen opiskelu. Omassa tutkimuksessani tutkittavieni joukko eroaa kuitenkin Mooren tutkimuksesta. Minä tutkin yhden alan ja yhden yliopiston aikuisopiskelijoita, sillä tutkimusjoukkonani ovat Tampereen yliopiston kasvatustieteen ja aikuiskasvatuksen aikuisopiskelijat. Tässä tutkimuksessani määrittelen aikuisopiskelijaksi, Mooren tapaan, noin 30-vuotiaana yliopisto-opintonsa aloittaneet. Kronologisen iän lisäksi valitsen tutkimusjoukkoni sen perusteella, että tutkittavat ovat yhtenäisen peruskoulun jälkeen suorittaneet joko aikaisempia tutkintoja tai sitten ovat olleet työelämässä. Tutkin tutkimuksessani yleisesti aikuisopiskelijoita, en siis rajaa tutkittavani joukkoa vain yhteen opiskelijaryhmään, kuten Moore oli rajannut. Tämän tutkimuksen tutkimusjoukossa saattaa siis olla myös sellaisia aikuisopiskelijoita, jotka ovat jo aikaisemmin opiskelleet yliopistossa ja mahdollisesti jo suorittaneet yhden tai jopa useamman yliopistotason tutkinnon. Mooren tutkimuksen ja tämän tutkimuksen haastateltavat eroavat myös toisistaan siinä suhteessa, että tämän tutkimuksen haastateltavat ovat vielä opiskelemassa, kun taas Mooren tutkittavat olivat jo valmistuneet.

Tutkimuksessani selvitin osittain samoja asioita, mitä Moore käsitteli omassa tutkimuksessaan. Erona Mooren tutkimukseen on kuitenkin se, että minun tutkimuksessani elämänkulun näkökulma ei ole niin vahvasti painottuneena kuin Moorella. Tutkimuksista löytyy kuitenkin paljon samoja tutkimuskysymyksiä. Minäkin tarkastelen tutkimuksessani, miten aikuisopiskelijat määrittelevät itsensä opiskelijana, kokevatko he eroavansa

nuorimmista opiskelijoista, miltä opiskelu tuntuu aikuisiällä ja miten opiskelun pystyy linkittämään työelämään ja perhe-elämään. Mooren tapaan, myös minä selvitä tutkimuksessani aikuisopiskelijoiden näkemystä tutkinnon tai opiskelun merkitystä hänelle itselleen.

Kirjallisuuden, aikaisempien tutkimusten sekä tilastoaineistojen kautta tarkastelin aikuisopiskelijoiden taustaa, historiaa, ideologiaa sekä aikuisten opiskeluun osallistumisen syitä ja määrää eri opintoaloilla. Lisäksi keskityin tarkastelemaan kasvatusalan ja erityisesti elinikäisen oppimisen ja koulutukseen osallistuvien aikuisopiskelijoiden määrää. Kasvatusalalla aikuisopiskelijoiden määrä on suuri ja opintojen hakureitit ovat selkeästi aikuisia suosivia ja opiskelijavalinnat aikuisystävällisiä. Tutkimuksessani tutkin maisteriohjelmaa, jossa aikuiset ovat ikään kuin sulautettu muiden nuorempien opiskelijoiden joukkoon ilman eri ehtoja tai erityisasemia.

Tilastoaineiston kartoituksen jälkeen keräsin haastatteluaineiston. Haastattelujen avulla pyrin saavuttamaan lisätietoa ja syventämään tietoa, jota analyysin alkuvaiheessa avasin kirjallisuuden ja tilastoaineistojen avulla. Haastattelun kohderyhmänä oli Tampereen yliopistossa kasvatustiedettä tai aikuiskasvatusta pääaineenaan opiskelevat aikuisopiskelijat. Ennen haastatteluja olin lähettänyt sähköpostilla tutkittaville pienen kyselyn eli tein pientä esikartoitusta. Kyselyn avulla sain jo hieman etukäteistä tietoa, joka auttoi minua valmistumaan paremmin haastatteluihin. Samalla haastateltavat saivat käsityksen haastattelun aiheista ja olivat siten jo etukäteen tietoisia mistä haastattelussa tullaan puhumaan ja pystyivät näin ollen paremmin orientoitumaan haastatteluun. Koska haastattelut koskivat osittain monien vuosien takaisia asioita haastateltavien elämästä, teemojen etukäteen tiedottamisella mahdollistin sen, että haastateltavilla oli mahdollisuus muistella elämäkertansa ja opiskeluaikaa edeltäviä elämänvaiheitaan. Tosin muistelua tapahtui selkeästi myös haastattelujen aikana. Haastatteluun liittyvien teemojen kertominen haastateltaville etukäteen takasi myös sen, että toimin tutkimuseettisesti oikein. Haastattelu teemojen esittelemisellä haastateltaville etukäteen toivoin myös lisääväni todennäköisyyttä siihen, että tutkittavat suostuvat haastatteluihin. Haastattelun etu verrattuna kyselyyn on se, että haastattelu on huomattavasti joustavampi. Kyselyssä kaikki vastaavat samoihin kysy-

myksiin, mutta haastattelussa haastateltavan on mahdollista tehdä lisäkysymyksiä, oikais- ta väärinkäsityksiä ja selventää ilmausten sanamuotoja. Haastattelun joustavuutta lisää myös, se että haastattelija voi esittää kysymykset siinä järjestyksessä kuin kokee mielek- kääksi. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 75.)

Teemahaastattelussa edetään etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavi- en kysymysten avulla. Teemahaastattelulle tyypilliseen tapaan pyrin rakentamaan teemat tutkimusongelmieni perusteella. Teemahaastatteluissa esiintyy vaihtelua eri tutkimuksissa sen suhteen esitetäänkö kysymykset kaikille samassa järjestyksessä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 77). Tässä tutkimuksessa pyrin esittämään kysymykset haastateltaville samassa järjestyksessä. Haastattelut etenivät kuitenkin siinä suhteessa hieman eri tavoin, että jois- sain haastatteluissa keskityttiin enemmän johonkin toiseen teemaan ja toisessa johonkin muuhun teemaan. Lisäksi lisäkysymykset vaihtelivat haastatteluissa.

9.1 Pienimuotoiset haastattelut

9.1.1 Haastateltavien kuvaus

Tutkimuksen haastateltavat opiskelevat Tampereen yliopiston kasvatustieteiden laitoksella. Heidän koulutusohjelmansa on elinikäisen oppimisen ja kasvatuksen maisterikoulutus. He ovat voineet valita pääaineekseen joko kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen. Tutki- mukseni kohdistui nimenomaan aikuisopiskelijoihin. Haastattelu tutkimuksessani määrit- telin aikuisopiskelijaksi noin 30-vuotiaana tai sitä vanhempina yliopisto opintonsa aloit- taneet opiskelijat. Haastateltavani olivat opintojen aloittaessa iältään 29–46-vuotiaita. Tutkimukseen osallistuvista seitsemästä haastateltavista viisi oli valinnut pääaineekseen kasvatustieteen ja kaksi aikuiskasvatuksen. Haastateltavista kaikki olivat naisia. Tarkoi- tukseni ei ollut haastatella vain toisen sukupuolen edustajia, mutta haastateltavaksi suos- tui vain naispuolisia opiskelijoita. Kasvatustieteen alalla opiskelee yleisestikin enemmän naisia kuin miehiä, joten siinä mielessä tutkimusjoukkoni kuvaa yleisesti opiskelijoiden sukupuolijakaumaa. Tutkimukseni kannalta olisi kuitenkin ollut mielenkiintoista saada haastateltavaksi myös miespuolisia aikuisopiskelijoita, mutta heitä en pystynyt haastatte- luihini taivuttelemaan. Molempien sukupuolien haastattelu olisi mahdollistanut kahden sukupuolen välisen vertailun tulosten analyysissä Miksi sitten vain naiset suostuivat haas-

tateltavaksi? Ehkä naiset kokivat enemmän empatiaa minua kohtaan. Osa heistä totesikin, että vastasivat haastattelupyyntöni myöntävästi, koska ovat itse lähiaikoina aloittamassa pro gradu-tutkielman tekoa. He ajattelivat, ettei haastateltavien saaminen ole helppo tehtävä ja halusivat auttaa minua.

Haastateltavista suurin osa oli aloittanut kasvatustieteen opinnot vasta muutama vuosi sitten. Kolme haastateltavista oli aloittanut opinnot vuonna 2009, kaksi vuonna 2008, yksi vuonna 2007 ja yksi vuonna 2005. Haastateltavista kuitenkin monilla oli takanaan kasvatustieteen opintoja avoimessa yliopistossa, joten he aloittivat yliopisto opinnot joko aineopinnoista tai maisteriopinnoista. Tilanne on aikuisopiskelijoille tyypillinen, sillä usein he aloittavat opinnot yliopistolla aineopinnoista tai syventävistä opinnoista.

Taulukko 3. Kokemusta nykyisistä opinnoista

Pisin kokemus eli aloitusvuosi 2005 tai 2007 (H5 ja H7)	Jonkin verran kokemusta eli aloitusvuosi 2008 (H1 ja H2)	Vasta aloittanut eli aloitusvuosi 2009 (H3, H4 ja H6)
---	--	--

Haastateltavien elämäntilanteet vaihtelivat. Kaksi haastateltavista opiskeli tällä hetkellä päätoimisesti. Opintovapaalla oli haastatteluhetkellä kaksi haastateltavaa ja yksi oli vuorotteluvapaalla. Kaksi haastateltavaa opiskeli sivutoimisesti työ ohella. Haastateltavista neljä asui Tampereella ja kolme muualla Suomessa. Haastateltavista neljällä oli lapsia. Yhdellä oli jo aikuiset lapset ja kahdella ei ollut lapsia ollenkaan.

Taulukko 4 Haastateltavien elämäntilanteet

Päätoiminen opiskelija (H4 ja H6)	Opintovapaalla tai vuorotteluvapaalla (H1, H3 ja H7)	Opiskeli työn ohessa (H2 ja H5)
-----------------------------------	---	----------------------------------

Haastateltavista kaikki yhtä lukuun ottamatta olivat käyneet peruskoulun jälkeen lukion. Lukion käymättä jättänyt oli siirtynyt peruskoulusta suoraan opistotason tutkintoon. Haastateltavien koulutustaustat olivat hyvin monialaiset. Välttääkseni haastateltavien henkilöllisyyden tunnistamisen olen luokitellut haastateltavat kahteen luokkaan nuoruuden koulutustaustojen mukaan. Ensimmäiseen luokkaan kuuluu kolme haastateltavaa. Heidän aikaisempi koulutuksensa on niin sanottuja lähialoja, kuten esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden ala ja opetusala. Toiseen luokkaan sijoitan neljä muuta haastateltavaa, joiden nuoruuden koulutus on niin sanottu vierasala, kuten esimerkiksi kaupallinen ala ja teknillinen ala. Haastateltavat on jaettavissa myös koulutustasonsa perusteella kahteen eri luokkaan: yliopistotason koulutuksen omaaviin ja opistotason koulutuksen omaaviin. Haastateltavista viidellä oli nuoruuden koulutus ollut opistotasotutkinto. Tosin heistä yksi oli tehnyt myöhemmin aikuisiällä yliopistotason tutkinnon. Osa opistotason tutkinnon suorittaneista oli lisäkouluttanut itseään työelämässä joko pienemmillä koulutuksilla tai sitten ihan tutkintokoulutuksella. Heillä ei kuitenkaan kenelläkään ollut avoimen yliopiston opintoja lukuun ottamatta kokemusta yliopisto opinnoista ennen nykyisen koulutuksen aloittamista. Yhdellä heistä ei ollut myöskään kokemusta avoimen yliopiston opinnoista. Kaksi haastateltavista oli jo nuoruudessaan suorittanut yliopistotason tutkinnon. Tosin heistä toisella nuoruuden tutkinto oli alkanut opistotason tutkintona, mutta hän oli myöhemmin täydentänyt sen yliopistotason tutkinnoksi, kun tutkintovaatimukset olivat muuttuneet.

Taulukko 5 Haastateltavien aiempi koulutus

Lähialat (H3,H2 ja H5)	Vierasalat (H1,H4,H6 ja H7)
Yliopistotason koulutus (H3 ja H6)	Opistotason koulutus (H1,H2,H4,H5 ja H7)

Haastateltavien joukko edusti siis monipuolisesti erilaisia elämäntilanteita ja erilaisia koulutustaustoja joiden kautta oli kiintoisaa lähteä avaamaan aikuisopiskelijoiden taustoja ja arkea.

9.1.2. Haastateltavien koulutusohjelman kuvaus

Tampereen yliopiston elinikäisen oppimisen ja kasvatuksen maisterin koulutuksen tavoitteena on kouluttaa oppimisen ja kasvatuksen ehtoja ja toteutusta laaja alaisesti ymmärtäviä ja sitä tutkimuksellisesti ja kriittisesti kehittäviä asiantuntijoita. Koulutuksessa sovelletaan kasvatustieteellisen näkemyksen rinnalla myös muita tieteenaloja, erityisesti yhteiskuntatieteitä ja kulttuuritieteitä. Koulutusohjelma on kaksiportainen, jossa on mahdollisuus suorittaa kasvatustieteen kandidaatin (180 op) ja maisterin (120 op) tutkinnot. Koulutuksessa opiskelija valitsee ennen aineopintojen vaihetta pääaineeseen joko kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen. Perusopinnot ovat molempien pääaineiden osalta yhteiset, sen sijaan aine- ja syventävissä opinnoissa suuntaudutaan pääaineisiin soveltuviin opintojaksoihin. Opiskelijat voivat myös suorittaa opettajan pedagogiset opinnot. Näihin opintoihin opiskelijat valitaan soveltavuuskokeiden kautta. (Kasvatustieteiden tiedekunta, 23.)

Tampereen Yliopiston kasvatustieteen ja aikuiskasvatuksen opintoihin voi hakea joko pääainevalinnan tai erillisvalinnan kautta. Pääainevalinnan hakureitti on tarkoitettu lähinnä uusille ylioppilaille tai hakijoille, joilla ei ole vielä korkeakoulupaikkaa. Erillisvalinta on suunnattu sellaisille hakijoille, joilla on jo suoritettuna yliopistollisia opintoja, joilla on jo aiempi korkeakoulututkinto tai jotka hakevat siirtoa toisesta tiedekunnasta tai yliopistosta. Erillisvalintoihin sisältyvät maisteriohjelmat ja -koulutukset, joissa opinto-oikeutta haetaan pelkästään ylempään korkeakoulututkintoon. Kesällä järjestettävissä päävalinnoissa opiskelijat valitaan kasvatustieteen tiedekunnissa suoraan kasvatustieteen kandidaatin ja maisterin tutkintoon. (Tampereen yliopiston valintaopas 2010, 82.)

Elinikäisen oppimisen ja kasvatuksen maisterin koulutus sisältää hyvin vaihtelevia opiskelu- ja työmuotoja. Työmuotojen osalta pienryhmäopetusta on erityisen paljon. Opiskelum muodot ovat kuitenkin monipuolisia, sillä opetukseen sisältyy niin itsenäistä opiskelua, ohjattua itsenäistä työskentelyä kuin ryhmätyöskentelyäkin.

9.1.3 Haastatteluaineiston hankinta

Pienimuotoisen haastatteluni aineiston keruun suoritin kahdessa vaiheessa: sähköpostin avulla lyhyt kysely esikartoituksena ja laadullinen teemahaastattelu. Ensimmäisenä kartoitin etukäteen aikuisten nykyisen koulutusvalinnan alkuperäisiä syitä, heidän elämänti-

lannetaan ja lapsuuden ja nuoruuden toiveammatteja. Näitä asioita tiedustelin muutamalla kysymyksellä. Esikartoitus kysymykset ovat luettavissa liitteessä. Esikartoituksen toteutin lähettämällä sähköpostia opiskelijajärjestö Mentorin listan kautta kaikille elinikäisen oppimisen ja kasvatuksen koulutusohjelman opiskelijoille. Samalla tiedustelen heidän halukkuuttaan osallistua myöhemmin toteuttamaani teemahaastatteluun. Esikartoituksessa esittämällä lyhyillä kysymyksillä oli tarkoitus antaa minulle vähän ensi vaikutelmaa aikuisopiskelijoiden syistä ja elämäntilanteesta, joka helpottasi haastatteluihin valmistautumisessa. Ensimmäisen sähköpostin lähetin joulukuussa 2009. Silloin sain tutkimukseeni kolme mielenkiintoista vastausta ja nämä kaikki vastaajat suostuivat myös haastateltavaksi. Tammikuun 2010 alussa laitoin vielä opiskelijajärjestö Mentorin listalle sähköpostia muistutuksena omasta tutkimuksestani ja pyytääkseni lisää halukkaita osallistujia tutkimukseeni. Tämä toinen sähköposti tuotti kolme vastausta, mutta yksi vastaus oli jatko-tutkinto-opiskelijalta. Tutkimukseni kohdejoukkonani oli kuitenkin tarkoitus olla vain perustutkinto-opiskelijoita, joten jatko-opiskelijat rajautuivat ulos tutkimusjoukostani. Sähköpostin avulla saavutin siis haastateltavaksi 5 opiskelijaa. Saadakseni lisää haastateltavia menin esittelemään tutkimustani kasvatustieteen syventävälle kurssille. Kehotin tutkimuksesta kiinnostuneita kurssilaisia kirjoittamaan sähköpostiosoitteensa kierrättämäni paperiin, jos olisivat halukkaita haastateltavaksi. Kerroin kurssilaisille, että he voivat levittää sanaa tutkimuksestani muille opiskelijoille. Kurssilla käynnin myötä sain yhden lisää haastateltavaksi. Kurssin vetäjä lupasi kierrättää toisellakin kurssilla paperia, johon olin kirjoittanut tietoa tutkimuksestani ja pyytänyt halukkaita tutkimukseen osallistuvia ottamaan minuun yhteyttä. En itse päässyt aikataulujeni takia kyseiselle kurssille ja siksi pyysin kurssin vetäjää viemään asiaani eteenpäin. Tätä kautta en kuitenkaan saanut yhtään yhteydenottoa. Näin jälkikäteen ajatellen olisi pitänyt ehkä itse pyrkiä aktiivisemmin tiedottamaan tutkimuksesta eri kursseilla. Toisaalta kuulin kuitenkin joiltain opiskelijoilta, että he olivat tietoisia tutkimuksestani, mutta heillä ei vain yksinkertaisesti ollut aikaa osallistua tutkimukseeni. Haastateltavistani yhden sain lumipallo-otanta menetelmällä jolla tarkoitan, että aikaisemmin haastattelemani opiskelija vei tietoa tutkimuksestani eteenpäin ja sitä kautta eräs aikuisopiskelija otti yhteyttä ja suostui haastateltavaksi. Yhteensä haastateltavaksi suostui siis seitsemän aikuisopiskelijaa. Toiveissani olisi

ollut suurempi haastateltavien joukko. Toisaalta aikuisopiskelijoiden elämäntilanne on usein hyvin kiireinen, joten olin kiitollinen jo siitä, että edes näillä seitsemällä oli mahdollisuus ja intoa käyttää aikaansa tutkimukseeni.

Teemahaastattelujen myötä selvitin tutkittavien aikaisempaa työ- ja koulutushistoriaa sekä heidän kokemuksia yliopisto-opiskelusta aikuisiällä. Haastattelujen myötä syvensin tietämystäni aikuisopiskelijan valintakriteereistä suhteessa nykyisen koulutusuran valintaan. Samalla kartoitin, onko aikuisopiskelijoiden elämänsä aikana yhteisiä tekijöitä, jotka selittäisivät mahdollisesti kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen valintaa nykyiseksi koulutusuraksi. Lisäksi selvitin kasvatustieteiden opiskelun merkitystä aikuisopiskelijoille.

Haastatteluista kuusi toteutin Tampereen yliopiston kirjaston ryhmätyöhuoneessa. Yhden haastattelun toteutin haastateltavan työpaikalla. Haastattelut kestivät keskimäärin 35 minuuttia. Haastattelujen suhteellisen lyhyt aika kuvastaa hyvin aikuisopiskelijoiden elämää. Heidän elämänsä on hyvin kiireistä. Heidän on aikataulutettava päivänsä tarkasti, jotta ehtivät suoriutumaan työn teosta, opiskelusta ja mahdollisesti vielä perheen hoitamisesta. Olin etukäteen pyytänyt haastateltavia varaamaan haastatteluihin aikaa noin tunnin verran. Silti osalla haastateltavista vaikutti olevan kiire saada haastattelu hoidettua. Haastateltavien kiireellinen ja aikataulutettu elämä saattoi siis osaltaan vaikuttaa haastattelujen kestoon, mikä on ymmärrettävää. Osasin ollakin kiitollinen haastateltaville siitä ajasta, jonka he olivat valmiita tähän tarkoitukseen käyttämään. Haastattelujen jälkeen litteroin ne. Haastateltavien taustatietoa koskevat kysymyksiä en litteroinut sanatarkasti vaan kirjoitin ne lyhyesti omin sanoin. Taustatietojen jälkeen litteroin haastattelut kuitenkin sanatarkasti. Litteroinnin aikana merkitsin haastateltavien tauot pisteillä ja naurun merkitsin sulkeilla ja niiden sisälle kirjoitin naurua. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 61 sivua.

9.1.4 Aineiston analyysi

Aineistoni oli siis kaksivaiheinen. Ensimmäinen osa aineistostani koostuu tilastoaineistoista ja aikaisemmista tutkimuksista ja toinen aineistoni on toteuttamani teemahaastattelut. Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysi voi olla joko teorialähtöistä tai aineistolähtöistä. Teorialähtöinen aineisto luokitellaan perustuen aikaisempaan viitekehukseen,

joka voi olla teoria tai käsitejärjestelmä. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 116.) Tutkimukseni analyysi oli teoriaohjautuvaa, sillä käytin analyysissä paljon hyödyksi tilastoaineistoja sekä aikaisempia tutkimuksia. Erityisesti Mooren (2003) tutkimusta hyödynsin paljon analyysissäni, johtuen sen lukuisista yhteneväisyyksistä suhteessa omaan tutkimukseeni. Jo teemoja ja haastattelukysymyksiä muodostaessani hyödynsin Mooren tutkimusta.

Analyysin aluksi luin litteroimani haastattelut useaan kertaan. Haastattelujeni ollessa teemahaastatteluja olin jo aikaisemmin muodostanut teemat, mutta analyysiä varten muokkasin teemoja selkeämmin asettamani tutkimusongelmien mukaisesti. Tiivistin haastattelussa olleista teemoista kouluhistorian ja työhistorian yhteen analyysi vaiheessa lapsuus/nuoruus teemaksi. Tämän lähinnä siksi, että haastateltavien työhistoriaa ei voinut analyysissä käydä kovin tarkasti läpi haastateltavien nimettömyyden suojaamisen vuoksi. Muokatut teemat ovat luettavissa liitteessä yksi. Ensimmäisen teema-alue käsittelee haastateltavien lapsuuden ja nuoruuden ammatti- ja urahaaveita, koulukokemuksia ja haastateltavien koulutus- ja uravalintojaan. Toinen teema-alue sisältää haastateltavien nykyisen koulutusvalinnan syitä. Kolmas teema-alue käsittelee haastateltavien opiskelukokemuksia aikuisiällä ja sen onnistumista. Viimeisessä teema-alueessa tarkastelen opiskelun antamaa merkitystä aikuisopiskelijalle sekä haastateltavien tulevaisuuden ajatuksia opiskelunsa suhteen.

Teema-alueiden avulla sain aineiston jaettua osiin: lapsuus/nuoruus, aika juuri ennen yliopisto-opintoja, aika yliopistossa ja opintojen merkitys. Teema alueet etenivät ajallisesti loogisessa järjestyksessä. Teemat toimivat oivallisena apuvälineenä etsiessäni aineistosta erilaisuuksia ja samanlaisuuksia. Ennen yhtäläisyyksien ja samanlaisuuksien etsimistä pilkoin aineistoa pienempiin osiin, jotta se olisi helpommin hallittavissa ja jäsentäisi helpommin omaa ajattelutyötäni. Aineiston jakamisen pienempiin osiin toteutin etsimällä tutkimuskysymysteni alle aineistosta sopivia kohtia. Pilkkkoessani aineistoa pienempiin osiin säilytin haastateltavieni lainaukset siinä muodossa kuin ne olivat. Litteroinnin yhteydessä olin jo numeroidut haastateltavat. Pilkkkoessani aineistoa pienempiin osiin merkitsin aina lainauksen jälkeen haastateltavan numeron, jotta myöhemmin tiesin kenen haastateltavan lainauksesta oli kyse.

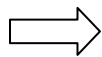
Samalla kun jaoin aineistoa pienempiin osiin tein myös omaa tulkintaani. Kun olin saanut aineiston jaettua pienempiin osiin, ja siten hahmotettua aineistoani paremmin, aloin tehdä haastateltavien ryhmittelyä eri ryhmiin eli toisin sanoen aloin muodostamaan luokkia. Muodostin heistä luokkia aikaisemman koulutustaustan, elämänvaiheen, yliopiston pääsyreitien, opintojen aloitusvuoden ja työ orientaation mukaan. Nämä olivat ne oleellisimmat tekijät, jotka erottelivat haastateltavani toisistaan. Tarkkailin sitä, löytyykö luokitus-ten mukaisista ryhmistä samanlaisia vastauksia ja miten eri ryhmien väliset vastaukset poikkesivat toisistaan. Ryhmien välisiä eroja tarkkaillessani saatoin myös muodostaa uusia ryhmäjakoja haastateltavista. Tämän tyyppisestä uudesta ryhmäjaosta esimerkkinä miten päädyin jakamaan haastateltavat työhönsä kyllästyneisiin ja työstänsä nauttiviin, mutta uusia haasteita kaipaaviin.

Lähdin tarkastelemaan haastattelussa esittämäni kysymystä ”nautitko työstäsi?” vertailemalla yliopistotaustan ja opistotasonkoulutustason haastateltavien vastauksia. Kokosin vertailun johtopäätökset seuraavasti:

Yliopistotaso

H3: kypsytty aikaisempaan työhön, tarpeen vaatiessa kuitenkin paluu samalle alalle

H6:kypsytty aikaisempaan työhön

Molemmat kypsyttyneet työhönsä, ainakin osittain

Opistotaso

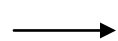
H4: kypsytty nuorempana suoritettuna koulutuksen kautta hankimaansa työhön

H1: kypsytty työhönsä, käynyt sen huipulla, kaipaa itselle sopivampaa alaa

H2: ei kypsytty työhönsä, nauttii, sisäinen tarve vain opiskelulle

H5: ei kypsytty, mutta toivoo joskus uusia tehtäviä

H7: ei kypsytty, mutta kaipaa uusia tehtäviä

-Kolme nauttii, joista kaksi kuitenkin kaipaa uusia tehtäviä

-Kahdella selkeä kypsyttyminen työhönsä

-Yhdellä vain sisäinen opiskelun tarve, vaikka ei ehkä työpaikan vaihtoa

Tästä seurauksena tein uuden jaottelun:

1. Kypsyneet (H3,H1,H6, H4)
2. Ei-kypsyneet (H2, H5, H7)

Luokitteluni jälkeen aloin käymään läpi yksitellen jokaista teemaa käyttämällä hyödyksi luokituksiani ja löytämiäni eroja ja samanlaisuuksia muodostamiini ryhmien välillä. Kosin samalla teemojen alle sopivia näytteitä aineistostani. Aikaisemmin kokoamani tilastotiedot ja aikaisemmat tutkimukset ohjasivat haastattelujen analyysiäni. Analyysini olikin teoreettisesti ohjautuvaa. Teoreettisen käsitteiden tarkoitus onkin auttaa selittämään tutkittavaa ilmiötäni ja liittämään tutkimus aikaisempaan keskusteluun. Lisäksi teoria antaa tutkijalle uusia näkökulmia empirian tarkastelulle ja toimii tutkimuksessa apuna jäsenyyksessä (Eskola & Suoranta 2001, 80–83). Tutkimuksessani tilastotiedot ja aikaisemmat tutkimukset, erityisesti Mooren tutkimus (2003), toimivatkin eräänlaisena tulkin-takehyksenä haastatteluaineiston analyysissä.

Tässä vaiheessa olin siis tehnyt eräänlaisen raaka-analyysin, kun olin muodostanut erilaisia luokkia sekä etsinyt samanlaisuuksia ja yhtäläisyyksiä aineistostani. Pelkkä luokittelu ei kuitenkaan riitä vielä päteväksi analyysiksi. Analyysin tarkoituksena on saada aineistosta systemaattisen läpikäynnin avulla irti jotain, mitä ei ole suoraan luettavissa suorista lainauksista. (Ruusu vuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 19.) Päästäkseni aineistossa syvemmälle ja löytääkseni aineistosta tuloksia, jotka ei ole suoraan lainauksista luettavissa, aloin lukemaan aineistoani vielä uudelleen. Samalla oli tarkoitus löytää tutkimuksen punainen lanka eli tutkimuksen tärkein/tärkeimmät tulokset. Kävin siis aineistoa entistä systemaattisemmin läpi. Tarkastelin löytyisikö aineistosta mahdollisesti uusia luokituksia edellisten lisäksi sekä löytyisikö aineistosta jotain poikkeuksia. Etsin siis havaintoja, jotka eivät mahdollisesti olisi aikaisempien luokitusten perusteella tullut havainnoiduksi. Laadullisen tutkimuksen systemaattisen läpikäynnin avulla tutkija saa uudenlaisen kuvan tutkittavastaan ilmiöstään ja samalla saattaa syntyä uusi käsitteitä. (Ruusu vuori ym. 2010, 24). Systemaattisen läpikäynnin aikana sainkin koottua uusia luokituksia ja löysin tekstistä asioita, joita ei mainita suoraan, mutta ne ovat luettavista ikään kuin rivien välistä. Samalla muodostin luokistani erilaisia taulukoita, jotka helpottavat tutkimukseni oleellisten tekijöiden ja päähavaintojen ymmärtämistä. Systemaattisen läpikäynnin ansiosta hahmo-

tin tutkittavaa ilmiötäni uudestaan ja löysin sieltä oleellisemmat tutkimuksen tulokset eli sain hahmotettua itselleni paremmin tutkimuksen punaisen langan.

10. Haastattelujen tulokset

10.1 Lapsuus ja nuoruus

10.1.1 Ammatti- ja urahaaveet

Kysyttäessä esikartoituksen yhteydessä haastateltavien lapsuuden ja nuoruuden aikaisia ammattihaaveita tuli esille, että kaikilla haastateltavista on ollut aikaisemmin haaveissa jokin ammatti, jossa keskeisenä osana on työskentely ihmisten kanssa. Haastateltavien aikaisemmat haaveammatit ovat sisältäneet ihmisten tai eläinten hoitoa, opetusta, opastusta ja neuvontaa. Toisille haastateltavista aikaisempi toiveammatti on ollut hyvin selkeä ja vahva toive, kun taas toisilla toiveammatti saattoi puuttua tai se oli vaihdellut lapsuudessa/nuoruudessa. Kolmella haastateltavista nämä lapsuuden ja nuoruuden ammattihaaveet ovat olleet vain hetkellisiä lapsuuden toiveita, mutta neljällä ne ovat olleet pitkäaikaisempia haaveita, jotka ovat vaikuttaneet elämänaikana tehtyihin koulutusvalintoihin. Kolmella näistä lapsuuden ja nuoruuden ammattihaaveista olivat sellaisia, joiden saavuttaminen edellytti yliopistotutkintoa. Heistä yksi luopui heti lukion jälkeen toiveammattistaan, kun ylioppilaskirjoituksissa ei tullut vaadittua menestystä. Hän päätyi lopulta opistotasoiseen tutkintoon.

”joo mulle oli koko ajan selvää, että mä haluan yliopistoon, että niin pienestä lapsesta kun tiesi niin mulla oli koko ajan lääkäri, mutta siinä vaiheessa kun tuli ylioppilaskirjoitukset ja siinä ei kauhean hyvää menestystä tullut niin mä jouduin siinä vaiheessa sitten hautaamaan ja tumppaamaan sen oman haaveeni, ja lähtee miettimään mitä muita voisi opiskella”. (H5,1)

Kaksi haastateltavista haki muiden opintojen jälkeen useampaankin kertaa vielä toiveammattiinsa, mutta eivät tulleet valituksi. Toisen toiveammatti oli luokanopettaja, joten hän edelleen tavoittelee työtehtäviä, jotka ovat lähellä hänen lapsuuden ja nuoruuden pitkäaikaista haavettaan.

”...niin mä silloin koko ala-asteen halusin luokanopettajaksi, mutta sitten mä kuulin, että joutuu opiskelemaan yliopistossa niin mä kauhistuin, että en mä sellaiseen, kun yliopisto voi ikinä mennä, että se on niin hirveen hienoa, ihmeellistä ja vaikeeta, että siitä mä sitten keksin sen lastentarhanopettajan, kun mä pääsin harjoitteluun sinne esikouluun, missä mä olin itsekin ollut. Mutta jotenkin se opettajankoulutus jäi kummittelemaan sinne mieleen.. mutta itse asiassa se lastentarhaopettajakoulutus on nykyään yliopistossa, että ei se niin hienoa ja kamalaa olekaan kun mä silloin luulin”. (H3,2)

Mielenkiintoinen seikka on kuitenkin se, että molemmat sitten lopulta päätyivät yliopistotason tutkintoon. Toinen tosin aloitti tutkinnon opistotasolla, mutta tutkintouudistuksen myötä teki tutkinnon valmiiksi yliopistossa. Haastateltavista ainoastaan yksi työskenteli pitkän aikaa lapsuuden ja nuoruuden unelma-ammattissaan, mutta kyseiseen ammattiin ei vaadittu yliopistotason tutkintoa.

Myöhemmin työelämä on vahvistanut haastateltavien käsitystä siitä, että ihmisten kanssa työskentely kiinnostaa, joka saattoi osaltaan olla vaikuttamassa siihen, että he päätyivät opiskelemaan kasvatustieteen alaa.

10.1.2 Kouluviihtyvyys

Monilla aikuisopiskelijoilla saattaa olla negatiivisvävyisiä kokemuksia koulusta ja sen myötä usko omaan oppimiskykyihin saattaa olla horjuva myös aikuisiän opiskelussa. Tässä tutkimuksessa haastattelemillani aikuisopiskelijoilla oli kuitenkin kaikilla hyvin positiivisia koulumuistoja lapsuudesta ja nuoruudesta.

”tosi hyvin mä viihdyin niin hyvin, että kun meille tuli vieraita illalla kylään, niin mä pidin niille koulua... en mä niin kuin”.(H3,2)

”tosi hyvin sillai et mä vaan hengasin sen läpi mä en koskaan tehnyt läksyjä, mä vaan olin lapsi ja leikin ja olin kavereiden kanssa, että mä olin sellainen seiskan ja kasin oppilas ilman mitään sen suurempaa puristusta ja se riitti mulle ja jos mä sain jonkun paremman numeron niin mä heti himmasin [ottaa rennommin] vähän ja heti kun mä sain vähän paremman numeron niin kaikki muut rupes vaatii multa enemmän, mut mä sitten

otin vaan seiskaa ja kasia niin mä sain olla ihan rauhassa, että mulla oli hyviä opettajia siellä”. (H1,2)

Haastateltavillani vaikuttikin olevan hyvin vahva usko omiin kykyihinsä ja he olivat hyvin tietoisia siitä, mikä opiskelutyö soveltuu heille parhaiten. Nämä positiiviset koulukokemukset saattavat vaikuttaa myönteisesti siihen, miten motivoitunut aikuinen on kouluttautumaan ja lisäämään omaa osaamistaan myöhemmin aikuisiällä. Ainakin tässä tutkimuksessa haastattelemani naispuoliset aikuisopiskelijat suhtautuivat hyvin positiivisesti opiskeluun vielä aikuisiällä, ja he olivat myös samalla hyvin motivoituneita oppimaan uusia asioita ja sitä kautta kehittämään itseään. Yksi haastateltavista pohdiskelikin positiivisten koulukokemusten mahdollista vaikutusta työtehtävänsä valintaan.

”Ehkä se on sitten jotenkin sellainen, että mulle jäi jotenkin sellainen kauhean idyllinen kuva siitä, vaikka siellä oli kyllä mutkiakin matkassa. Mutta ehkä se on jotenkin niin kuin kantanut koko sen ajan, että mä vieläkin mietin niin kuin sitä, että mä alan suuntautuu opettajaksi ”. (H3,2)

Edellisestä haastateltavan siteerauksesta heijastuu myös näkemys siitä, että koulussa koettut ongelmat olivat vuosien saatossa jääneet positiivisten muistojen varjoon. Monet haastateltavistani kuvailivat siis koulunkäyntinsä sujuneen lapsena ja nuorena kohtuullisen helposti ilman mitään suuria puristuksia tai ongelmia. Kuitenkin osan haastateltavan kohdalla nousi esiin, ettei se koulun käynti aina niin ruusuilla tanssimista ollut vaan vaikeampiakin hetkiä koulu-uralla oli kohdattu. Erityisesti ylioppilaskirjoitukset olivat olleet ne, missä haastateltavilla oli ollut eniten vaikeuksia.

”no peruskoulu oli kyllä ihan jees, siellä mä vielä halusin tehdä töitäkin, mutta lukion mä kävin vain sillain, että mä sain ylioppilaspaperit ja se kyllä sitten oli sellainen, mutta siellä oli kyllä tosi vaikeeta”. (H4,1)

10.1.3 Koulutus- ja urapolut

Haastateltavista kaikki olivat käyneet peruskoulun. Heistä kuusi oli siirtynyt peruskoulun jälkeen lukioon ja suorittaneet ylioppilastutkinnon. Yksi haastateltavista ei ollut halunnut mennä lukioon, vaan hän päätti peruskoulun jälkeen mennä opistotason koulutukseen.

Kuten jo aikaisemmin totesin haastateltavien lapsuuden ja nuoruuden ammattihaaveet vaikuttivat joidenkin kohdalla lukion valintaan. Osa haastateltavista oli ollut peruskoulun jälkeen epätietoinen tulevaisuuden työtoiveistaan eivätkä he olleet nähneet muutakaan koulutusvaihtoehtoa kuin lukion.

”no mä olin hyvä koulussa ja kaveritkin meni sinne eli ihan vaan, että ei mulla ollut mitään muutakaan tekemistä ja sitten se oli kuitenkin siinä ihan vieressä ,että mä oon sillain ikään kuin helpolla tiellä valinnut sen lukion”. (H2,2)

”no tota niin, mä en ehkä tiennyt mitä mä halusin tehdä ,vaikka mulla pienenä olikin kaikkia suunnitelmia. Sitten mä halusin lukee kieliä, että mä halusin mennä sinne, ja katsoo mitä mä sitten haluan ”. (H7,1)

” mä en halunnut mitään muuta vaihtoehtoa, ei mulla ollut sellainen ammatillinen oppiminen mielekästä siihen aikaan.. ei mulla ollut muuta vaihtoehtoja”. (H4,1)

Haastateltavien koulutus- ja urapoluista olen muodostanut kolme eri ryhmää. Ensimmäiseen ryhmään kuuluu neljä haastateltavista. Heidän koulutus- ja urapolkunsa ovat edenneet viiden vaiheen kautta: peruskouluun, lukioon, pieni hetki työelämässä, opiskelua ja päätyminen koulutusta vastaavaan työhön. He ovat siis kaikki päätyneet lukion jälkeen hetkeksi työelämään. Kahdella heistä työ oli lähellä omaa sen aikaista toiveammattiaan ja he lopulta myös päätyivät osittain toiveammattiaan lähellä olevaan koulutukseen. Yksi löysi työpaikan tuttavien kautta ja nautti työstä sen verran, että keksi sen myötä itselleen saman alan opiskelupaikan. Yhdellä heistä työ liittyi osaksi oppisopimuskoulusta. Työelämän jälkeen heistä kaikki sitten siirtyivät opiskelemaan. Kolme heistä suoritti opinnot loppuun työelämän jälkeen valitsemassaan opiskelupaikassaan. Yksi vaihtoi opiskelupaikkaa kaksi vuotta opintojen jälkeen. Yhdellä tähän ryhmään kuuluvista haastateltavista opiskelupaikka perustui harrastusten kautta syntyneeseen kiinnostukseen. Opiskelupaikan jälkeen kaikki pääsivät sitten melkein heti opintojen jälkeen oman alan työtehtäviin.

Kuvio 1: Ensimmäinen koulutus- ja urapolku

Peruskoulu → lukio → hetki työelämässä → opiskelu → koulutusta vastaava työ

Toiseen ryhmään luokittelimieni haastateltavien koulutus- ja urapolkua kuvaa seuraavat neljä vaihetta: peruskoulu, lukio, opiskelu, koulutusta vastaava työ. Tähän ryhmään kuuluu kaksi haastateltavista. He ovat siis päätyneet lukion jälkeen suoraan opiskelemaan. Yhteistä heille oli myös se, että molemmat päätyivät opistotason koulutukseen. Molemmat heistä olivat kuitenkin hakeneet myös toiseen opiskelupaikkaan kuin siihen mihin lopulta päätyivät. Molempien kohdalla kyseinen opiskelupaikka osoittautui kuitenkin oikeaksi valinnaksi. Toinen pääsi opiskelupaikan myötä toiveammattiinsa. Toinen oli aikaisemmin haaveillut eri opiskelupaikasta kuin mihin päätyi. Lopullinen opiskelupaikka osoittautui kuitenkin hyväksi paikaksi, sillä sielläkin hän sai toteuttaa toivettaan opiskella kieliä.. Molemmat heistä pääsivät opiskelun jälkeen koulutusta vastaavaan työhön.

Kuvio 2: Toinen koulutus- ja urapolku

Peruskoulu → lukio → opiskelu → koulutusta vastaava työ

Kolmanteen ryhmään kuuluu vain yksi haastateltavista. Hänen koulutus- ja urapoluista poikkeaa kaikista muista haastateltavista siinä että, hän ei ole käynyt lukiota vaan päätenyt suoraan peruskoulusta opistotason koulutukseen ja sieltä koulutusta vastaavaan työhön.

Kuvio 3: Kolmas koulutus- ja urapolku

Peruskoulu → opiskelu → koulutusta vastaava työ

10.2 Yliopistoon aikuisiällä

Aikuisten opiskeluun hakeutumisella voi olla monta eri syytä. Aikaisempien tutkimusten perusteella aikuisten koulutukseen hakeutumisen motiiveiksi on osoittautunut kiinnostus opintoalaa kohtaan. (Nurmi 1995: Mäkinen 2001.) Arja Kilpeläisen laadulliseen tutkimukseen osallistuneet naisopiskelijat olivat maininneet yhteiskunnan asettamien vaatimusten vaikuttaneen opintoihin hakeutumiseen. Kilpeläisen tutkimukseen osallistuneet

sairaanhoidon opiskelijat olivat kokeneet työn sisällölliset vaatimukset sellaiseksi, että heillä oli tarvetta koulutuksen jatkamiseen. (Kilpeläinen 2000, 47.) Aiempien tutkimusten perusteella yliopisto-opiskelun aloittaminen voi siis johtua yksilöstä lähtevistä motiiveista, kuten kiinnostuksesta alaa kohtaan, tai yhteiskunnan (työelämän) muutoksiin liittyvistä ja aikuisten itsensä tiedostamista tekijöistä (Moore 2003, 91).

Aikuiset joutuvat puntaroimaan opiskeluun hakeutumista myös muista kuin pelkästään omista intresseistään ja toiveistaan käsin. Aikuisten hakeutumiseen saattaa vaikuttaa perheen elämäntilanne. Perheen osalta aikuinen joutuu usein miettimään lasten hoitojärjestelyjen toteutumista ja perheen taloudellista tilannetta. Myös valintamekanismeilla on suuri merkitys hakeutumispäätöksissä. Toisilla aloilla aikuisopiskelijoille on useampia sisäänpääsyreittejä. Kasvatustieteen ala kuuluu naisvaltaisiin aloihin. Naisvaltaiset alat ovat usein hyvin avoimia aikuisopiskelijoille ja sama pätee myös kasvatustieteeseen. Alalla on tarjolla useita sisäänpääsyreittejä aikuisille tarjolla ja aikuiset tulevat useammin hyväksytyksi verrattuna moniin muihin aloihin. (Rinne ym. 2008, 102.) Seuraavaksi kuvaan kokonaisvaltaisesti sitä, miten tutkimukseni haastateltavien opiskeluun hakeutumisprosessi eteni. Kuvauksen myötä selvitän mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että haastateltavat alkoivat pohtia opiskelun aloittamista ja millaista pohdintaa haastateltavilla oli ollut hakeutumisprosessin yhteydessä ja miten he olivat päätyneet nimenomaan kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen opiskelijaksi.

10.2.1 Opiskeluun hakeutumisen prosessi

Oleellisin tekijä opiskeluun hakeutumiselle haastateltavien kohdalla oli työelämäkokemukset. Tutkimuksestani löytyi yhteneväisyyksiä Mooren (2003, 92) sekä Niiniön (2007,53) tutkimuksen kanssa, sillä molemmissa tutkimuksissa haastateltavat toivat esille edellisen työn mielekkyyden puuttumisen. Tutkimukset antavat viitteitä siitä, että aikuiset etsivät opiskelullaan itselleen mielekkäämpää ja sopivampaa työtä, joka tarjoaa heille lisää haasteita.

Tässä tutkimuksessa osa haastateltavista oli selkeästi kyllästynyt nykyiseen työhönsä. Toiset edelleen nauttivat työstään, mutta kaipasivat silti lisää haasteita itselleen. Haastateltavat voikin jakaa kahteen erilaiseen ryhmään, kun tarkastellaan syytä, mikä sai haasta-

teltavat hakeutumaan opiskelemaan. Toiset haastateltavista ovat luokiteltavissa *työhönsä kyllästyneisiin* ja toiset *työstään vielä nauttinviin, mutta uusia haasteita kaipaaviin*. Esitelen seuraavaksi tarkemmin millaisia haastateltavia kuuluu kumpaankin ryhmään.

Työhönsä kyllästyneisiin liitän kuuluvaksi neljä haastateltavaa. Tähän ryhmään kuuluu molemmat yliopistotason tutkinnon jo nuoruudessaan suorittaneet sekä kaksi opistotason tutkinnon suorittanutta. Työhönsä kypsyneisiin kuuluu myös kaikki kolme haastateltavaa, jotka ovat aloittaneet opintonsa vasta äskettäin eli vuonna 2009. Neljäs työhönsä kyllästyneistä oli aloittanut opinnot vuonna 2008. Heille kaikille on yhteistä se, että he haluavat opiskelun kautta löytää itselleen mieluisemman työn tai ainakin mieluisamman työtehtävän.

”en nauttinut siitä aihepiiristä mä en kokenut sitä riittävän lähellä itseäni olevaksi tai riittävän kiinnostavaksi ja myöskin tutkijan työ oli aivan niin kuin täysin epäsopivaa minulle”. (H6,5)

”...ehdottomasti haluan löytää uuden työpaikan et käy sama organisaatiokin jos siellä on mun näköinen työ, et nyt mä haen itselleni sopivaa työtä enkä mitään titteliä tai meriittiä”. (H1, 9)

Kolme työhönsä kyllästyneistä on selkeästi alanvaihtajia. Alanvaihtajista kaksi oli selkeästi jo tullut edellisen työnsä huipulle. Heidän nykyinen työnsä ei enää antanut riittävästi haasteita, jonka vuoksi he kaipasivat uusia tehtäviä uudella alalla.

”.. sitten mä tein kahta työtä, mä tein tuotannonjohtamista ja sitten suunnittelijan työtä ja se vaan kävi niin, se niin kuin käytiin loppuun. Se ei antanut enää sellain haasteita, että se ei riittänyt mulle. Ja sitten kuitenkin työuraa on vielä aika pitkään jäljellä, niin mä ajattelin ettei ole mikään pakko, että vaihtoehtoja aina on ”. (H4,2)

”no kyllä ehdottomasti et en mä sen takia olisikaan täällä et mä olin siinä jo merkonomi urani huipulla... (H1,9)

Neljäs näistä työelämään kyllästyneistä on aikaisemmin työskennellyt kasvatustieteen alalla, mutta hänellä on opiskelun kautta haaveenaan ammatinvaihto, johtuen kyllästymi-

sestä aikaisemman työn olosuhteisiin. Hän etsii siis uusia työtehtäviä, joissa voisi mahdollisesti kuitenkin hyödyntää myös aikaisempaa työkokemustaan.

Kolmen työelämään kyllästyneiden kohdalla esiin nousi ajatus siitä, että opiskelu on heille ikään kuin hengähdystauko ja mahdollisuus päästä pois hektisestä työelämästä. Kaksi heistä vertasikin työelämää ” oravanpyöräksi”, josta saivat hypätä pois aloittaessaan opinnot. Työelämän paineet ja jatkuva kiire siis myös osaltaan vaikuttivat työelämään kypsyamiseen, ainakin näiden kolmen haastateltavan kohdalla. He kokivat opiskeluelämän hyvin leppoisaksi ajaksi verrattuna työelämään.

”mä ajattelen et kun ei oo todennäköisesti mitään eläkeikää milloin jäädään eläkkeelle niin mä ajattelen et tää on sellainen mahdollisuus tavallaan hengähtää ja miettiä et mitä haluaa tehdä isona.. 40-70 vuotiaana ”. (H1,7)

”mutta sen takia mä lähdin työelämästä pois, kun se oli henkisesti tosi rankkaa, että täähän on kesälomaa siihen verrattuna.... mutta että kiire välillä on tai en mä voi sanoa, että kiire, mutta on paljon tehtäviä, et en mä voi sanoa enää että on kiire kun mä lähdin sieltä”. (H4,6)

Työstään nauttineisiin, mutta uusia haasteita kaipaavaksi luokittelen kuuluvaksi kolme haastateltavaa. He kertoivat nauttivansa nykyisestä työstään, mutta silti kaipasivat uusia haasteita elämälleen. Heillä kaikilla oli takanaan nuoruusvuosina suoritettu opistotason tutkinto. Heillä oli myös nuorempana käynyt mielessä yliopisto-opinnot, mutta ne eivät kuitenkaan olleet syystä tai toisesta toteutuneet. Nyt he kaikki haluavat yliopisto-opinnoilla haastaa itseään lisää, eivätkä halua päästää itseään liian helpolla.

”nykyinen työ, että kyllä mä opintovapaan jälkeen toivottavasti palaan, että mulla on siis virka eli virka on siis elinikäinen että eläkeikään saakka voi olla mutta en osaa sanoa, mutta tiedän sen etten eläkeikään saakka ole tässä, että kyllä mä kaipaan lisää haasteita ja lisää vastuuta ja lisää kaikkea, että kyllä jonakin päivänä tulen johonkin muuhunkin hakeutumaan”. (H5,7)

”Niin kyllä mä ajattelen, että tää on niin kuin se kohta missä mä saa laitta itseni likoon että olen varmaan itse itselleni näyttämässä että pystyn tekeen erilaisia juttuja”. (H2,12)

”parasta on uusien asioiden oppiminen, mutta myös itsensä haastaminen. Ei pidä päästää itseensä liian helpolla”. (H7,7)

Kahdella heistä on selkeä ajatus maisteriopintojen kautta vaihtaa työpaikkaa joko heti tutkinnon jälkeen tai sitten myöhemmin. Kolmas heistä oli nyt jo saanut mahdollisuuden työskennellä kasvatustieteilijöille tyypillisten työtehtävien parissa. Hänellä ei siinä mielessä ollut ajatuksissa niin paljon uusi työ vaan enemmänkin nimenomaan itsensä haastaminen opintojen kautta.

Molempien ryhmien haastateltavien opiskelu päätökseen vaikutti siis osaltaan työelämän kokemukset. Työhönsä kypsyneillä työelämän vaikutus oli selkeämpi siinä mielessä, että heillä on selkeä haave opiskelun kautta saavuttaa itselle mielekkäämpi työ, kun taas työstään vielä nauttineiden kohdalla haasteen kohtaaminen ja itsensä ”likoon laittaminen” olivat tärkeimmät tekijät opiskeluun lähtemisessä. Haasteiden etsiminen ei kuitenkaan kuvasta pelkästään työstään vielä nauttineiden ryhmää vaan haasteet, uusien virikkeiden ja uusien näkökulmien etsiminen on yhteistä kaikille haastateltavista. Työhönsä kypsyneillekin yliopisto-opinnot antavat uusia haasteita, virikkeitä ja uusia näkökulmia, vaikka heidän ensisijainen syynsä opinnoille on lähtöisin toiveesta löytää itselle mielekkäämpi työ. Työstään nauttineet ovat täyttämässä sitä nuoruuden unelmaa yliopisto-opinnoista, joka oli aiemmin jäänyt täyttämättä. Toisaalta myös kaksi työhönsä kypsyntä ovat omalta osaltaan tavoittelemassa unelmaansa; toinen nimenomaan pitkäaikaista unelmaa yliopisto-opinnoista ja toinen pitkäaikaista ammattihaavettaan.

Työhön kypsyminen ja haasteiden etsiminen sekä itsensä ”likoon laittaminen” olivat siis oleellisemmat syyt opiskeluun. Aikaisemmissa tutkimuksissa koulutukseen hakeutuminen on usein liitetty johonkin elämänkulun merkittävään muutokseen kuten avioeroon, läheisen kuolemaan, työpaikan menetykseen, työttömyyteen tai sen uhkaan. Myös elinikäisen oppimisen retoriikassa korostetaan ulkoisten muutosten merkitystä. Ihmisten tulisi joustavasti oppia uutta uusissa tilanteissa, joissa ammattien sisällöt ja vaativuus muuttuvat. (Moore 2003, 91). Tässä ja Mooren tutkimuksessa haastateltavat olivat kuitenkin aloittaessaan opintojaan aiempaa koulutusta vastaavassa työpaikassa ja vakiintuneessa perhetilanteessa. Kummassakaan tutkimuksessa ei siis ollut viitteitä siitä, että elämätku-

lun merkittävät muutokset vaikuttaisivat koulutukseen hakeutumiseen. Enemminkin tämä tutkimus vahvistaa aikaisempien tutkimusten tulosta siitä, että aikuiset ovat valmiita aloittamaan opintonsa silloin, kun elämäntilanne on vakiintuneessa tilassa. Elämäntilanteeseen liittyvistä tekijöistä nimenomaan perhetilanne ja taloudellinen tilanne näyttävät olevan luomassa tietystä elämän vaiheesta sitä sopivaa tilaa ja tilausta opiskelulle (Kilpeläinen 2000, 59; Moore 2003, 91). Kuten aikaisemmissakin tutkimuksissa (esim. Kilpeläinen 2000,59) on osoitettu ennen koulutukseen hakeutumisen päätöstä aikuiset siis pohtivat opiskelun vaikutuksia koko perheen kannalta. Omassa tutkimuksessani kaksi haastateltavista toi selvästi esille, että olivat pohtineet opiskelun vaikutuksia perheeseen ja todenneet perheen tilanteen olevan nyt sellainen, että opiskelu olisi mahdollista.

”no siihen vaikutti muun muassa se, että lapset olivat riittävän isoja että niitten hoitaminen on aina vaan helpompaa ja helpompaa järjestää kun ei se hoitotyö ole enää niin intensiivistä”. (H6,3-4)

”...ja sitten tietenkin meidän perhetilanne on sellainen että rahatilanne on hyvä ja ei ole estettä lasten eikä miehen puolelta.”(H3,3)

Tässä tutkimuksessa ikä oli omalta osaltaan vaikuttanut kahden haastateltavan päätökseen aloittaa opiskelut. He olivat kokeneet eräänlaista ikäkriisiä lähestyessään 40 ikävuotta. He olivat pitkään jo unelmoineet yliopisto-opinnoista ja sitten lähestyessä 40 ikävuotta molemmat olivat alkaneet pohtimaan, että opiskelu on aloitettava nyt tai ei koskaan.

”mut yliopisto on ollu mun tavoite aina et mun tavoite on ollu aina et mä oon nelikymppisenä maisteri”. (H1,4)

”ehkä se että mun henkilökohtainen prosessi meni siihen, että mun tehtävä se nyt tai mä en tee sitä koskaan, että mähän tein vielä alisuorittajana, itselleni ystävällisenä ihmisenä, mä tein sellaisen päätöksen, että hyvä on seitsemän seuraavaa kevättä pyrin tuonne ja sitten mä pääsin ekalla sisää”.. (H2,7)

Haastateltavien ikään liittyen mielenkiintoinen havainto on se, että aloittaessa opiskelut haastateltavat olivat keksimäärin juuri 40-vuotiaita. Kaksi haastateltavista oli yli 45-vuotiaita ja yksi alle 35-vuotias. Onko 40 ikävuotta siis jonkinlainen vaihe, jossa ne ai-

kuiset naiset, jotka ovat aikaisemmin jo unelmoineet yliopisto-opinnoista, päättävät viimeistään silloin toteuttaa haaveensa. Tämän tutkimuksen aineisto on niin pieni, ettei yleistettävissä olevaa vastausta tähän voida esittää. Kuitenkin tutkimus herättää aavistuksen siitä, että näin on. Samalla herää kiinnostus selvittää asiaa myöhemmin laajemmin uusilla tutkimuksilla.

10.2.2 Miksi kasvatustieteidenala?

Miten sitten valintaprosessi eteni siihen, että haastateltavat päätyivät hakemaan kasvatustiedettä tai aikuiskasvatusta. Tässä kohtaa haastateltavat on luokiteltavissa kahteen tyyppiin; työelämän kautta kasvatustieteiden alasta kiinnostuneisiin ja niihin, joilla kasvatustieteet olivat luonteva jatko edelliseen koulutukseen ja työhön. Viisi haastateltavista kuuluu niihin, joilla kiinnostus kasvatustieteisiin oli syntynyt työelämän kautta. Myös Niiniön (2007,53) kasvatustieteilijöiden työelämään sijoittumista koskevassa tutkimuksessa tuli ilmi, että kasvatustieteestä kiinnostutaan työelämän kokemusten kautta. Haastateltavani olivat työssään huomanneet olevansa kiinnostuneita ihmisistä ja heidän välisestä toiminnasta ja saamalla heille oli herännyt kiinnostus kasvatustieteiden alojen työtehtäviin.

”joo itse asiassa kasvatustieteen opinnot siis mä aloitin avoimessa opiskelemaan psykologian opinnot, mut se lähti siitä et mä aloin töissä saada perehdytysvastuuta ja mä huomasin et ihmiset ovat kauhean erilaisiin et toiset oppii hetkessä ja toiset on sellaisia, jotka ei opi vaikka kuinka opettais ja sitten palaute on se et vielä enemmän olisi pitänyt pysyä ja sitten mä innostuin siitä ja ajattelin et psykologia et minkä takia ihmiset on erilaisia, sitten et ei kerro vastausta, tää ei auta perehdytyksessä, sitten kasvatustiede no mites tämä”. (H1,3)

”mulla oli pitkä aika siinä vaiheessa oikeastaan kun menin työelämään tän ekan maisteritutkinnon jälkeen niin huomasin, että mua kiinnostaa paljon enemmän työilmapiiri, henkilöiden väliset suhteet yhteistyökyky siis kaikki tällaiset ihmisten väliset asiat. Mä loppujen lopuksi sitten siellä [työpaikalla] olin sitten työolojen kehittämisessä paljon mukana ja virkistyspäivien järjestämisessä ja huomasin, että käytän niihin paljon mie-

lummin omaa päätäni ja omaa aikaani kuin siihen itse työhöni mitä mun oli tarkoitus tehdä että silloin jo poiki se ajatus että ihmiset mua kiinnostaa”. (H6,2-3)

Kolme oli jopa saanut jo kokemusta kasvatustieteilijöille tyypillisistä työtehtävistä, esimerkiksi kouluttamisesta, ohjaamisesta, mentoroinnista tai perehdyttämisestä. Työn kautta syntyneen kiinnostuksen vuoksi haastateltavat olivat sitten päätyneet aloittamaan kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen opinnot avoimessa yliopistossa.

HJA:tavallaan nää avoimen yliopiston opinnot ovat tulleet töiden kautta, ja siellä työtehtävät on ohjannut siihen et oot lähteny avoimeen yliopistoon?

HVA:kyllä joo ja sitä kautta on heränny niitä kysymyksiä et minkäs takia miksi ,ja sitten mä oon aina niin utelias et mun täyty saada selville.... (H1,3)

Kolme työn kautta kasvatustieteestä kiinnostuneista oli kasvatustieteen opiskelun lisäksi aloittanut jonkun yhteiskuntatieteellisen alan opinnot avoimessa yliopistossa. Työnsä kautta kasvatustieteen alasta kiinnostuneet haastateltavat olivatkin, yhtä lukuun ottamatta, tehneet eräänlaista oppiaine karsintaa joko lukemalla useita eri aineita avoimessa yliopistossa tai sitten mielessään puntaroineet eri vaihtoehtoja sen mukaan mikä olisi heille sopiva ala.

”sitten kun mä opiskelin avoimen puolella niin, mä otin sosiologista, koska se käsitteli laaja yhteiskuntaa. Sitten mä ajattelin että mites sosiaalityö, mutta se oli liian sellaista hoivaa alaa, että se tökki mulle. Mä tein kyllä kaikista ne perusopinnot. Sitten mä ajattelin, että kokeillaan erityispedagogiikkaa, no se antoi tosi paljon mun mielestä menetelmiä taas niin kuin tavallisen koulutuksen puolelle, mitä voi hyödyntää tosi paljon ja miten ajattelee asioita toisin kuin jos olisi pelkkää opettajankoulutus, mutta sitten mä ajattelin että no ei sekään kuitenkaan ole se mitä mä haluan, vaikka se on vielä yksilökeskeisempää...tai yksilöllistä opetusta tai ohjausta ja sitten mä ajattelin että kasvatustiede on sitten se mun juttuni. Sitten taas hallintotiede menee liikaa sinne yrityksen puolelle tai kunta puolelle että mä en halua ihan sinnekään, et pääaineeksi ottaa sitä, että siksi tällainen ratkaisu”. (H4,3)

Puntaroinnin jälkeen monille heistäkin kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen valinta pääaineeksi oli kuitenkin selkeä. Kaksi haastateltavista oli kuitenkin ollut hyvinkin varmoja kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen valinnasta pääaineekseen, kun olivat tulleet tietoiseksi kyseisestä oppiaineesta.

”sitten taas toisaalta mä mietin, niin mä oon tehnyt sellaista että ei terveystiedettä, ei sosiaalityötä ei .. ei..että mä oon jotenkin poistanut niitä tästä läheltä terveystiede, sosiaalityö että jotekin tästä läheltä kuitenkin. Sitten kun mä löysin sen niin se oli ihan selvä, että kasvatustiede rasti tuohon, että ei mulla ollut mitään vaihtoehtoja”. (H2,7)

HVA: joo sitten kun mä näin että avoimessa yliopistossa oli aikuiskasvatuksen perusopinnot niin mä menin sitten sinne

HJA: tykkäsitkö sitten niistä opinnoista?

HVA: joo tykkäsin se sitten vei mut mukanaan tavallaan se maailma sitten (H7,4)

Kaksi haastateltavista oli jopa käynyt muun oppiaineen pääsykokeissakin, mutta eivät olleet tulleet valituksi.

Haastateltavistani kahdella kasvatustieteen valinta oli johtunut siitä että he olivat kokeneet sen *luonnollisena jatkona aikaisemmalle koulutukselleen ja työelämälleen*. Heistä toinen oli nuoruudessaan suorittanut opistotason tutkinnon, joka on kasvatustieteen lähiala ja toisella oli suoritettuna jo kasvatustieteen alaan kuuluva yliopisto tason tutkinto. Hän oli tosin aloittanut tutkinnon opistotasoisena, mutta täydentänyt sen myöhemmin yliopistotason tutkinnoksi. Verrattuna muihin haastateltaviin heille kasvatustieteen valinta pääaineeksi oli selkeä valinta ilman sen suurempaa pohdinta vaihetta.

”Tää lankesi mulle kuin manulle illallinen, kun se tuli sieltä kandikoulutuksen kautta”. (H3,4)

”...niin se oli toisaalta niin kuin ajattelin et se on eteenpäin sitä mun omaa uraa ja osaamista että se kasvatustiede oli hyvin luonnollinen jatke siihen, etten oikeen osannut kuvitella mikä muukaan se olisi”. (H5,3)

Lopulta kuitenkin kaikille haastateltavista kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen valinta pääaineekseen on ollut selkeä, eikä kukaan ole myöskään sitä jälkeenpäin katunut.

Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että kasvatustieteiden tiedekuntaan hakeutuu opiskelemaan usein aikuiset, jotka ovat suorittaneet aikaisemman tutkinnon kasvatustieteen tiedekunnasta. Aikuisten hakeutumisessa on tutkimustulosten mukaan tyypillistä myös, se että aikuiset hakeutuvat opiskelemaan lähelle omaa aikaisempaa alaa. (Rinne ym 2008, 238–240.) Tässä tutkimuksessa neljällä haastateltavista oli aikaisempi koulutus lähellä kasvatustieteen alaa. Yksi heistä oli jo aikaisemmin opiskellut nimenomaan kasvatustieteiden tiedekunnassa. Huomioitavaa on kuitenkin, että tässä tutkimuksessa kolmella haastateltavista aikaisempi koulutus ei ollut lähellä kasvatustieteen alaa, vaan he ovat ikään kuin yliopisto opintojen avulla vaihtamassa alaa.

10.2.3 Mitä sisäänpääsyreittiä opiskelemaan?

Pääainevalinnan jälkeen nousee esille kysymys siitä, miten sitten haastateltavat ovat päässeet kasvatustiedettä tai aikuiskasvatusta lukemaan. Haastateltavistani neljä oli päässeet opiskelemaan erillisvalinnan kautta ja kolme päävalinnan kautta. Mielenkiintoista on tarkastella, eroaako pääsykokeen valinnan kautta ja erillisvalinnan kautta tulleet aikuisopiskelijat sitten toisistaan jotenkin. Seuraavaksi tarkastelenkin erikseen erillisvalinnan kautta tulleet opiskelijoita ja pääsykokeen kautta tulleet opiskelijoita.

Erillisvalintaan oli siis päätyneet neljä haastateltavistani. Heistä kolmella oli takanaan opistotason tutkinto ja yhdellä yliopistotason tutkinto. Heistä kahdella oli kouluikäisiä lapsia ja kahdella ei ollut lapsia ollenkaan. Yhteinen tekijä heille kaikille oli kuitenkin se, että hakiessaan opiskelemaan he työskentelivät täyspäiväisesti. Erillisvalinnan kautta tulleet opiskelijat olivat arvioineet omia kykyjään ja onnistumisen todennäköisyyttä sekä sopivuutta kyseiselle alalle ja opiskelupaikkaan. Tullessaan tietoiseksi erillisvalinnan mahdollisuudesta se osoittautui heille sopivammaksi pääsyreitiksi kuin pääsykoe. Haastateltavat näkivät erillisvalinnan sopivan itselleen paremmin, koska silloin ei tarvinnut kilpailla nuorten hakijoiden kanssa. Heillä ei olisi työn ohessa ollut riittävästi aikaa lukea normaaliin pääsykokeeseen.

”...sitten mä menin nettiin että eikö erillisvalinnalla pääsisi, että mä en yksinkertaisesti jaksa enkä ehdi lukemaan pääsykokeeseen ja sitten mä löysin tän ja ajattelin, että jes mä meen sinne ilman pääsykokeita, mutta enpä päässytäkään, että jouduin käymään sellaisen pienen se oli sellainen englanninkielinen artikkeli, mutta se olihan ihan helppo juttu verrattuna pääsykokeeseen”. (H3,3 aikaisemmin suorittanut yliopistotason tutkinnon)

”...ja mä hain erillisvalinnoissa ja siinä oli eri tenttikirjat ja ei joutunut satojen nuorten kanssa samalla viivalle hakemaan vaan pääsi pikkaisen ehkä en tiedä pääsinkö helpomalla, mutta jotenkin se ajatus oli että silloin uskalsi lähteä hakemaan että ei joudu ihan niin kovaan pyrkijä joukkoon”. (H5, 3, aikemmin suorittanut opistotason tutkinnon)

”mut yksi asia oli se et mä huomasin erillisvalinnassa et siellä oli pääsykoe joka sopi mulle ja arvelinkin et pääsen tänne koska se oli niin mun olonen juttu eli piti englanninkielisen aineistoon tutustua kaksi tuntia ja sitten tenttiä eli siellä niin kuin piti poimia nopeasti isosta aineistosta oleellinen tieto ja se on niin kuin niin mua ja sitten mä et ei voi mennä kauheasti metsään ja sen takia oon nyt sitten täällä. ” (H1,5, aikaisemmin suorittanut opistotason tutkinnon)

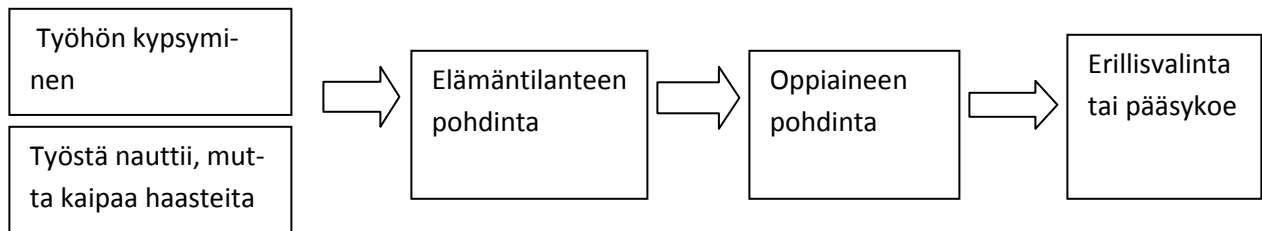
Haastateltavista kolme pääsi opiskelemaan normaalin pääsykokeen kautta. Heistä kahdella oli nuoruudessa suoritettu opistotason tutkinto ja yhdellä yliopistotason tutkinto. Heistä kahdella oli opiskelemaan hakiessaan pieniä lapsia ja yhdellä lapset olivat jo aikuisia. Heidän elämäntilanteensa poikkesi kuitenkin erillisvalinnan kautta hakeneilla. Heistä yksi oli juuri lopettanut hoitovapaan, toinen opiskeli jo kasvatustieteen alaa sivutoimisesti työn ohessa ja kolmas oli työelämässä. Kaksi heistä oli ikään kuin elämänsä käännekohtassa. Toinen hoitanut lapsia pitkään kotona ja nyt olisi taas aika siirtyä työelämään ja toinen aloittanut työskentelemään sekä opiskelemaan uudella alalla. He olivat molemmat etsimässä uutta alaa. Uuden alan etsintä oli molemmilla tapahtunut avoimen yliopiston kautta, mistä he sitten olivat löytäneet kasvatusalan.

Haastattelujeni perusteella erillisvalinnan kautta tulleet haastateltavat olivat selkeästi enemmän pohtineet sopivaa sisäänpääsyreittiä kuin pääsykokeen kautta tulleet haastateltavat. Osaltaan siihen varmasti vaikutti se, että he työskentelivät kokopäiväisesti. Heillä oli ajallinen rajoite siihen, kuinka paljon ehtisivät pääsykokeeseen lukea, jolloin jokin

”helpompi” reitti yliopistoon osoittautui parhaimmaksi vaihtoehdoksi. Normaalin pääsykokeen kautta hakeneilla oli enemmänkin ehkä elämän muutosvaihe menossa ja siinä oli mahdollisuus panostaa pääsykokeeseen lukemiseen. Haastattelujen yhteydessä ei tullut kuitenkaan esille, olivatko pääsykokeen kautta tulleet haastateltavat miettineet mahdollisuuttaan päästä opiskelemaan erillisvalinnan kautta. Haastattelujen perusteella ei voida myöskään suoraan päätellä, olisiko heillä ollut mahdollisuus päästä opiskelemaan erillisvalinnan kautta, lukuun ottamatta haastateltavaa joka ei ollut suorittanut avoimessa kasvatustieteen opintoja.

Verrattaessa onko koulutustaustalla vaikutusta siihen, onko haastateltava hakeutunut erillisvalinnalla vai pääsykokeella, huomataan mielenkiintoinen havainto. Kasvatustieteen lähialoilla työskennelleistä kaksi on hakeutunut erillisvalinnalla. Lisäksi aineistoni kolmas kasvatustieteen lähialoilla työskenteleväkin mainitsi haastattelussa, että olisi hakeutunut erillisvalinnalla, jos se vain olisi ollut mahdollista. Hänen kohdallaan se kuitenkin ollut mahdollista, sillä hän ei haastateltavista ainoa, joka ei ollut tehnyt avoimen yliopiston opintoja.

Kuvio 4: Yhteenveto haastateltavien opiskeluun hakeutumisprosessista

Edellä esittämäni kuvio antaa yhteenvedon siitä, millainen oli tähän tutkimukseen osallistuvien aikuisopiskelijoiden opiskeluun hakeutumisprosessi. Tässä tutkimuksessa haastateltavien määrä on hyvin pieni, joten tässä tehty kuvaus aikuisopiskelijoiden hakeutumisprosessista ei ole yleistettävissä. Kuitenkin voidaan ajatella sen antavan viitteitä siitä mitä kaikkea aikuisopiskelijoiden hakeutumisprosessiin liittyy.

10.3 Aikuisopiskelijat yliopistossa

Aikuisten opiskelua pidetään usein erilaisena kuin nuorten opiskelua. Yliopistossa opiskelevista aikuisista onkin usein käytetty nimitystä ei-traditionaalinen opiskelija (esim.

Mäkinen 2001). Määritelmä on perustunut opiskeluikään eikä aikuisen opiskeluun tai oppimisen eriytyneisyyteen. Ei-traditionaalisen opiskelijan kronologinen ikä on kuitenkin vaihdellut eri tutkimusten mukaan. Tässä tutkimuksessa aikuisopiskelijaksi olen määritellyt noin 30-vuotiaana tai sitä vanhempana yliopisto-opintonsa aloittaneet. Määrittelyni noudattaa Mooren (2003,105) muodostamaa määritelmää aikuisopiskelijaksi. Tutkimuksessani aikuisopiskelijan määrittelyssä on huomioitu se, että 30-vuotiaana opintonsa aloittaneella on jo todennäköisesti takanaan aikaisempaa koulutusta ja kokemusta työelämästä.

Vaikka aikuiset opiskelijat luokitellaankin usein ei-traditionaaliseksi opiskelijaksi, ovat he Suomessa käytännössä samassa asemassa kuin nuoremmat eli ns. traditionaaliset opiskelijat. Kaikki opiskelijat opiskelevat yliopistossa samojen vaatimusten mukaan riippumatta iästään, työkokemuksestaan tai aiemmista opinnoistaan. (Moore 2003, 105.) Selvää on kuitenkin se, että aikuisten opiskelu eroaa käytännön tasolla nuorista opiskelijoista. Osaltaan erot aikuisten ja nuorten opiskelusta johtuu siitä, että aikuisten elämäntilanne on usein erilainen kuin nuoren. Aikuisista osa on työelämässä ja he opiskelevat siten osa-aikaisesti työn ohessa. Tosin on huomioitava, että yhä useampi nuori tekee myös työtä opiskelujen ohessa taatakseen taloudellisen toimeentulonsa. Opiskelijat ovat siis luokiteltavissa päätoimiseksi ja osa-aikaiseksi opiskelijaksi. Jako päätoimiseksi ja osa-aikaiseksi opiskelijaksi ei ole kuitenkaan ihan selkeä johtuen siitä, että opiskelun toteutumistapa voi vaihdella monella tavalla. Kysymykseksi nousee esimerkiksi se, onko opintovapaalla tai vuorotteluvapaalla oleva henkilö päätoiminen vai osa-aikainen opiskelija. Moore (2003, 106–108) on omassa tutkimuksessaan esittänyt kolme erilaista tapaa, joilla yliopisto-opinnot voi viedä läpi aikuisiällä. Jako osoittautui hyväksi pohtiessani, miten tutkimukseni haastateltavat olisivat jaettavissa osa-aikaisiin ja päätoimisiin opiskelijoihin, joten otin Mooren jaon käyttöön. Mooren jaon perusteella ensimmäinen tapa suorittaa opinnot aikuisiällä on traditionaalinen opiskelutapa, jossa opiskelija opiskelee kokopäiväisesti. Traditionaalisessa tavassa opiskelijat ovat työmarkkina-asemassa ja sosioekonomisessa asemassaan selkeästi opiskelijoita. Heidän toimeentulonsa perustuu opintotukeen. Tämän tutkimuksen haastateltavista kaksi oli selkeästi toteuttamassa tätä traditionaalista tapaa.

Toinen tapa suorittaa opinnot aikuisiällä on Mooren mukaan sellainen, jossa pääasiallinen toiminta vuorottelee työn ja opiskelun välillä. Tässä tapauksessa opiskelu joko liittyy ajallisesti työssäkäynnin välille tai työ ja opiskelu ovat ajoittain päällekkäisiä. Nykyisistä työelämän käytännöistä vuorotteluvapaa, osa-aikavapaa tai opintovapaa mahdollistavat tällaisen käytännön. Tämän tutkimuksen haastateltavista kolme oli toteuttamassa tätä tapaa opintojen läpiviemiseksi.

Kolmas Mooren esittelemä tapa poikkeaa perinteisestä opiskelusta eniten, sillä tässä tavassa opiskelija on opiskeluajan kokoaikaisessa työssä. Tällöin yliopistossa opiskelevan henkilön työmarkkina-asema määrittyy virallisessa luokituksessa vain työelämän kautta työntekijäksi. Tässä tutkimuksessa haastateltavistani kaksi noudatti tätä Mooren kolmatta tapaa opiskella aikuisiällä. Tosin heistä molemmat olivat miettineet siirtyvänsä jossain vaiheessa opintovapaalle eli toteuttamaan Mooren toistaa tapaa suorittaa opintonsa läpi aikuisiällä.

Huolimatta siitä, millä tavalla haasteltavat olivat opintojaan suorittamassa, heidän kuvaillessaan opintojaan esiin nousee opintoihin liittyvä aikataulujen suunnittelu. Suunnittelu liittyy usein siihen, että haastateltavilla oli oma rajallinen aikansa missä ajassa opinnot on vietävä päätökseen, jotta päästään takaisin työelämään. Syyt rajalliseen aikaan olivat lähinnä taloudelliset. Vastuullisella ja mahdollisesti perheellisellä aikuisella ei ole varaa olla opiskelijana, koska hänen on elätettävä perheensä. Huomioitavaa on se, ettei huoli taloudellisesta selviämisestä ollut vain äideillä vaan kaikilla haastateltavilla. Rajallisen aikataulunsa läpiviemisen helpottamiseen haastateltavat käyttivät nimenomaan vuorotteluvapaita ja opintovapaita. Opintovapaat ja vuorotteluvapaat pyrittiin hyödyntämään tehokkaana opiskeluna ja niiden käyttöä suunniteltiin tarkkaan. Niihin ei voinut käyttää aikaa rajattomasti, koska taloudellinen tilanne heikkeni aina opintovapaan tai vuorotteluvapaan aikana.

”...että mitä nyt vuorotteluvapaan jälkeen, koska tää toinen vuosi, et kun pitäisi valmistua ensi keväänä, niin se seuraava vuosi on sitten että varmaan opintovapaalla, mutta sitä pitää miettiä sitten.” (H3,7)

Aikaisempienkin tutkimustulosten mukaan aikuisopiskelijalle on tyypillistä rajata opinnoilleen tietty aikataulu nimenomaan taloudellisten vaatimusten vuoksi. (esim. Moore 2003, 108–109.)

Haastateltavista ne, jotka olivat kokopäiväisesti töissä haastatteluhetkellä pohtivat opintovapaata juuri sen vuoksi, että saa aikaa enemmän opiskeluun. Tosin molemmat heistä kuitenkin vaikuttivat olevan ihan tyytyväisiä siihen, miten paljon olivat työn ohessa pysyneet suorittamaan opintojaan. Havaitsemani tulos poikkeaa Mooren (2003,109) tuloksista sillä, hänen tutkimuksessaan kukaan työn ohessa opiskeleva ei ollut harkinnut päätoimiseksi opiskelijaksi siirtymistä. Haastateltavillani opiskelun työn ohessa oli tehnyt mahdolliseksi avoimen yliopiston ja kesäyliopiston tarjoamat kurssit, koska niissä kurssit olivat usein illalla.

”joo, mutta mä oo myös niin alussa näissä mun opinnoissani, että mun täytyy varmaan selvittää niitä enemmän jossain vaiheessa ja ehkä tulee niin kuin jossain vaiheessa sellainen, että mun pitää jäädä pois työstä joksikin aikaa ja tehdä sitten niin kuin kaikkea päätoimisena opiskelijana, mutta että oon mä nyt niin kuin oliskohan mulla jotain ehkä 80 opintopistettä ja ne on mennyt ihan sillai helposti”. (H2,12)

Päätoimisuuden ja osa-aikaisen opiskelun lisäksi aikuisopiskelijoita voidaan luokitella monien muidenkin kriteerien perusteella eri ryhmiin. Aikaisemmissa aikuisopiskelijoita tarkasteltavissa tutkimuksissa ryhmittelyjä on tehty iän ja koulutustaustan mukaan. Aikuisopiskelijoita on jaoteltu toisen mahdollisuuden käyttäjiin, ikuisiin opiskelijoihin, pitkään opiskelleisiin, aikuisena aloittaneisiin, korkeakoulutuksen suurkuluttajiin ja aikuisiin lisäkouluttajiin. (esim. Moore 2000 68–70; Rinne ym. 2008.) Tähän tutkimukseen osallistuvista löytyy aikaisempien ryhmittelyjen mukaan seuraavanlaisia aikuisopiskelijoita: toisen mahdollisuuden käyttäjiä, aikuisena aloittaneita, korkeakoulutuksen suurkuluttajia ja aikuisia lisäkouluttajia. Selventääkseni mitä edellä mainituilla aikuisopiskelijatyypeillä on tarkoitettu, olen muodostanut taulukon, joka kuvaa tyyppien määrittelyn.

Taulukko 6. Rinteen ym. (2008) ja Mooren (2000, 2003) aikuisopiskelijoiden tyypittelyä ja niiden määrä tässä tutkimuksessa

Tyyppi	Kuvaus	Tämän tutkimuksen haastateltavista (kpl)
Aikuisena aloittaneet	aloittanut yliopisto-opinnot 30-vuotiaana tai sitä vanhempana ja opiskellut alle 10 vuotta	Kaikki
Korkeakoulutuksen suurkuluttajat/ toisen tutkinnon suorittaneet	suorittamassa toista tai useampaa korkeakoulututkintoa	3, joista yksi tehnyt toisen korkeakoulututkinnon aikuisiällä
Toisen mahdollisuuden käyttäjät	ei ole suorittanut ylioppilastutkintoa, vaan tullut yliopistoon toista reittiä	1
Aikuiset lisäkouluttajat	30-vuotiaana tai sitä vanhempana yliopisto-opinnot aloittanut, aikaisempi ammatillinen koulutus keskiasteen, opistoasteen tai alemman korkeakoulututkinnon suorittanut, tavoitteena kehittää itseään ja ammattitaitoaan	5 (opistotasontutkinnon nuorempana suorittanutta) ja 1 alemman korkeakoulututkinnon suorittanutta

Taulukkoni kuvaukset opiskelijatyypeistä noudattelevat aikaisempien tutkimusten määrittelyä kyseisille opiskelijatyypeille. Tähän tutkimukseen osallistuvista kaikki ovat aikuisena aloittaneita. Yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta kaikki haastateltavistani ovat luokiteltavissa aikuisiin lisäkouluttajiin. Ainoa ei lisäkouluttajiin luokiteltavissa on suorittanut nuoruudessaan jo maisteritason yliopistotutkinnon. Suurkuluttajaksi on luokiteltavissa haastateltavistani kolme. Tosin on huomioitava, että yksi heistä on suorittanut korkeakou-

lututkinnon aikuisiällä juuri ennen nykyisiä opintoja eikä nuoruudessaan niin kuin kaksi muuta.

10.3.1 Elämäntapaopiskelijat ja hyötyorientoituneet

Aiempien tutkimusten aikuisopiskelija ryhmittelyjen lisäksi haastateltavani on luokiteltavissa opiskelun syyn ja opiskeluun suhtautumisen perusteella kahteen eri ryhmään. Tällainen jako on mielenkiintoinen tässä tutkimuksessa nimenomaan siksi, koska yhtenä tavoitteena on selvittää myös koettuja ja ilmaistuja syitä aikuisopiskelulle. Opiskelun syyn ja siihen suhtautumisen perusteella haastateltavani on mahdollista jakaa elämäntapaopiskelijoihin ja hyötyorientoituneisiin. Seuraavaksi kuvailen millaisia opiskelijoita näihin muodostamiini ryhmiin kuuluu.

Elämäntapaopiskelijoiksi olen luokitellut neljä haastateltavista. Heille yhteistä on se, että he ovat käyneet useita eri koulutuksia, jotka olivat usein työhön liittyviä. Heille opiskelu on aina ollut osa elämää. Kaksi heistä totesikin etteivät osaa olla enää opiskelematta. Heitä voidaan kutsua ikuisiksi opiskelijoiksi.

”..että jos mä oon puoli vuotta ollut opiskelematta niin mä oon sillain että mitähän sitä opiskelisi, että ei osaa enää olla opiskelematta”. (H4,4)

”...niin kuin se tiedon lisääminen siinä vaan on joku juttu mikä mua viehättää, että sen takia mä en ole ollut päiväkään opiskelematta siis päiväkään mä oon ollut jonkun opiston kirjoilla siitä asti kun mä lähdin ala-asteelle seitsemän vuotiaana, niin siitä asti ollaan oltu opiskelija, varsinainen elämänkaari ajattelu ...” (H5,5)

He nauttivat opiskelusta ja kokevat sen haasteena. Heille yhteistä on myös se, että he olivat aikaisemmin suorittaneet nimenomaan opistotason opinnot. Kolmelle heistä yliopisto opinnot olivat olleet pitkäaikainen haave, jota oltiin nyt aikuisiällä toteuttamassa. Nyt he halusivat kokeilla, pystyvätkö selviytymään yliopistotason opinnoista. Näiden kolmen puheissaan heijastui nuorempana ollut kunnioitus ja pelko yliopisto-opintoja kohtaan. Heillä kaikilla yliopisto-opinnot on ollut mielessä jo nuoruudessaan. Kahdelle heistä yliopisto-opinnot onkin ollut jo pitkäaikainen unelma tai haave, jota ollaan nyt toteuttamassa. Nyt he haluavat kokeilla omia rajojaan ja osoittaa itselleen pärjäävänsä yliopistossa. He

haluavat haastaa itsensä ja toteuttaa vihdoin nuoruuden toiveen yliopisto-opiskelusta. Yksi heistä totesikin, että opiskelu on hänelle se paikka, missä hän vihdoin panee ”itsensä täysillä likoon”. Aikaisemmin hän on kokenut valitsevansa aina sen helpoimman vaihtoehdon, eikä sitä kautta ole haastanut itseään vielä riittävästi. Yliopisto on hänelle nyt se paikka, missä ”itsensä pannaan täysillä likoon”.

”Niin kyllä mä ajattelen, että tää on niin kuin se kohta missä mä saa laitta itseni likoon että olen varmaan itse itselleni näyttämässä että pystyn tekeen erilaisia juttuja”. (H2,12)

Kolme muuta haastateltavaa ovat luokiteltavissa hyötynäkökulman vuoksi opiskelunsa aloittaneisiin. Heistä kaksi on suorittanut korkeakoulututkinnon jo ennestään ja yhdellä on suoritettuna opistotasontutkinto. Yhteistä heille on se, että he tavoittelevat uuden koulutuksen myötä itselleen uutta ja mielekkäämpää työtä. Vaikka he selkeästi tavoittelevat maisteritutkinnon kautta uutta työtä, myös heille opiskelu elämäntapaopiskelijoiden tapaan nautinto ja tärkeä osa itseä. Myös elämäntapaopiskelijoista kolmella oli maisteritutkinnon kautta ajatuksena vaihtaa työtä, joten osittain molempien ryhmien syyt opiskeluun ovat samat. Oleellinen ero ryhmien välillä on kuitenkin se, että elämäntapaopiskelijat ovat koko ajan työn ohessa osallistuneet erilaisiin koulutuksiin, kun taas hyötyorientoituneet ovat olleet pitkään samassa työssä tai samantyyppisiä työtehtävissä.

10.3.2. Aikuisopiskelijoiden tukiverkostot

Miten sitten aikuisopiskelijoiden läheiset suhtautuvat aikuisten opiskeluun? Aikaisempien tutkimusten perusteella työpaikka ei ole tukenut opiskelua aikuisiällä. Mooren tutkimuksen haastateltavat kuvasivat että he pitivät oman opiskelunsa salassa työkavereiltaan. Salassa pitämiseen vaikutti aikuisopiskelijoiden epävarmuus opintojen onnistumisesta ja se, että opiskelua pidettiin enemmän omana projektina. Opiskelua yliopistossa ei pidetty suotuisana ammattiryhmän näkökulmasta vaan opiskelu voitiin jopa tulkita petturuudeksi, oman ryhmän ja työporukan hylkäämiseksi (Moore 2003, 125). Tämän tutkimuksen tulokset antavat kuitenkin osittain päin vastaisen kuvan työyhteisön suhtautumisesta työntekijän opiskeluun. Tässä tutkimuksessa osa haastateltavista kuvasi, että työkaverit olivat tukeneet opiskelua ja olleet kiinnostuneita miten opiskelut etenevät. Haastateltavien opiskelu oli jopa innostuttanut muutaman työkaverinkin opiskelemaan.

”mulla on muutamia työkavereita, jotka on... sekä sillä mun esimiehelläni ja siinä koko projektin johtajalla ja yhdellä työkaverilla on jo tuoreet valmiit maisterin paperit ole-massa. Ja mä en olisi ilman mun työkavereita varmasti päässyt tänne, että ne tsemppasi mua lukemaan että tää on niin kuin se kohta, että tee sitä työtä, että ne kannusti mua tosi paljon, ja sitten se että siellä on ihmiset kiinnostunut että ne joskus ihan kiinnostuneesti kysykin, että mitä nyt on menossa ja se tekee varmaan että kun oon yhteisössä töissä niin että siellä on se semmoinen välittämisen ja huolehtimisen kulttuuri on varmaan erilai-nen, kuin jos mä olisin muualla töissä.” (H2,9)

”...mutta työkaverit on ollut kauhean innostuneita, itse asiassa mun yksi työkaveri lähti opiskeleen ihan varmaan sillain niin kuin innostuneena tästä aiheesta.” (H3,5)

Toki haastateltavat totesivat, etteivät kaikki työkaverit ja ystävät ole suhtautuneet opiske-luun pelkästään positiivisesti vaan myös negatiivista suhtautumista oli esiintynyt. Kolme haastateltavista mainitsi, että on niitä ystäviä, jotka eivät ymmärrä miksi haluaa vielä opiskella aikuisiällä ja jo ammatin saavuttaneena. Ystävät olivat ihmetelleet, mihin ai-kuisopiskelijat oikein opiskelullaan tähtäävät. Kuten yksi haastateltavistakin totesi: hieman negatiivisesti aikuisopiskeluun suhtautuvat ystävät ovat usein niitä, jotka eivät ole itse opiskelleet välttämättä muuta kun sen pakollisen opintovelvollisuuden ja eivät myöskään ole opiskelleet yliopistossa.

”joku on kysynyt vähän sillain, että mitä varten sä menet opiskeleen, vähän sillain, kun mulla on ammatti ja toimi, että mitä mä niin kuin kuvittelen hakevani, että mihin mä mu-ka tarvin, mutta enimmäkseen positiivista kommenttia ”. (H3,5)

Kaksi haastateltavista myös totesi, että osa ystäväistä ihmetteli, miten haastateltava jaksaa vielä opiskella. Pääosin kuitenkin ystävätkin olivat olleet hyvin innostuneita, kannustavia ja ymmärtäväisiä haastateltavien opintojen suhteen. Kilpeläisen tutkimuksessa (2000, 76) haastateltavista osa oli maininnut opiskelun aiheuttaneen välirikkoja ystäviin, mutta tässä tutkimuksessa kukaan haastateltavista ei maininnut kokeneensa välirikkoja ystäviin. Pää-osin haastateltavani korostivat, että ystävät olivat olleet hyvin innostuneita, kannustavia ja ymmärtäväisiä opintojen suhteen.

Miten sitten tukevatko puoliset aikuisopiskelijoita? Aikaisempien tutkimusten perusteella aikuisopiskelijoista osa on kokenut saavansa tukea myös puolisoltaan ja muilta läheisiltä. Toisaalta tutkimukset ovat osoittaneet, ettei puolison suhtautuminen toisen puolison opiskeluun ole aina niin myönteistä (esim. Moore 2003, 131–132, Kilpeläinen 2000, 57). Tässä tutkimuksessa kaikki haastateltavat olivat kuitenkin kokeneet että puoliso ja muut läheiset olivat tukeneet ja kannustaneet heitä opiskelussaan. Kaksi haastateltavista mainitsi, että puoliso on ollut erittäin tyytyväinen siitä, että haastateltava oli löytänyt oman itseään kiinnostavan alan.

”perhe erittäin hyvin mies on myös [koulutusala] valmistunut aikoinaan ja kannustaa kovasti ja on yhtä lailla innoissaan että olen löytänyt oman alan kun hän sai jo seurata sitä mun pätkäilyä silloin äitiyslomilla ja hoitovapailta ollessani” (H6,5)

Kaksi haastateltavaa mainitsi myös, että perhe on jo niin tottunut heidän opiskeluunsa, ettei se ole heille enää mikään uusia asia.

”ihan mainiosti mun lähi- ihmiset kyllä ne on niin kuin tottuneita siihen” (H2,8)

”ei ne pidä enää sitä minään” (H4,5)

10.3.3 Miten aikuisiällä opiskelija määrittelee itsensä?

Aikaisemmin nostin esiin aikuisten ja nuorten opiskelun eron sen suhteen, että aikuisopiskelijat ovat usein niitä, jotka tekevät työtä opiskelujen ohessa. Toinen asia mikä erottaa nuoret ja aikuiset opiskelijat on se, että aikuisilla on usein myös perhettä sekä pieniä lapsia hoidettavanaan. Aikuisopiskelijat ovat siis opiskelijoita, jotka yhdistävät perhe-elämän, työelämän ja opiskelun. Kaikilla näillä kolmella elämän osa-alueella aikuisopiskelijalla on erilainen rooli. He ovat vanhempia, työntekijöitä ja sitten vielä opiskelijoita. Mielenkiintoista onkin se, miten aikuisopiskelijat sitten itse määrittelevät itsensä. Ovatko he opiskelijoita, työntekijöitä vai jotain siltä väliltä? Tutkimukseni perusteella aikuisopiskelijan elämäntilanne (töissä, opintovapaalla vai päätoiminen opiskelija) määrittelee osittain sen mihin identiteettiin aikuisopiskelija kokee samaistuvansa. Sekä *päätoimiset että opintovapaalla olevat haastateltavat kokivat olevansa opiskelijoita*. Tähän näytti vaikuttavan se, että nämä opiskelijat pystyivät nyt keskittymään täyspäiväisesti juuri opiskeluunsa. Seuraavaksi esitän yhden kohta opintovapaalle jäämässä olevan kuvauksen siitä,

miten hän määrittelee itsensä. Tämä haastateltavan identiteetin kuvaus kuvaa hyvin sitä, miten haastateltavat kokivat elämäntilanteella olevan merkitystä oman identiteetin määrittelylle.

”no, tota... en ehkä...elokuun jälkeen jos kysyt niin määrittelen, että mä yritän nyt opetella, että sanon itseäni opiskelijaksi, mutta en, että kyllä mä oon niin kuin työläinen”. (H 5,4, opintovapaalle jäämässä, nyt vielä työelämässä)

Tulokset viittaavat siihen, että aikuisopiskelijan opiskellessa kokopäiväisesti, hän kokee olevansa opiskelija. Sen sijaan jos aikuinen on työssä, hän kokee olevansa työläinen. Kaikille haastateltaville itsensä määrittely ei kuitenkaan ollut näin helppoa. Esimerkiksi vuorotteluvapaalla oleva, koki eräänlaista identiteetikriisiä. Hän oli ikään kuin opiskelijan ja työläisen puolessa välissä. Hänen kommenteissaan esille nousi myös opintojen määrän vaikutuksen itsensä määrittelyyn.

”no mä en oikein tiedä mikä mä oon, mulla on vähän tällainen identiteetikriisi (naurua) kyllä mä varmaan mä oon vähän sellainen välimatka opiskelija siinä mielessä välimatka et ihan selvästikään mä en oo töissä, mutta mä oon jotenkin siinä puolivälissä varmaan johtuu siitä että mulla on mun mielestäni vähän näitä opintoja ”. (H3,5, vuorotteluvapaalainen)

Työssä oleminenkaan ei kaikille merkinnyt suoraan sitä, että koki olevansa työläinen. Sillä toinen työn ohessa opiskelevista haastateltavista korosti opiskelun olevan hänelle *harrastus*, mutta toisaalta koki olevansa myös opiskelija. Hänen kommentissaan tulee myös esille, se miten opiskelijakortilla on vaikutusta siihen, että kokee olevansa opiskelija.

”hmm. no tota mä sanon että mä harrastan opiskelemista, että se on mun harrastus. Toki oon mä opiskelija ja musta on kauhean kivaa opiskelijakortilla todistaa olevani opiskelija, kun mä meen jääkiekko otteluun tai junaan tai bussin että sillain määrittelen kyllä ja jossain kohtaa, kun esittelen itseni niin kyllä mä kerron että opiskelen kasvatustiedettä, että kyllä mä sitä kautta oon opiskelija”. (H2,8 opiskelee työn ohessa)

Myös kolme muuta haastateltavaa kokivat tai olivat ainakin jossain vaiheessa kokeneet opiskelun olevan heille harrastus. Yhden haastateltavan ajatus opiskelusta poikkesi muiden haastateltavien ajatuksista. Kyseinen haastateltava oli tällä hetkellä opintovapaalla. Hän kuvasi opiskelun olevan hänelle työtä, kun taas muut opiskelijat korostivat nimenomaan sen olevan harrastus, elämänsisältöä tarjoava asia, lisäsivistyksen tuoja, oman identiteetin eheyttäjä, tai henkinen voimavara.

.. ”mut nyt kun on kokopäivä opiskelija niin tää on helppoa ,että tää on mun työni tällä hetkellä, et mä teen tätä aina kahdeksasta neljään”. (H1, 8,)

Tosin tämä opintovapaallakin oleva opiskelija nautti opiskelusta ja opiskelu oli myös hänelle oleellinen osa elämää ja itseään. Hän koki opiskelun työnä enemmänkin siksi, että hänellä oli nyt aikaa panostaa siihen täysipäiväisesti.

10.3.4 Elämäkokemus etuna

Perheen ja työn lisäksi aikuisopiskelijat eroavat nuorista myös iän ja pidemmän elämäkokemuksen myötä. Miten aikuiset sitten kokevat iän ja elämäkokemuksen suhteessa opiskeluun. Näkevätkö he elämäkokemuksen ja ikänsä etuna vai haittana opiskelussaan? Tämän tutkimuksen haastateltavista kaikki totesivat elämäkokemuksen olevan selvä etu opiskelussa. Erityisesti he korostivat, että suuremman elämäkokemuksen myötä heillä on enemmän käytännön tietoa, jota he sitten pystyvät yhdistämään opiskeluissa saamaansa uuteen tietoon. Erityisesti työn kautta saavutettua tietoa koettiin pystyttävän hyödyntämään opinnoissa.

”kyllä sitä tällä elämäkokemuksella niin pystyy niin paljon niveltämään sitä asiaa mitä tulee vastaan siihen mitä on kokenut ja nähnyt et kyllä tosi paljon auttaa”. (H6,4)

Haastateltavien puheessa korostui myös opiskeluun käytettävissä oleva rajallinen aika, jonka myötä aikuisiällä opiskelu on enemmän itsenäistä opintojen suorittamista ja muut opiskeluelämään tyypillisesti liitetyt vapaa-ajan tapahtumat ja sosiaalisten verkostojen luominen jää pois. Tutkimuksen perusteella aikuisopiskelijoiden ja nuorten opiskelijoiden oleellinen ero on juuri sosiaalisen elämän ja sosiaalisten suhteiden luomisen merkitys

opiskelussa. Aikuiset ovat jo luoneet omat sosiaaliset suhteensa, joten opiskelu on heille enemmän oma itsenäinen projektinsa.

”..mutta sitten toinen on tietenkin tää kaikki muu mikä liittyy opiskeluun että ainejärjestö kuviot ja sitten kaikki vapaa-ajan kuviot ja kaikki tapahtumat että se on ilman muuta nuoremmilla se on osa sitä opiskeluelämää että mulla se painottuu kuitenkin aika paljon siihen, että teen niitä varsinaisia opintoja oman aikataulun mukaisesti ja se kaikki muu on tehty jo aikaisempien opintojen yhteydessä. ” (H6,4)

Myös aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, ettei aikuinen opiskelija osallistu siinä määrin varsinaiseen opiskelun ulkopuoliseen opiskelijaelämään tai vapaa-ajan viettoon kuin nuori opiskelija. Aikaisimmissa ja tässä tutkimuksessa aikuiset vetoavat nimenomaan ajanpuutteen oleva se syy mikseivät he osallistu tähän ulkopuoliseen opiskelijaelämään. Aikuisten aikaa vievät perhe- ja työvelvollisuudet. (esim: Nurmi 1995.)

Aikuisten opiskelu eroaa nuorten opiskelusta myös siksi, että aikuisopiskelijoiden on usein otettava huomioon perheen tilanne ja erityisesti sen taloudellinen toimeentulo. Myös niiden aikuisopiskelijoiden, joilla ei ole omia lapsia, on huomioitava taloudellinen toimeentulonsa.

Tämän tutkimuksen haastateltavien puheissa heijastui aikuisopiskelijoiden näkemys siitä, että aikuisilla on selkeämmin tiedossa mitä haluaa ja mitä tavoittelee opiskelullaan verrattaessa nuoriin. Haastateltavilla oli hyvin selkeä varmuus siitä, että kasvatustiede on heille sopiva ala ja sitä he haluavat opiskella. Elämäkokemus ja ikä olivat osaltaan vaikuttamassa siihen, että tietää mitä haluaa. Myös Mooren (2003, 115) tutkimuksessa haastateltavat olivat korostaneet, että aikuiset tietävät mitä haluavat, kun taas nuoret ovat vielä ikään kuin etsimässä sitä omaa paikkaansa.

”no kun tässä iässä tietää tasan tarkkaan mitä tekee ja mitä haluaa niin sitä pystyy itse ohjaamaan itse omaa tekemistään siihen suuntaan ”. (H4,4)

”etu... nyt jälkeenpäin mieltii että jos mä olisin 18 tai 19 -vuotiaana aloittanut yliopisto-opinnot niin se ei olisi palvellut mua .. mä voisin kuvitella että mä olisin joko sisulla tehnyt ne tai lopettanut kesken.. että tää on tuonut sen, että mä tiedän mitä mä haluan opis-

kella mä haen sen tiedon ja mä osaan sen koko ajan verrata siihen todelliseen elämään ja työhön... se palvee ihan eri lailla.” (H5, 4)

Päämäärätietoinen opiskelu onkin välttämätöntä, jotta aikuinen voi suorittaa opintonsa näiden itselleen asettamiensa aikarajoitusten puitteissa. Aikarajoitusten vuoksi aikuisten opiskelu onkin hyvin järjestelmällistä ja tehokasta. Aikuiset ovat tulleet opiskelemaan oman tavoitteen, haaveen ja unelman toteuttamiseksi, kun taas nuoret saattavat olla vielä hyvinkin epävarmoja sen suhteen mitä opiskelultaan haluavat. Nuorilla menee aikaa enemmän muuhunkin opiskeluelämään ja nuoruuteen liittyviin asioihin, kun aikuinen panostaa kaiken opiskeluun sisältyvän ajan juuri opiskeluun.

”ehdottomasti etu siis jos mä olisin tullu tänne 20-vuotiaana niin mä olisin viettänyt suurimman osan ajasta bileissä niin kuin mä tein 20-vuotiaana, ja kuuluukin tehdä et silloin on tärkeitä saada olla, että on hauskaa. Ja että jos ajattelee nyt niin kuin niin silloin maaliskuussa, kun tulin niin maaliskuu-, huhti-, toukokuussa mä suoritin 77 opintopistettä kolmessa kuukaudessa niin se kertoo ehkä sellaisesta että aikuisina vain tulee opiskelemaan, että ei oo tarve välttämättä ees tutustua, mut se on aina hyvä jos tutustuu, niin tulee elämään muutakin suolaa.” (H1,6)

Kaikki haastateltavat kokivat positiivisena asiana sen, että opiskelijoissa on sekä nuoria että vanhempia opiskelijoita. Erityisesti seminaareissa olevissa keskusteluissa opiskelijoiden vaihteleva ikä ja elämäntilanne koettiin rikkautena.

”meidän töissäkin on eri ikäistä porukkaa että tota niin... sanotaanko näin että siinä saa ainakin hyvää keskustelua aikaan.... kuitenkin ja en mä oo kokenut sitä mitenkään, et enemmänkin rikkautena”. (H7,5)

Kaksi haasteltavista oli kuitenkin myös hieman pettyneitä seminaarien keskusteluun, siinä mielessä, että osa opiskelijoista ja etenkin nuoret eivät usein tuo esille omia näkökulmiaan asioistaan.

”..ja sitten jos syntyy hyvä keskustelu seminaareissa niin se on yleensä hyvä juuri sen takia että siinä on sekä nuorempien, että vanhempien näkökulma...mutta se on musta surkeaa, että kun meillä on sitä käytännön kokemusta .. meillä joilla on jo vähän enemmän

ikää... niin ehkä sillain nopeasti osallistutaan keskusteluun ja sitten olisi kiva kuulla, miten nuoret ajattelee”.(H3,4)

Vaikka haastateltavat olivat kokeneet, että yliopisto ottaa hyvin vastaan aikuisenkin opiskelijan, haastateltavat selkeästi jakavat aikuisopiskelijat omaksi ryhmäkseen ja nuoret omaksi ryhmäkseen. Tosin nuoriin ja aikuisiin opiskelijoihin jakoon vaikutti varmasti myös se, että puhuin itsekin kysyessä nuorista ja vanhemmista opiskelijoista. Haastateltavan kommentista huomataan, että ryhmiin jakautumisessa iällä saattaa olla hieman vaikutusta. Nuoret muodostavat usein oman ryhmänsä ja vanhemmat opiskelijat omansa.

”no mä oon nuortenkin kanssa tehnyt... en mä oo mitään erityistä huomannut, mutta täytyy kyllä sanoa että kun on näitä kursseja ja ryhmiä kun on muodostettu niin kyllä ne vanhemmat aina kasaantuu ja nuoremmat kasaantuu, on sitten niitäkin että on sekaryhmiä. Että siinä tulee ehkä sellainen luonnollinenkin valinta vaan kun katsotaan niin kuin näin kasvokkain (naurua)” (H7,6)

Kolme haastateltavista totesi, että nuorten kanssa työskentely on hyvin luontaista, koska heillä työpaikallaankin on paljon eri-ikäisiä ihmisiä. Ryhmätöissäkin haastateltavat olivat kokeneet, että työskentely oli samanlaista työskenteli sitä nuorempien tai vanhempien opiskelijoiden kanssa. Nuoret ja aikuiset siis sulautuvat hyvin yhteen eli aikuinen on opiskelija siinä missä nuorikin, mutta kuitenkin puheissa tehdään jakoa aikuisiin ja nuoriin opiskelijoihin. Myös Mooren tutkimuksessa (2003, 110–111) haastateltavien puheesta oli erotettavissa jako nuoriin ja aikuisiin opiskelijoihin, vaikka nuoret ja aikuiset tulivatkin hyvin toimeen keskenään. Mooren sanoin voidaan siis todeta, että aikuisena opiskeleva on yhtä aikaa sekä samanlainen että erilainen kuin nuori opiskelija.

10.4 Miten opiskelu onnistuu aikuisiällä?

Tutkimuksena yhtenä tavoitteena oli selvittää, miten opiskelu yliopistossa onnistuu aikuisiällä. Aikuisopiskelijat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä, etenkin elämäntilanteidensa osalta. Osalla aikuisopiskelijoista opiskelun lisäksi elämään kuuluu koko- tai osapäivätyö, puoliso ja lapset. (Pantzar 1992, 22.) Aikuisopiskelun onnistumista pohdittaessa onkin mielenkiintoista tarkastella, miten eri elämäntilanteissa olevat aikuisopiskelijat koke-

vat opiskelun toteutumisen onnistuvan. Aikaisemmat tutkimukset ovat jo osoittaneet että opiskelun yhdistäminen työ- ja perhe-elämään vaatii suunnittelua. Näiden tekijöiden yhdisteleminen on nähty usein opiskelun esteenä tai ainakin opiskelua vaikeuttavana tekijänä. Toisaalta nämä elämäntekijät voivat olla myös hyödyksi opiskelulle. (Pantzar 1992, 22; Moore 2003, 129.) Tutkimukseni tulokset vahvistavat käsitystä siitä, että kaikkien eri elämäntekijöiden yhdistäminen onnistuu hyvällä suunnittelulla ja joustavilla järjestelyillä.

”no kyllä se on onnistunut kun on vaan järjestänyt nämä asiat, ettei se mun mielestä ole mikään mahdoton yhtälö”. (H7,7, nyt opintovapaalla, mutta aikaisemmin opiskellut työn ohessa)

Luonnollisesti eniten haasteita eri elämänalueiden yhdistämiselle on silloin kun pienten lasten äiti alkaa opiskella työn ohessa. Tähän tutkimukseen osallistuvista haastateltavista neljällä oli pieniä lapsia kotonaan. Heistä haastatteluhetkellä töissä oli vain yksi äiti, mutta toisellakin äidillä oli kokemusta siitä, miten pienten lapsen äidin opiskelu työn ohessa onnistuu. Nämä pienten lasten äidit korostivat, että kolmen eri elämänalueiden yhdistäminen onnistuu, kun työnantaja ja perhe vaan joustavat. Äitien kohdalla haastatteluissa korostui kuitenkin se, että lapset olivat etusijalla opiskelun nähden. Opiskelu oli äideille ikään kuin se oma juttu, mitä myös selkeästi puoliso ja muut läheiset tukivat joustamalla lastenhoidossa ja kotitöissä, jotta äiti saa omaa aikaa opiskelulle.

”ja sitten toki perheessä niin sanoinkin jo tuossa aikaisemmin, että kotitöissä ja muissa sellaisissa asioissa olen niin kuin saanut sellaista joustoa siinä... ja sitten lapsilta se vaatii sellaista joustoa, että ne tajuaavat sen, että mulla on joskus sellaisia asioita jotka mun on pakko tehdä, mutta pääasiassa mä oon niin kuin priorisoinut niin että lapset ensin ja opiskelut sitten”. (H2,11, pienten lasten äiti, joka opiskelee työn ohessa)

”joo mä tein alussa täyttä päivää ja sitten nyt mä teen kuutta ja puolta tuntia juuri sen takia että mä voin osallistua tällä luennoille ja voin tehdä ne takaisin”. (H7,7, nyt opintovapaalla oleva pienten lasten äiti, joka aikaisemmin työskenteli työn ohessa)

Haastateltavia, joilla ei ollut pieniä lapsia, oli tässä tutkimuksessa kolme. Heistä yhdellä lapset olivat jo aikuisia. Lisäksi hän opiskeli tällä hetkellä päätoimisesti, joten hänellä ei

tällä hetkellä ollut eri elämänosa-alueiden yhdistämisen haastetta. Kahdella haastateltavista ei ollut lapsia ollenkaan. Heistä toinen oli tällä hetkellä vuorotteluvapaalla ja toinen opiskeli työn ohessa, mutta hänelläkin oli tiedossa opintovapaa. Näiden haastateltavien kokemukset eri elämänosa-alueiden yhdistämisestä liittyivät työn ja opiskelun yhdistämiseen. Haastatteluhetkellä työn ohessa opiskeleva ei ollut kuitenkaan kokenut työn ja opiskelun yhdistämistä hankalana, koska opiskelu oli hänelle niin rakas harrastus, jolle riittää aina aikaa.

”...Se on ehkä se, että muut valitsee, että ne menee konsertteihin tai punttisalille, niin mun valinta on se, että mä harrastan opiskelua. Niin silloin harrastukseen joka on rakas niin löytyy aina aikaa. Et en mä ole kokenut sitä yhteensovittamista hankalana. Okei, loma-ajat ja viikonloput ja illat luetaan, mutta kyllä mä lukisin muutenkin, etten ole kokenut sitä hankalaksi”. (H5, 6, opiskelee työn ohessa, avoliitossa, ei lapsia)

Viidellä haastateltavistahan oli kokemusta työn ja opiskelun yhdistämisestä. Työn ja opiskelun yhdistämisessä korostui haastateltavien puheissa se, työn joustavuus ja järjestelmällisyys helpotti opiskelun ja työn yhdistämistä. Haastateltavien työt tuntuivat olevan sellaisia, että ne mahdollistivat työn joustavuuden ja sen kautta opiskelun. Aikuisopiskelijoistakin kuitenkin osalla työ on varmasti sen tyyppistä, että työaikojen joustaminen voi olla hankalaa, mikä taas vaikeuttaa varmaan opiskelua.

”mun työni on sellaista että pystyn itse sopimaan... että kaikki tän yksikön kokoukset mä itse järjestän eli olen pystynyt sanomaan, koska meidän väki kokoontuu, niin mä olen ainakin paikalla. Että ehkä sitten jos olisin toisessa asemassa, vaikka kenttätyöntekijänä, niin sitten voisi olla hankalampi. Mutta nyt kun itse voi katsoa peiliin ja syyttää itseä, jos homma ei ole toiminut”. (H5,6)

Työn ja opiskelun yhdistäminen ei kuitenkaan ole aivan helppoa, vaan luonnollisesti sekä työ että opiskelu kuluttaa voimavaroja ja aikaa kummastakin elämänosa-alueesta. Haastattelujen perusteella aikuisopiskelijat helpottavat työn ja opiskelun yhdistämistä jäämällä opintovapaalle tai vuorotteluvapaalle. Haastateltavista kaksi oli tällä hetkellä opintovapaalla ja yksi vuorotteluvapaalla. Opintovapaalla olevat olivat molemmat pienten lasten äidit. Vuorotteluvapaalla olevalla ei ollut lapsia. Molemmat työssä olevat haastateltavat

ajattelivat myös jossain vaiheessa opintojaan ottavansa opintovapaata, jotta opintoihin jää enemmän aikaa.

Työelämän ja opiskelun yhdistämisessä suurempana ongelmana haastattelujen perusteella on juuri riittävän ajan löytäminen opiskeluun. Opintovapaat ja vuorotteluvapaat tuovat helpotusta juuri ajankäyttöön. Opintovapaat ja vuorotteluvapaat ovat kuitenkin rajalliset, joten niitäkään ei voi käyttää loputtomiin, mikä aiheuttaa aikuisopiskelijoiden kohdalla mietintää siitä, missä vaiheessa kyseiset edut hyödyntää. Haastattelujen perusteella opin- näytetöiden tekeminen on usein se hetki, kun etuudet ajatellaan hyödyntävän. Seuraavaa lainaus yhden haastateltavan vastauksesta kuvastaa pohditaan vuorotteluvapaan ja opin- tovapaiden käytöstä.

... ” mutta nythän mulla on yhteensovittamista, että mitä nyt vuorotteluvapaan jälkeen, koska tää toinen vuosi, et kun pitäisi valmistua ensi keväänä, niin se seuraava vuosi on sitten että varmaan opintovapaalla, mutta sitä pitää miettiä sitten. ” (H3,7, vuorotteluvapaan päättymässä, ei lapsia)

Opintovapailla ja vuorotteluvapailla on kuitenkin suuri merkitys aikuisopiskelun onnistumisesta ja sitä kuvaa parhaiten yhden haastateltavan pohdinta siitä, mitä olisi tapahtunut, jos opintovapaan mahdollisuutta ei olisi.

”no sitten mä en tiedä olisinko jatkanut samalla tavalla, mutta sitten olisi varmaan aika- kin loppunut kesken... et mun olisin varmaan ollut irtisanottava itseni ja jäätävä sitten niin kuin pelkäksi opiskelijaksi”. (H7,8, opintovapaalla oleva pienten lasten äiti)

Opintovapaiden ja vuorotteluvapaiden lisäksi työn ja opiskelun yhdistämistä aikuisopiskelijoiden kohdalla näyttäisi tämän tutkimuksen perusteella helpottavan kesäyliopiston ja avoimen yliopiston kurssit. Haastateltavilla yhtä lukuun ottamatta oli jo ennen nykyisiä opintojaan takanaan kasvatustieteen perusopintojen ja aineopintojen lisäksi useiden sivu- aineiden opintokokonaisuuksia, jolloin he saivat nämä opinnot hyväksi luettua varsinaisiin yliopisto-opintoihin. Nämä aikaisemmin jo hankitut opinnot helpottivat opintojen edistymistä, kun nyt suoritettavien opintojen määrä ei ollut enää niin suuri. Huomioitavaa on se että, osa haastateltavista oli aloittanut avoimen yliopiston opinnot alle 30-

vuotiaana eli tutkimukseni määritelmän mukaisesti nuoruusvuosinaan. Myös yliopisto-opintojen aikana kolme haastateltavista oli hyödyntänyt kesäyliopiston ja avoimen yliopiston kursseja, erityisesti sivuaineiden ja kielten opintojen suorittamiseen. Kaikki heistä olivat silloin opiskelleet työn ohessa. Kesäyliopiston ja avoimen yliopiston kurssit haastateltavat kokivat hyvin joustavaksi ja ne olivat helpottaneet erityisesti työn ja opiskelun yhdistämistä.

Puhuttaessa siitä mistä haastateltavat saavat voimavaroja huomattiin että eri elämäntilanteissa kokivat asian eri tavoin. Kolme haastateltavaa, jotka opiskelivat haastatteluhetkellä päätoimisesti, kokivat että opiskelu antoi heille enemmän energiaa kuin kulutti voimavaroja. Heillä on luonnollisesti se etu, että heillä ei ole yhteensovittamista työn kanssa verrattuna opiskelun ohella työtä tekeviin. Enemmänkin opiskelu on heidän työnsä tällä hetkellä.

”mutta aluksi sehän oli avoimessa, se oli sitä jatkuvaa neuvottelua et koska voi tehdä tenttejä jne.. mut nyt kun on kokopäivä opiskelija niin tää on helppoa ,että tää on mun työni tällä hetkellä, et mä teen tätä aina kahdeksasta neljään”. (H1, 8, pienen lapsen äiti, joka aiemmin opiskeli työn ohessa, nyt opintovapaalla)

Huomioitavaa on myös se, että heistä kaksi oli aloittanut opintonsa vasta äskettäin, joten heidän tuntemuksensa on siinä mielessä hyvin ymmärrettävää verrattaessa niihin, jotka ovat opiskelleet pitempään. Työtä tekevät kokivat että liikunta ja tavallinen arki olivat niitä voimavaroja, jotka auttoivat jaksamaan sekä työssä että opinnoissa.

Elämäntilanne vaikutti osaltaan myös siihen, miten koettiin kasvatustieteen laitoksen onnistuneen opiskelujärjestelyissä aikuisopiskelijoiden näkökulmasta katsottuna. Eniten kehitettävää opetusjärjestelyissä kokivat pienten lasten äidit, jotka työskentelivät nyt tai olivat aikaisemmin työskennelleet opiskelujen ohessa. Tosin kehitettävää opinnoista ei kuitenkaan löytänyt kuin kaksi pienten lasten äitiä.. Toinen heistä kaipasi kursseja, jotka olisivat suoritettavissa lyhyemmällä aikavälillä. Hän koki sen mahdolliseksi toteuttaa pidentämällä kurssien yksittäisten kertojen tuntimääriä. Yksittäisten tuntimäärien lisäämistä toivoi myös toinen haastateltavista. Hänellä kuitenkin toive perustui enemmän sii-

hen, että asuessa toisella paikkakunnalla matkoihin menee enemmän aikaa kuin luento-ihin tai seminaareihin. Kyseinen haastateltava kaipasi myös enemmän iltakursseja.

”Niin tota juuri sellaiset kurssit, jotka kestää pitkään ja missä on tunti aina kerran viikossa tai pari niin ne on kaikkein pahimpia. Sellainen kurssi joka menee äkkiä ohi.. niin kuin kesäyliopistossa on hirveen hyvä, koska ne menee yleensä parissa viikossa ohi... niin ne on kaikkein parhaimpia et sellaisia pitäisi mun mielestä olla enemmän”. (H7,6, aiemmin opiskellut työn ohessa, nyt opintovapaalla)

Kaikki muut haastateltavat (heidänkin joukossaan vielä pienten lasten äiti, joka oli opiskellut työn ohessa) olivat tyytyväisiä opintojen järjestämiseen. Samassa elämäntilanteestakin kokemusta omaavat kokivat opetusjärjestelyjen onnistumisen siis eri tavoin. Kaiken kaikkiaan tutkimuksen perusteella aikuisopiskelijat olivat tyytyväisiä opiskelujärjestelyihin. Erityiskiitosta saivat opetusjärjestelyjen joustavuus, etenkin mahdollisuus suorittaa korvaustehtäviä luentojen poissaolosta ja erilaisten suoritusmuotojen käyttö. Haastateltavat kokivat, että nämä helpottavat etenkin työn ja opiskelun yhdistämistä.

Haastateltavat olivat pääosin hyvin tyytyväisiä opintoihin ja kokivat opiskelun onnistuvan hyvin aikuisopiskelijanakin. Kaksi haastateltava totesikin, ettei mikään ole ollut opiskelussa ylitsepääsemätöntä vaan kaikesta on selvitty hyvin. Opiskelun onnistumiseen ja tyytyväisyyteen ei tutkimuksen perusteella vaikuttanut se, kuinka pitkään haastateltava oli opiskellut. Huomioitavaa on kuitenkin se, että monilla tutkimukseen osallistuvista opiskeluaika yliopistossa oli vielä kovin lyhyt, mikä saattaa vaikuttaa vähäisiin pettymyksen kokemuksiin. Haastateltavista myös suurin osa oli opiskellut jo ennen varsinaisia yliopisto-opintoja avoimessa yliopistossa, mikä saattaa myös vaikuttaa vähäisiin pettymys kokemuksiin. Avoimen yliopisto opintojen kokemuksen vaikutusta kuvaa ainakin se, että haastateltavat totesivat opintoihin kohdistuvien odotusten täyttyneen hyvin, mutta kuten kaksi haastateltavista toikin esille odotusten toteutumiseen olivat vaikuttaneet osittain aikaisemmat kokemukset avoimen yliopiston opinnoista.

”olikohan mulla odotuksia?..... en osaa ajatella ehkä se että kun mä olin avoimessa, niin mulla ei ollu mitään et on ne vastannut niitä odotuksia et kun en mä ainakaan niin kuin pettynyt ollu”. (H1,7)

Huolimatta lyhyistä opiskeluajoista ja avoimen yliopiston kokemuksista haastateltavat olivat myös kokeneet muutamia pettymyksiä opiskelujen aikana. Eniten haastateltavat olivat pettäneet opiskelujen alussa oleviin orientaatioluentoihin. Osa haastateltavista oli kokenut niiden olevan enemmän suunnattu nuoremmille opiskelijoille. Haastateltavat kaipasivat opiskelujen orientaatioon enemmän opastusta siihen, miten käytännön asiat hoidetaan. Erityisesti haastateltavat kaipasivat opastusta siihen, miten internetin välityksellä tapahtuvat kurssi- ja tentti ilmoittautumiset käytännössä tehdään. Muita haastateltaville pettymyksen tuottavia asioita olivat: harjoittelun vähyys, joidenkin kurssien teoria-painotteisuus, syventävien kurssien karsiminen, kurssien päällekkäisyydet, kurseille vaikea päästä ja kurssien seminaarien tai luentojen peruuntumisesta ilmoittaminen.

10.5 Opintojen merkitys aikuisopiskelijalle

Tutkimukseni yhtenä tavoitteena oli selvittää, mikä merkitys opiskelulla on aikuisopiskelijalle. Kaikille haastateltavista opiskelu vaikutti olevan tärkeä asia ja osa elämää ja itseään. Haastateltavilla vaikutti olevan valtava tiedonjano uusille heitä itseään kiinnostaville asioille. Opiskelun kautta saavuttava yliopistotutkinto oli osaltaan se keino, mikä auttaa uuden tai uusien työtehtävien saavuttamisessa, mutta toisaalta opiskelu oli kuitenkin haastateltaville nautinto sinänsä. Opiskelun tuottama ilo vaikutti osittain olevan jopa tärkeämpää haastateltaville kuin itse tutkinnon suorittaminen. Opiskelun tärkeyttä kuvastaa eräiden haastateltavien toteamukset, että opiskelu on heille henkinen voimavara, identiteetin eheyttäjä ja rakas sekä tärkeä harrastus.

”että sitten kun mä aloitin taas avoimen yliopiston opinnot... niin sen oikein huomasi että janoaa sitä että pääsee taas tekeen sitä ajatustyötä että kyllä sillä on tosi suuri merkitys kyllä mun oman niin kuin kuinka mä koen itseni ja mikä mun identiteetti on niin eheyttänyt sitä”. (H6,6)

”Ja sanotaanko niin, että kyllä ne avoimen yliopiston opinnot oli niin kuin henkireikä tai sellainen, että kyllä mä niin kuin... koska joka kevät kun kurssit oli loppumassa niin mä ajattelin että ensi keväänä mä en ota mitään, kun oli kuitenkin sen verran täynnä ja kyllä se opiskelu oli kuitenkin sen verran rankkaa mutta kyllä mä sitten joka syksy kuitenkin

johonkin kurssille hakeuduin seuraavana syksynä, että kesän kun huilasi niin sitten jaksoi taas”. (H7,8-9)

Neljä haastateltavista totesi yliopisto-opintojen olevan se pitkäaikainen unelma, päämäärä tai haave, jota ollaan viimein toteuttamassa. Huomioitavaa on se, että näistä neljästä kahdella oli jo takanaan kasvatustieteen alaan kuuluvia yliopisto-opintoja. Toinen heistä oli tehnyt aikaisemmin kasvatustieteen kandidaattitason tutkinnon ja toinen oli aikuisiällä juuri ennen nykyisiä opintoja suorittanut kasvatustieteen alaan kuuluvan tutkinnon. Näillä molemmilla kasvatustieteen alan tutkinnon jo suorittaneilla oli haaveissaan nykyisen koulutuksen kautta saada uusia työtehtäviä. Opistotason suorittaneiden haastateltavien osalta haave ja unelma liittyivät enemmän siihen, että he olivat jo pitkään unelmoineet nimenomaan yliopisto-opinnoista.

Vaikka nimenomaan neljä haastateltavista mainitsi suoraan olevansa toteuttamassa pitkäaikaista unelmaansa, haavettaan tai päämääräänsä, kaikkien haastateltavien ajatuksissa heijastui näkemys siitä, että heillä kaikilla oli jokin tavoite, mikä opiskelun myötä saavutetaan. Tulokset osoittavatkin, että opistotason koulutuksen omaavilla tavoite liittyi enemmän itsensä haastamiseen. Ajatukseen siitä, että nyt teen aiemmin kunnioitusta ja pelkoakin herättäneet yliopisto-opinnot. He halusivat haastaa itsensä ja panna ”itsensä täysillä likoon”, jos aikaisemmin olivat päästäneet itsensä helpommalla menemällä ennemminkin sieltä missä aita on matalin. Myös Niiniön (2007, 53) tutkimuksessa tuli ilmi, että aikuisiällä yliopisto-opinnot voidaan nähdä eräänlaisena näytönpaikkana itselle: ”kyllä minä pystyn ja osaan”. Sen sijaan yliopistotutkinnon jo tehneet haastateltavat tavoittelivat opiskelulla enemmän itselleen sopivampaa ja mielekkäämpää työtä.

Kaikki haastateltavista, oikeastaan yhtä lukuun ottamatta, toivoivat tutkinnon tuovan muutoksia heidän työelämäänsä. Osalle tutkinto oli tärkeä selkeästi alan vaihdon vuoksi, osa toivoi vain mielekkäämpiä työtehtäviä mahdollisesti kuitenkin samalla alalla. Haastateltavista neljä on ryhmiteltävissä selkeästi alanvaihtajiksi. He ovat selkeästi kasvatustieteen koulutuksen kautta vaihtamassa alaansa. Kolme muuta haastateltavaa ovat jo aikaisemmin saaneet kasvatustieteen tai sen lähialan koulutuksen. Heidän toiveissaan onkin enemmän kasvatustieteen maisteritutkinnon kautta saada uusia työtehtäviä, mutta samalla

alalla missä ovat jo nyt työskennelleet. Vaikka alanvaihtajat ovat selkeästi nimenomaan tavoittelemassa tutkinnon kautta uutta työtä tai vähintäänkin uusia työtehtäviä, eivät hekään ole opiskelemassa pelkästään hyötyorientaatiolla vaan myös heille opiskelu on nautinto sinällään.

Yliopistotutkinnon suorittaneista toinen oli selkeä alanvaihtaja. Toinen oli jo aikaisemmin suorittanut kasvatustieteen kandidaatintutkinnon ja toivoi nykyisellä koulutuksella pääsevänsä pitkäaikaiseen unelma ammattiin, joka sekkin sijoittuu kasvatustieteen alaan.

Opistotason tutkinnon nuoruudessa suorittaneista kaksi oli niin tyytyväisiä edelliseen työhön, että saattavat jatkaa siellä vielä maisteriopintojen jälkeenkin. Toisella heistä kuitenkin oli ajatuksia myöhemmin vaihtaa työpaikkaa. Kaksi opistotason tutkinnon suorittaneista haaveili saavansa maisteritutkinnon jälkeen uusia mielekkäämpiä työtehtäviä. He olivat kuitenkin nauttineet edellisestä työstä niin paljon, että he saattavat palata aikaisempaan työpaikkaan, jos sieltä vain on tarjottavana mielekkäämpiä työtehtäviä. Yksi nuoruudessaan opistotasontutkinnon suorittanut oli selkeä alanvaihtaja, joka haaveili siis uudesta työstä uudella alalla.

Kysyttäessä jatko-opintojen tai muuten opintojen jatkamista maisteritutkinnon jälkeen yhtä lukuun ottamatta kaikki uskoivat jatkossa opiskelevansa. Pääosin haastateltavat olivat ajatelleet tekevänsä ainakin jonkinlaisia opintoja maisteriopintojen jälkeen. Jatko-opintoja tai mahdollisesti jopa väitöskirjan tekoa harkitsi neljä haastateltavista. Väitöskirjan teko oli kuitenkin selvemmin harkinnassa kahdella aikaisemmin opistotason tutkinnon suorittaneella. Epävarmuus väitöskirjan teon suhteen liittyi lähinnä omiin tutkija kykyihin. Tosin haastateltavat olivat myös suurimmaksi osaksi opiskelleet yliopistossa vasta niin vähän aikaa, etteivät ajatukset väitöskirjasta tai jatko-opinnoistakaan olleet välttämättä vielä ajankohtaisia.

”HJA: oletko harkinnut jatko-opintoja?”

HVA: no olen kieltämättä harkinnut

HJA: tekemään väitöskirjaako?”

HVA: no en mä tiedä et oonko mä yhtään tutkija”. (H3, 8, kandidaattitutkinnon aikaisemmin suorittanut)

”HJA: oletko harkinnut ...en tiedä oletko ajattelut näin pitkälle... mutta oletko ajatellut maisteritutkinnon jälkeen tehdä jatko-opintoja?

HVA: kyllä mä luulen että ei tää siihen jää.. jos ei ihan totaalista väsymystä tule jonkun gradun jälkeen sitten.. mutta pienen tauon jälkeen

HJA: mahdollisesti ihan väitöskirjaa?

HVA: no en mä nyt tiedä... että opetellaan ensin tää tieteellinen kirjoittaminen”. (H4,7, nuoruudessa opistotason tutkinto, aikuisällä yliopistotason tutkinto)

HVA: ”en ole vielä kerennyt sitä miettimään, mutta toki se että sitten työkaverit niin kuin kannustaa minua erilaisiin juttuihin, niin ne pohtii mun puolesta erilaisia juttuja, mutta ei ne oo mun opiskelut ole vielä siinä vaiheessa että ne olisi aktueelli”. (H2, 13, aiemmin opistotason suorittanut)

Haastateltavista kaksi totesi, että tuskin tulevat jatko-opintoja enää tekemään.

”en kyllä mä en mitään lisensiaattia tai tohtoria että niin pitkälle mä en ole ajatellut haluavani”. (aiemmin opistotason tutkinnon suorittanut)

”muuta opintoja kyllä, mutta jatko-opinnoista niin sanotaanko, että pitää olla erittäin houkutteleva aihe, ja erittäin toimiva ryhmä tai projekti, erittäin varmallalla pohjalla oleva projekti ja tota no mitähän vielä no siinä tuli ainakin joitain reunaehtoja, että minä lähtisin tekemään tutkimustyötä ja jatko-opintoja siis”. (aiemmin tehnyt jatko-opintoja maisteritutkinnon jälkeen, ei kokenut tutkimustyötä kuitenkaan mielekkäänä)

Osa haastateltavista ajatteli, että heidän opiskelunsa maisteriopintojen jälkeen olisivat lähinnä joko pientä laajennusta vaaditulle maisteriopinnoille tai sitten muita pieniä lisäopintoja. Lisäopinnoilla haastateltavat lähinnä ajattelivat kehittävänsä omaa työtään tai työmahdollisuuksiaan. Lisäopintoihin syynä oli siis hyöty näkökulma.

”mutta oon mä miettinyt varsinkin kun, sanotaan että nyt ei saa valmistuttuaan työtä. Mutta ainakin se että jos saisi niin kuin laajennettu sen vaaditun raja yli”. (H3, 8, ennestään jo kandidaattitutkinto suoritettuna)

”se toiminnallisen ryhmäohjaajan ja jotain tämän tyyppisiä lisäopintoja ehdottomasti kyllä, mutta jatko-opinnot on erittäin epätodennäköistä”. (aikaisemmin aloittanut jo jatko-opintoja edellisen maisteritutkinnon jälkeen)

”ainut mitä olen kanssa aikaisemmin tehnyt niin kirjanpitoa ja jotain tällaista et niistä hän on kova pula et pitäisikö sellaista opiskella”. (H7,9, aikaisemmin suorittanut opistason tutkinnon)

Kaikki haastateltavista kannustaisi muitakin aikuisia hakeutumaan opiskelemaan yliopistoon. Haastateltavat suosittelivat kasvatustieteen opintoja niille aikuisille, joita kyseisen ala kiinnostaa. Muutama haastateltava korosti juuri innostumisen merkitystä opiskelussa. He kannustaisivat nimenomaan niitä aikuisia, jotka ovat kiinnostuneita opiskelusta. Alalla tai opiskelupaikalla ei haastateltavien perusteella ole merkitystä, vaan tärkeintä on innostus opiskeluun.

”jos ne on riittävän viitseliäitä, että kyllä täytyy olla itse innostunut itse opiskeluun, että kyllä jos jollekin sanoo, että kyllä sä voisit mennä yliopistoon opiskelemaan niin kyllä ne sanoo että oot sä ihan hullu, että miksi viitsisin, että mä pääsen paljon helpommalla kun pelkästään teen työtä ja tää riittää mulle ihan riittävästi. Mutta että jos mä kohtaan jonkun joka voisi olla innostunut niin tottakai, mutta en mä nää, että se olisi mitenkään niin kuin järkevää että ihmiset suorittaisi täällä yhtään mitään ellei se itse lähde niitten omista intresseistä”. (H2,13)

”kannustan jos se on heidän oma unelma mutta en kannusta instrumentaaliseen oppimiseen et mun mielestä mä en näe siinä sellaista ... sellaista asiaa et mikä tahansa oppiminen et mä oon sanonu et pitsin nyplääminekin on kova sana jos se on unelma et ei sillä oo niin kuin mitään että jokaisella on oma juttunsa mutta kasvatustiede joo siinä mielessä jos joku on innostunut tai kiinnostunut siitä”. (H1,10)

”no kyllä mä siinä mielessä jos on kiinnostunut samoista asioista, jos tää on niille oikea. Mutta se voi olla yhtä hyvin joku muukin yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa”. (H7,9)

Aikuisopiskelijat eivät kokeneet, että yliopisto opinnot olisivat vain nuoria varten vaan niistä koettiin olevan paljon hyötyä jo työkokemustakin omaavalle vanhemmalle opiskelijalle.

”kyllä kannustaisin, että vaikka niin kuin nuorelle se on hyvä niin kyllä se mun mielestä niin kuin työelämässäkin olleellekin on hyväksi”. (H3,8)

11. Yhteenveto

Tutkimukseni alussa toin esille, miten elinikäisestä oppimisesta on tullut osa yhteiskuntaa ja koulutuspolitiikkaa sekä miten yliopistossakin opiskelee yhä enemmän aikuisopiskelijoita. Elinikäisen oppimisen ideaa toteutetaan siis myös käytännössä. Tutkimukseni haastateltavat naispuoliset aikuisopiskelijat ovat selkeitä esimerkkejä elinikäisistä oppijoista. He nauttivat opiskelusta ja sen tuomista uusista näkökulmista ja ajatuksista. Opiskelu on heille siis itsestään jo suuri nautinto, josta saa energiaa ja iloa elämään. Lisäksi se on heille perheen ja työn rinnalla se kokonaan ”oma juttu”, jonka avulla he rakentavat henkilökohtaista identiteettiään.

Tutkimukseni analyysin ensimmäisessä vaiheessa kävin läpi kirjallisuuden, tilastoaineistojen ja aikaisempien tutkimusten avulla löydettyjä syitä aikuisopiskeluun. Keskeisiä syitä olivat halu vaihtaa uuteen työhön tai ammattiin, kiinnostus uutta alaa kohtaan, yleistyksen lisääminen tai halu opiskella harrastusnäkökulmasta. Pienimuotoisen haastatteluaineistoni avulla syvennyin tilastoaineiston ja aikaisempien tutkimusten pohjalta tarkastelemaan jo syntynyttä kuvaa aikuisopiskelijoiden syistä, heidän opiskelukokemuksista sekä opiskelun merkityksestä aikuisopiskelijoille.

Oman tutkimukseni vahvisti tilastoaineiston ja aikaisempien tutkimustulosten käsityksiä aikuisopiskelijoiden syistä. Omassa tutkimuksessani nimenomaan uuden alan kiinnostuneisuus ja uuden työn tavoittelu olivat keskeisimpiä tekijöitä aikuisiällä opiskelun aloittamiselle. Toisaalta aineistoni osoitti myös selkeästi, että opiskelulla ei vain tavoitella uusia tehtäviä uudella mielenkiintoisella alalla vaan opiskelu on myös keskeinen ja hyvin

tärkeä osa joidenkin aikuisten elämää ja identiteettiä. Haastatteluaineistoni analyysin perusteella aikuisopiskelijat voidaan jaotella kahteen ryhmään, kun tarkastellaan heidän syytään opiskelulle. Voidaan puhua kahdesta eri opiskeluorientaatio ideaalityypistä: elämäntapaopiskelijoista ja hyötyorientaatio ideaalityyppi.

Seuraavaksi kuvaan tarinan muodossa näitä kahta aikuisopiskelijoiden opiskeluorientaatio ideaalityyppiä. Ensin kuvaan taulukon muodossa molempien opiskeluorientaatio ideaalityyppien taustatietoja. Taustatiedot perustuvat aineiston kuvauksessa esittämiini jaoteluihin. Näiden avulla on helpompi havainnoida opiskeluorientaatio ideaalityyppien erot.

Taulukko 7. Kahden eri opiskeluorientaation taustatiedot

Elämäntapaopiskelijat (4)

Hyötyorientoitunut ideaalityyppi (3)

Kaikilla opistotaso	Kahdella yliopisto ja yhdellä opistotaso
2 lähiala, 2 vierasala	1 lähiala, 2 vierasala
1 pisin kokemus opinnoista, 2 jonkin verran kokemusta, 1 juuri aloittanut	1 pisin kokemus opinnoista, 2 juuria aloittanut
2 Erillisvalinnalla sisään, 2 pääsykokeella	2 erillisvalinnalla ja 1 pääsykokeella
1 päätoiminen opiskelija, 1 opintovapaalla, 2 opiskeli työn ohessa	1 päätoiminen opiskelija, 2 opintovapaalla/vuorotteluvapaalla

Elämäntapaopiskelija

Elämäntapaopiskelijat ovat työskennelleet eri aloilla jo useamman vuoden. Työn ohessa he ovat osallistuneet kuitenkin koko ajan erilaisiin koulutuksiin tai suorittaneet lyhytkestoisia (korkeintaan muutaman vuoden kestäviä) opintoja. Heillä on tuntemuksia etteivät he osaisi olla opiskelematta, vaan opiskelu on heille suorastaan oleellinen ja tärkeä osa elämää. Elinikäisen opiskelun ja kouluttautumisen kautta he ovat asettaneet itselleen haasteita ja samalla lisänneet omaa ammattitaitoaan. Haastattelemiini elämäntapaopiskeli-

jat ovat jaettavissa kahteen eri ryhmään, sen mukaan millaisia tuntemuksia heillä on työstään. Heistä kaksi on työhönsä kyllästyneitä elämäntapaopiskelijoita ja kaksi työstänsä nauttivia elämäntapaopiskelijoita. Seuraavaksi kuvaan eri elämäntapaopiskelijaryhmän opiskeluorientaatiota ja opiskelun hakuprosessia. Nämä kuvaavat eräänlaisia elämäntapaopiskelijoiden ideaalityyppejä.

Työhönsä kyllästynyt elämäntapaopiskelija:

Työhönsä kyllästynyt elämäntapaopiskelija on työskennellyt pitkään samalla alalla. Ala on ollut kasvatustieteen vieras ala. Työuran aikana hän on osallistunut lukuisiin eri koulutuksiin tai suorittanut lyhytkestoisia (korkeintaan muutaman vuoden kestäviä) opintoja. Työelämässä hänelle alkaa kuitenkin syntyä tuntemuksia, että on tullut oman alansa huijulle. Työ ei enää anna riittävästi haasteita, joita hän kaipaa. Niinpä hän alkaa pohtia uusia mahdollisuuksia. Hänelle syntyy ajatuksia opiskelusta. Hän on saanut työssään kokemusta kasvatusalan työtehtävistä. Nämä työt ovat herättäneet hänessä mielenkiinnon tarkastella ihmisiä ja heidän välistä vuorovaikutustaan. Kiinnostuksen johdosta hän alkaa opiskella kasvatustiedettä avoimessa yliopistossa. Kasvatustieteen lisäksi hän kuitenkin opiskelee myös muita aloja, lähinnä yhteiskuntatieteen aloja, löytääkseen sen itselleen sopivamman alan. Kasvatustiede osoittautuu häntä kaikkein eniten kiinnostavaksi, jonka seurauksena hän alkaa selvittää mahdollisuuksia kasvatustieteen opiskelulle yliopistossa. Hän pohdiskelee itselleen sopivaa hakureittiä. Mahdollisuutena on hakeutua opiskelemaan erillisvalinnan tai pääsykokeen kautta. Erillisvalintaan hän päätyy, koska kokee sen olevan itselleen sopivampi reitti. Erillisvalinnan kautta hän ajattelee olevan suuremmat mahdollisuudet päästä opiskelemaan, koska ei tarvitse kilpailla muiden nuorempien hakijoiden kanssa.

Elämäntapaopiskelijoissa on myös niitä, jotka nauttivat työstään, mutta halusivat kuitenkin opiskelemaan yliopistoon haastaakseen itseään lisää. Seuraavassa kuvaus työstään nauttivan elämäntapaopiskelijan opiskeluorientaatiosta ja opiskeluun hakeutumisprosessista.

Työstään nauttiva elämäntapaopiskelija:

Työstään nauttiva elämäntapaopiskelija nauttii työstään, joka on kasvatusalan lähiala. Hän on työskennellyt samalla alalla jo pidempään ja osallistunut lukusiin koulutuksiin tai suorittanut lyhytkestoisia opintoja. Hän kokee nauttivansa nykyisestä työstään, mutta elämäntapaopiskelijalle tyypilliseen tapaan, hän kaipaa kuitenkin uusia haasteita. Myös halu kehittää osaamistaan ja sitä kautta omaa ammattitaitoaan on syitä, miksi hän alkaa pohtia opiskelumahdollisuutta. Hänellä on ajatuksia myös siitä, että oman osaamisen kehittämisen myötä olisi sitten valmiuksia vaihtaa työtehtäviä joskus tulevaisuudessa. Verrottuna työhönsä kypsyneeseen elämäntapaopiskelijaan hänelle kasvatustieteen valinta oli selkeämpi heti alussa. Hän oli työn kautta jo kokenut, että kasvatusala on hänelle mieluisa. Kasvatusala oli joko luonteva jatko hänen koulutukselleen tai sitten hän koki sen olevan itselle mieluisin uusi koulutus ala. Työstään nauttivista elämäntapaopiskelija hakeutuu kasvatustiedettä opiskelemaan joko erillisvalinnan tai pääsykokeen kautta. Pääsyreitin valintaan vaikuttaa aikaisemmat opinnot sekä oma tuntemus siitä, mikä on itselle sopiva hakureitti.

Elämäntapaopiskelijoiden suhtautumista opiskeluun kuvaa kaikkein eniten sanat haasteiden kohtaaminen ja ”itsensä likoon paneminen”. He nauttivat itsensä haastamisesta eivätkä halua päästää itseään liian helpolla. Opiskelu mahdollistaa heille itsensä kehittämisen ja oman osaamisen lisäämisen, mikä taas mahdollistaa uusiin tehtäviin pääsemisen. Opiskelu on heille luonteva osa elämää ja omaa identiteettiään.

Hyötyorientaatio-ideaalityyppi

Hyötyorientaatio-ideaalityypit ovat työskennelleet nuoruuden koulutuksen jälkeen pitkään omalla alallaan. Oleellinen ero elämäntapaopiskelijoihin on se, että he eivät olleet työelämässä ollessaan opiskelleet jatkuvasti. Seuraavaksi kuvaan hyötyorientoituneen opiskeluorientoitumista ja opiskeluun hakuprosessia.

Hyötyorientoitunut opiskelija on työskennellyt pidemmän aikaa samalla alalla. Hän joko nauttii työstään tai tuntee kyllästymisen tunnetta työhönsä. Hän on kuitenkin kiinnostunut uusista työtehtävistä ja se motivoi opintoihin hakeutumisessa. Kasvatustieteen vierasalal-

lakin työskentelevä on jo usein saanut työkokemusta kasvatustieteen työntekijöistä ja sitä kautta kiinnostunut niistä. Kiinnostus johtaa opiskelemaan kasvatustiedettä avoimessa yliopistossa. Lisäksi hän saattaa kokeilla muitakin aloja, lähinnä yhteiskuntatieteen aloja. Kasvatustiede osoittautuu kuitenkin itseään eniten kiinnostavaksi ja sen seurauksena hän alkaa pohtia mahdollisuuksia sen opiskeluun yliopistossa. Kasvatustieteen Lähialalla työskentelevälle kasvatustieteen valinta on luonteva jatko edelliselle koulutukselle. Lisäksi kasvatustieteen valinta mahdollistaa lähialalla työskentelevälle mahdollisuuden päästä työskentelemään pitkään haaveileviinsa työntekijöihin. Siihen hakeutuuko hyötyorientoitunut opiskelemaan yliopistoon erillisvalinnalla vai pääsykokeella vaikuttaa elämäntilanne. Erillisvalintaan hän päätyy silloin, kun työskentelee työelämässä. Tällöin hän kokee usein, että erillisvalinnan kautta hänellä on suurempi todennäköisyys päästä opiskelemaan, kun ei tarvitse kilpailla nuorten hakijoiden kanssa. Työelämä rajoittaa myös pääsykokeeseen vaadittavaa lukuaikaa, joten hän kokee erillisvalinnan olevan parempi vaihtoehto hänelle.

Huolimatta siitä, että hyötyorientoituneet ovat lähteneet hakemaan yliopisto-opintojen kautta uutta itseään miellyttävää työtä, hekin silti nauttivat opiskelusta itsestään. Myös heille opiskelu sisältää mielekästä ajatustyötä ja itsensä kehittämistä sekä haastamista.

Haastattelemiini aikuisopiskelijoiden koulutustaustat antoivat myös viitteitä siitä, miksi yliopistoon tultiin opiskelemaan. Yliopistokoulutuksen jo omaavat haastattelemiini aikuisopiskelijat ovat enemmän tavoittelemassa opintojen kautta nimenomaan tutkintoa, jonka myötä on mahdollista saavuttaa itselle sopivampi ja mielekkäämpi työ. Heillä korostui siis enemmän hyötyorientaatio näkökulma opiskelussa, kun taas opistotason koulutuksen omaavilla korostui enemmän itsensä haastaminen ja lapsuuden unelman toteuttaminen. Nuorempina yliopisto opinnot olivat herättäneet heissä kunnioitusta ja pelkoakin ja ne olivat jääneet käymättä. Keski-ikä kynnyksellä heille kuitenkin heräsi ajatuksia, että nyt on aika toteuttaa unelmansa ja suorittaa yliopistotutkinto. Huomioitavaa on kuitenkin myös se, että, yliopistokoulutuksen omaavat nauttivat opiskelusta itsestään, eivätkä siten opiskelleet pelkästään hyötynäkökulmasta käsin.

Opiskelu onnistuu aikuisiälläkin

Kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen aikuisopiskelijan opiskelun aloittamisen syyn lisäksi olin tutkimuksessani kiinnostunut siitä, miten opiskelu onnistuu aikuisiällä ja miltä opiskelu tuntuu aikuisiällä. Aikuisopiskelija on monessa mielessä eri asemassa kuin nuoremmat opiskelijat, sillä he ovat usein jo olleet pitkään työelämässä ja osalla heistä on perhe. Tosin yhä useampi nuorikin tekee töitä opiskelun ohessa taatakseen taloudellisen toimeentulonsa. Usein ajatellaan, että perhe-elämän, työelämän ja opiskelun yhdistäminen on vaikeaa, ellei peräti mahdotonta. Tämän tutkimus vahvisti kuitenkin aikaisempien tutkimusten tuloksia siitä, että eri elämänosa-alueiden yhdistäminen kuitenkin onnistuu tarkalla suunnittelulla. Haastavinta eri elämänosa alueiden yhdistäminen on silloin, kun pienten lasten äiti aloittaa opiskelun. Tutkimukseen osallistuvat pienten lasten äidit korostivat, että työnantajan ja perheen sekä läheisten tuki ja jousto ovat ne tekijät, jotka mahdollistavat opiskelun perheen äitinä. Työn ja opiskelun yhdistäminen ei kuitenkaan ole aina helppoa. Sekä työ että opiskelu kuluttaa voimavaroja että aikaa molemmista elämänosa-alueista. Helpotusta työn ja opiskelun yhteensovittamiseen aikuisopiskelijat saavat opintovapaista ja vuorotteluvapaista. Näiden työelämästä saatavien vapaiden lisäksi työn ja opiskelun yhdistämistä aikuisopiskelijat helpottavat osallistumalla kesäyliopiston ja avoimen yliopiston kursseihin. Aikuisopiskelijat ovat usein suorittaneet avoimessa yliopistossa opintokokonaisuuksia ennen kuin tulevat yliopistoon, joten he saavat edelliset opintokokonaisuudet hyväksi luettua ja sitä kautta yliopistossa ei tarvitse opiskella kokonaan kaikkia tutkintoon vaadittavia opintopisteitä. Kesäyliopiston avoimen yliopiston etu on aikuisopiskelijoiden näkökulmasta niiden joustavuus, kun kurssit ovat illalla tai kesällä on niitä helpompi suorittaa työssä käyvänkin.

Tutkimuksessani olin myös kiinnostunut siitä, miten aikuisopiskelijat määrittelevät itsensä. Tulokset osoittivat, että elämäntilanteella oli merkitystä siinä, kokivatko aikuisopiskelijat olevansa opiskelijoita, työntekijöitä vai joku joka liikkuu eräänlaisessa ”välitilassa” olematta vielä kunnolla opiskelija eikä enää myöskään työntekijä. Päätoimiset ja opintovapaalla olevat kokivat olevansa opiskelijoita. Syy siihen on varmaan se, että he opiskelevat kokopäiväisesti juuri tällä hetkellä ja keskittyvät nyt nimenomaan opiskeluunsa. Vuorotteluvapaalla ja työtä tekevälle opiskelijalle itsensä määrittely oli vaikeampaa.

Vuorotteluvapaalla oleva koki olevansa identiteettikriisissä, sillä hän ei kokenut olevansa opiskelija, muttei työntekijäkään, joten hän oli omien sanojensa mukaan eräänlainen välimatkaopiskelija. Työtä kokopäiväisesti tekevä henkilö koki, että opiskelijakortilla oli vaikutusta siihen, että hän koki olevansa opiskelija. Opiskelu oli aikuisopiskelijoille rakas harrastus, elämänsisältöä tuova asia, identiteetin eheyttäjä tai henkinen voimavara. Vain yksi haastateltavista totesi opiskelun olevan hänelle työtään. Hänelläkin kokemus opiskelusta työnä liittyi lähinnä siihen, että opintovapaalla ollessaan hänen oli mahdollisuus panostaa opiskeluun kokopäiväisesti.

Yliopistohan on perinteisesti nähty nuorten koulutuspaikkana, jonka vuoksi oli mielenkiintoista tarkastella, miltä aikuisista tuntuu opiskella nuorten kanssa. Aikuisopiskelijat nauttivat siitä, että saivat työskennellä eri-ikäisten kanssa. Nuoret suhtautuivat heihin pääosin hyvin positiivisesti. Aikuisopiskelijat kokivat, että seminaareissa oli vain hyötyä siitä, että oli eri-ikäisiä opiskelijoita. Vaikka aikuiset olivatkin sulautuneet hyvin nuorten joukkoon, niin silti puheissa näkyi erottelu nuoriin ja vanhempiin opiskelijoihin. Tähän vaikutti varmasti se, että saman jaottelu ohjasi myös tutkimuksen kysymysten asettelua. Aikuisopiskelijat ovat siis ikään kuin samanlaisia opiskelijoita kuin nuoremmatkin opiskelijat, mutta kuitenkin erilaisia. Aikuisiällä opiskelussa oli aikuisopiskelijoiden mielestä myös paljon etua. Erityisesti elämäkokemuksesta koettiin olevan hyötyä opiskelussa. Aikuiset pystyivät linkittämään työelämässä ja arjessa kokemaansa ja oppimaansa suoraan opiskeluun. Aikuisopiskelijat korostivat myös, että heillä on enemmän tietoa siitä mitä haluavat opinnoiltaan, kun taas nuoret ovat vielä enemmän hukassa siitä mitä haluavat ja etsivät siis omalta osaltaan vielä paikkaansa työelämässä ja muussakin elämässä.

Opiskelu unelman toteuttamista, itsensä haastamista ja uuden työn tavoittelua

Viimeisenä kiinnostuksen kohteena tutkimuksessani oli, mikä merkitys opiskelulla sitten on aikuisopiskelijalle. Tulosten perusteella opiskelu on aikuisopiskelijalle sinällään tärkeä eikä itse tutkinnon suorittamisella ole niin suurta merkitystä. Opiskelu oli haastattemilleni aikuisopiskelijalle suorastaan nautinto. Osalle se on henkinen voimavara, identiteetin eheyttäjä ja rakas harrastus. Neljälle haastateltavista yliopisto-opiskelu on ylipää-

tään pitkäaikaisen toiveen, haaveen tai unelman toteutumista. Varsinaisesti maisteri titte-
lin saaminen ei siis ole se pääasia. Koulutuksella aikuisopiskelijat kuitenkin tavoittelevat
työelämäänsä muutoksia. Aikuisopiskelijat haaveilevat koulutuksen myötä saavansa itsel-
leen sopivamman ja mielekkäämmän työn. Osa tavoittelee selkeästi alan vaihdosta toiset
taas enemmän vain työtehtävien vaihdosta. Haastatteleman aikuisopiskelijat näkivät yli-
opisto-opinnot hyvin myönteisenä asiana ja kannustaisivat muitakin aikuisopiskelijoita
opiskelemaan itseään kiinnostavaa alaa. Monet haastateltavista aikovat jatkossakin opis-
kella ainakin jollain tasolla, joten yleisesti ottaen voi sanoa, että aikuisopiskelijat ovat
niitä, jotka toteuttavat elinikäisen oppimisen aatetta ja ideaalia.

12. Tutkimuksen arviointia ja luotettavuustarkastelu

Tutkimuksen laadukkuuteen vaikuttaa koko tutkimusprosessi ja siihen voidaan pyrkiä
vaikuttamaan jo etukäteen. Teemahaastattelun kohdalla hyvin muodostettu haastattelu-
runko, teemoja syventämien lisäkysymysten pohtiminen ennen haastatteluja sekä haastat-
telukoulutukseen osallistuminen edesauttavat tutkimuksen laatua. (Hirsijärvi & Hurme
2000, 184). Tutkimuksessani pyrinkin muodostamaan haastattelurungon mahdollisem-
man hyväksi. Haastattelurunkoa rakentaessa hyödynsin tutkimukseni teoriataustaa ja eri-
tyisesti Mooren (2003) tutkimusta. Muokkasin haastattelurungon kuitenkin omaan tutki-
mukseeni sopivaksi. Tutkittavien vastauksen lähettämäni esikartoitukseen helpotti mi-
nua miettimään jo valmiiksi muutamia lisäkysymyksiä haastatteluihin. Näillä lisäkysy-
myksillä oli mahdollista saada syvällisempää tietoa.

Laadullisessa tutkimuksessa korostuvat analyysin systemaattisuus ja tulkinnan luotetta-
vuus. Tutkimuksen luotettavuuden takaamiseksi on syytä avata kaikki mahdolliset mat-
kan aikana tehdyt valinnat, rajaukset ja analyysin etenemistä ohjaavat periaatteet. Lukijal-
le tulee siis osoittaa mistä aineisto koostuu ja kuvata ne aineiston osat, joille päähavainnot
rakentuvat. (Ruusuvuori ym. 2010, 27).

Raportissani olenkin tutkimuksen metodologia (luku..) ja pienimuotoiset haastattelut (lu-
ku..) luvuissa pyrkinyt tekemään näkyväksi ne ratkaisut, joiden perusteella valitsin tutkit-
tavat sekä kuvaamaan aineistonkeruuni ja analyysini vaiheet. Tutkimuksessani on jotain
rajauksia, joita on syytä pohtia vielä lisää. Tutkimukseni kohdejoukoksi olin alun perin

valinnut kaikki aikuisopiskelijat, mutta haastateltavien joukosta tulikin aika pieni ja vain naissukupuolten edustama. Onkin syytä pohtia sen syitä ja vaikutuksia tutkimustuloksiin. Miksi juuri kyseiset aikuisopiskelijat suostuivat haastateltaviksi? Miten he mahdollisesti erosivat muista aikuisopiskelijoista, joilla ei ollut aikaa tutkimukseen osallistumiseen. Haastateltavista aikuisopiskelijoista monella oli elämäntilanteessa tällä hetkellä sellaisia vapausasteita, jotka eivät välttämättä ole tyypillisiä aikuisopiskelijoille. Vapausasteilla viittaa siihen, että kyseiset aikuisopiskelijat, kahta lukuun ottamatta, joko opiskelivat päätoimisesti tai olivat haastatteluhetkellä opintovapaalla tai vuorotteluvapaalla. Näin ollen heillä oli mahdollisesti enemmän aikaa ja sitä kautta mahdollisuus osallistua tutkimukseen, koska ei tällä hetkellä ollut työelämä häiritsemässä muita elämänaikatauluja. Myös haastateltavien opiskeluajan tapahtumilla saattoi olla vaikutusta halukkuuteen osallistua tutkimukseen, sillä muutama haastateltava oli itse aloittelemassa pro gradu-tutkielmaa lähiaikoina. Haastateltavat itsekkin totesivat, että osallistuivat tutkimukseen, koska halusivat auttaa opiskelijatoveria aineiston saamisessa. Kyseisillä haastateltavilla oli ajatuksia, ettei haastateltavien saaminen ole helppoa.

Miksi sitten haastateltaviksi suostui vain naisia? Ehkä naiset ovat sitten enemmän empaattisia ja halusivat auttaa opiskelutoveriaan. Tutkimukseni ulkopuolelle jäivät miespuoliset aikuisopiskelijat. Mielenkiintoista olisi kuitenkin selvittää, miten miehet ovat päätyneet aikuisiällä kasvatusalalle ja millaisia kokemuksia heillä on aikuisopiskelusta yliopistossa. Ovatko he tulleet enemmän hyötyorientaation näkökulmasta opiskelemaan, vai löytyykö heistäkin enemmän elämäntapaopiskelijoita. Ovatko hekin kyllästyneet työelämään ja tavoittelevat tutkinnon myötä uutta itselleen sopivampaa työtä vai ovatko myös he hakemassa yliopistosta itselleen haasteita elämälleen. Millaisia koulutus- ja urataustoja heillä on? Näitä kysymyksiä olisi mielenkiintoista selvittää jatkotutkimuksissa. Olisi myös mielenkiintoista tehdä mahdollisesti vertailu miesaikuiskopiskelijoiden ja naisaikuiskopiskelijoiden kesken.

Tässä tutkimuksessa haasteelliseksi osoittautui aineiston kattavuuden saavuttaminen. Aikuiskopiskelijoiden elämä on kiireellistä ja tarkoin aikataulutettua, joten heidän ei ole helppoa varata aikaa tutkimukseen osallistumiseen. Tämä heijastui siinä miten vähän

aikuisopiskelijoita suostui haastateltavaksi. Lisäksi ainakin osalla haastateltaviksi suostuneilla tuntui olevan kiire haastattelun loppuunsaattamisessa, jonka vuoksi haastattelut jäivät osittain lyhyemmäksi kuin mitä olin kuvitellut. Vastaukset olisivat voineet olla osittain laajempia. Minulle jäi kuitenkin vaikutelma, että kiireellisen aikataulun vuoksi vastaukset jäivät osittain lyhyehköksi. Tosin haastattelujen jälkeen nousi mieleeni kuitenkin joitain lisäkysymyksiä, joilla olisi ehkä ollut mahdollisuus saavuttaa laajempia vastauksia. Haastatteluajat oli kuitenkin sovittu usein niin, että oli valittu se aika, joka parhaiten sopi juuri haastateltavalle. Lisäksi haastateltavia oli pyydetty varaamaan haastatteluun aikaa noin tunti. Itse olisin toivonut haastateltavilla olevan enemmän aikaa haastatteluihin. Aineiston kattavuutta ja sitä kautta tutkimuksen luotettavuutta ja vakuuttavuutta lisää kuitenkin tilastoaineiston ja aikaisempien tutkimusten hyödyntäminen toisena aineistona. (Moilanen & Rähä 2007, 61)

Aineiston pienen koon vuoksi haastatteluista oli tärkeää saada mahdollisemman laajat. Jotta haastateltavilta saa mahdollisemman paljon informaatiota on haastateltavan ja haastattelijan välille muodostettava hyvä luottamus suhde. Luottamuksen syntyyn auttaa, kun haastateltaville kerrotaan totuudenmukaisesti haastattelun tarkoitus. Samalla on syytä todeta, että haastateltavien anonymiteetti tullaan tutkimuksessa suojaamaan. Tutkijan on myös hyvä osoittaa aito kiinnostuksensa haastateltaviin ja tämän sanomisiin. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 41). Luotettavuussuhteen syntymisen vuoksi haastattelujen alussa kertaan jokaiselle haastateltaville tutkimukseni tarkoituksen ja sen että tutkittavat eivät ole tutkimuksen tuloksista tunnistettavissa. Luodakseni avoimen ja luotettavan haastattelutilanteen keskustelin usein haastateltavien kanssa ennen haastattelua opiskeluun liittyvistä asioista avoimesti. Osa haastateltavista oli minulle ennestään vähän tuttuja opiskelujen kautta, mikä varmasti myös lisäsi luottamusta ja haastateltavien avoimuutta. Haastatteluissa vaikuttikin olevan luottamuksellinen ja avoin ilmapiiri.

Tutkimustani arvioitaessa on myös syytä pohtia asemaani suhteessa haastateltaviini. Tämän tarkastelu on mielenkiintoinen kahdesta eri syystä. Ensiksikin osa haastateltavista oli minulle osittain tuttuja opiskelujen kautta. Luulen, että opiskelukaveruudella oli vaikutusta siihen, että haastatteluista vaikutti syntyvän luotettava ja avoin ilmapiiri. Toinen mie-

lenkiintoinen seikka on se, että haastateltavat olivat minua vanhempia opiskelijoita. Olin tavallaan haastateltaville opiskelukaveri, mutta kuitenkin tässä tapauksessa tutkijan roolissa. Haastattelun yhteydessä kuitenkin käsiteltiin juuri nuorten ja vanhempien opiskelijoiden suhdetta. Näiden kysymysten kohdalla aistin, että haastateltavat hieman pohtivat vastauksiaan siinä, mielessä että edustan itse sitä nuorempaa opiskelijaryhmää. Mielenkiintoista olisi tietää, olisivatko vastaukset nuorten ja vanhempien opiskelijoiden suhteista poikenneet tämän tutkimuksen vastauksista, jos tutkijana olisi ollut heidän ikätoverinsa tai jokin ulkopuolinen tutkija, eikä osittain tuttu opiskelijatoveri.

13. Loppupohdintaa

Tämän tutkimuksen myötä on saatu kuvaa siitä, miten ja miksi aikuisopiskelijat innostuvat kasvatustieteen opiskelusta ja millaisia kokemuksia aikuisopiskelijoilla on yliopistopinnoista. Tilastoaineistot ja aikaisemmat tutkimukset antoivat jo laajan kuvan siitä, mitä aiheesta on aikaisemmin tuotu esille. Omat pienimuotoiset haastattelut syvensivät aikaisempaa tietämystä aiheesta. Lisäksi haastattelut tuovat erityisesti lisätietoa siitä, miksi aikuiset kiinnostuvat juuri kasvatustieteen alan opiskelusta. Suomessa ylioppilastutkintoa suorittavia aikuisopiskelijoita on tutkittu vielä suhteellisen vähän, joten lisää tietämystä aiheesta on eduksi.

Tutkimukseni osoitti, että yliopistossa opiskelevat aikuisopiskelijat ovat elinikäisen oppimisen aatteen ja ideologian käytännön toteuttajia. Heillä on valtava kiinnostus uusien asioiden oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. Erityisesti elämäntapaopiskelijat näkevät yliopisto-opiskelun haasteena, jossa he saavat haastaa itsensä toden teolla ja osoittaa itselleen pärjäävänsä yliopistossa. Hyötyorientoituneilla aikuisopiskelijoilla korostuu tavoitteen uuden työpaikan tai uusien työtehtävien saavuttamisesta. Siitä huolimatta myös he nautiskelevat opiskelusta ja uuden oppimisesta.

Opiskelu antaa aikuisopiskelijoille elämään sisältöä. Se on heille harrastus tai identiteetin eheyttäjä sekä henkinen voimavara. Vain yksi haastateltavista määritteli opiskelu olevan hänelle työtä. Aikuisopiskelijoiden suhtautumista opiskelun olisi mielenkiintoista verrata nuoriin. Herää kysymys, kokevatko nuoret opiskelijat opiskelun enemmän työnä. Vai voivatko hekin kokea opiskelun olevan harrastus tai identiteetin eheyttäjä? Näin nuoren

opiskelijan näkökulmasta katsottuna voisi olettaa, että opiskelu on nuorille juuri enemmän työtä, jonka kautta pyritään saavuttamaan koulutus, joka mahdollistaa työpaikan saamisen. Toisaalta nuorillekin opiskelu voi hyvin olla identiteetin eheyttäjä tai ainakin opiskelu aika on henkilökohtainen kasvunprosessi nuorelle. Nuorille opiskelu on eräällä tavalla yhteiskunnan asettama pakote, sillä hyvä koulutus on vahvuus työmarkkinoilla. Sen sijaan haastattelemillani aikuisopiskelijoilla opiskelu oli vapaaehtoista, eikä heidän kohdallaan ainakaan ollut kysymys yhteiskunnan vaatimuksista toteuttaa elinikäisen oppimisen ideologiaa. Heidän opiskelu perustui pitkälti omaan intoon kehittää itseään.

Aikuisopiskelijoiden vertailu nuoriin opiskelijoihin tuotti tutkimuksessa myös muita mielenkiintoisia havaintoja. Aikuisopiskelijoiden on ensinäkin toisinaan vaikeus määrittellä itsensä sen suhteen, onko opiskelija vai työläinen. Lähinnä päätoimisesti tai opintovapaalla olevat aikuisopiskelijat saattavat helposti määrittellä itsensä opiskelijaksi. Toisaalta jotkut aikuisopiskelijat saattavat kokea itsensä olevansa ikään kuin opiskelijan ja työläisen puolella välissä. Itsensä määrittely opiskelijaksi tai työläiseksi saattaa vaihdella aikuisopiskelijalle tilanteen mukaan. Sen sijaan nuoret todennäköisemmin kokevat itsensä nimenomaan opiskelijaksi.

Itse opiskelu eroaa haastateltavieni aikuisopiskelijoiden mielestä jonkun verran nuorten opiskelusta. Aikuisopiskelijoilla taloudellinen tilanne sekä perhe-elämä asettavat usein opiskeluajalle rajoituksia. Rajoitetun aikataulun vuoksi aikuisopiskelijat keskittyvät nimenomaan opintojen suorittamiseen, eivätkä ehdi osallistumaan opiskeluihin liittyviin vapaa-ajan yhteisiin tapahtumiin tai keskittymään uusien sosiaalisten suhteiden luontiin. Opiskelu on aikuisopiskelijoille enemmän itsenäinen projekti. Aikuiset tietävät mitä haluavat oppia, kun taas nuoret ovat enemmänkin etsimässä sitä omaa kiinnostuksen aluetta.

Haastattelemieni aikuisopiskelijoiden kokemukset nuorten kanssa työskentelystä ovat kuitenkin pääosin positiivisia. Eri ikäisyys olikin haastateltavieni mukaan vain hyväksi opiskelussa. Nuoret ja aikuisopiskelijat sulautuivat hyvin yhteen. Ryhmätöiden teossa kuitenkin joskus myös saattaa näkyä erottelu aikuisopiskelijoihin ja nuoriin. Ainakin siinä mielessä, että nuoret usein muodostavat oman ryhmänsä ja aikuisopiskelijat omansa.

Tosin myös sekaryhmistä oli haastateltavilla kokemuksia. Kokemukset näistä olivat pääsoin positiivisia. Haastatteleman aikuisopiskelijat korostivat sekaryhmien hyötynä, sitä, että eri-ikäisten kokemukset tuovat esille uusia näkökulmia. Tästä herääkin kysymys siitä, kannattaisiko sekaryhmiä suosia. Eräänlaista ryhmittelyä aikuisopiskelijoihin ja nuoriin opiskelijoihin siis osaltaan opiskeluissa syntyy. Eroja siis nuorten ja aikuisten välillä on, mutta toisaalta opiskelu on molemmille ikäryhmille samanlaista. Tutkimuksen perusteella voidaan siis yhtyä Mooren toteamukseen, että aikuisopiskelija on yhtä aikaa samanlainen ja erilainen opiskelija kuin nuori.

Aikuisopiskelijoiden kohdalla on usein pohdittu, miten opiskelu onnistuu perhe-elämän tai työelämän yhdistämiseen. Tämä tutkimus antaa aikaisempien tutkimusten mukaisesti näyttöä sille, että hyvällä organisoinnilla se on mahdollista. Työn ja perheen jousto ovat tärkeimmät tekijät organisoinnin onnistumiselle. Tässä tutkimuksessa esiin nousee myös vuorotteluvapaiden ja opintovapaiden merkitys aikuisopiskelijoille. Ne auttavat paljon opintojen suorittamisessa ja niitä hyödynnetään paljon. Työelämä on tässä mielessä entistä joustavampi ja edesauttaa täten aikuisopiskelua. Työelämänpuolellakin ollaan siis entistä suosiollisempia elinikäisen oppimisen toteuttamiselle. Lisäksi tutkimukseni aikuisopiskelijat korostivat avoimen yliopiston ja kesäyliopiston kurssien merkitystä aikuisopiskelijan opiskelun mahdollistajana. Näitäkin koulutusorganisaatiota on siis syytä ylläpitää, jos halutaan elinikäisen oppimisen toteutuvan.

Tutkimukseni kautta päädyttiin mielenkiintoiseen lopputulokseen kun vertailtiin eri koulustaustalla olevia aikuisopiskelijoita. Nuoruudessaan opistotason tutkinnon suorittaneet aikuisopiskelijat kokivat olevansa toteuttamassa unelmaansa opiskellessaan yliopistossa kasvatustieteitä. Yliopisto-opintojen kautta he kohtasivat yliopistoa kohtaan olevan kunnioituksen ja pelkonsa ja osoittivat itselleen pärjäävänsä yliopistossa. Opintojen kautta he saivat vihdoin haastaa itsensä toden teolla ja toteuttaa haaveensa. Yliopisto-opinnot jo nuoruudessaan suorittaneet tavoittelevat uudella tutkinnolla uusia tehtäviä tai uutta alaa. Huolimatta koulustaustasta voidaan ajatella, että haavettaan aikuisopiskelijat ovat usein yliopistossa toteuttamassa. Opistotason tutkinnon aikaisemmin suorittaneille haave on kauan toivomien yliopisto-opintojen suorittaminen ja yliopistotason tutkinnon nuo-

rempana suorittaneille haave on uuden työpaikan/työtehtävän saavuttaminen tai sitten haaveena on nämä molemmat. Yliopiston ollessa aikuisopiskelijoille haaveiden toteuttamisen paikka niin voi se sitä olla myös nuorille opiskelijoille. Nuorimmilla yliopisto-opinon saattavat esimerkiksi mahdollistaa unelma ammattiin valmistumisen.

Mielenkiintoinen seikka tutkimusjoukossa on se, että tutkimukseni naiset olivat 40-vuoden taitteessa. Naisten iästä herää kysymys, onko sillä vaikutusta opiskelun aloittamisajankohtaan. Tutkimukseni aineiston perusteella ikä näyttäisi vaikuttavan asiaan, sillä haastateltavistani muutama totesi kokeneensa eräänlaista ikäkriisiä. Se oli johtanut pohdintaan siitä, että pitkäaikainen unelma yliopisto-opintojen suorittamisesta on tehtävä nyt tai ei koskaan. Havainto on uusia kysymyksiä herättävä ja mielenkiintoinen tutkittava uusissa tutkimuksissa.

Ikään liittyen aineistosta nousee esille myös mielenkiintoinen kysymys siitä, onko yliopisto ehkä myös paikka, josta keski-ikäiset löytävät uutta iloa ja uusia ajatuksia elämälleen. Ainakin tämän tutkimusten tulosten perusteella opiskelu näille haastateltaville naispuolisille aikuisopiskelijoille on oma paikka, missä saa toteuttaa itseään. Etenkin haastateltavieni pienten lasten perheen äideille opiskelu tarjosi nimenomaan oman paikan. Opiskelu vaikuttaisi olevan paikka, missä naiset hakevat uusia näkökulmia elämälleen ja sitä kautta opiskelu toimii heille henkireikänä ja identiteetin eheyttäjänä. Opiskelu ei ole naispuolisille aikuisopiskelijoille oman aineistoni perusteella energiaa kuluttava paikka vaan nimenomaan uusia voimavaroja saadaan opiskelusta muuhun elämään.

Haastattelemani aikuisopiskelijat kokivat, että olivat nyt aikuisiällä löytäneet sen ”oman alansa”. Mielenkiintoista on se, että omaksi alaksi koettiin juuri generalistinen ala, joka määritellään kasvatustieteiden alaksi, joka ei valmista suoraan tiettyyn ammattiin, vaan antaa enemmänkin yleisiä akateemisia valmiuksia (Rouhelo 2001). Yleisesti ottaen ajatellaan, että generalistisilla aloilla on vaikeampaa löytää omaa ammatti-identiteettiä ja ammatti alaa. Haastattelemani aikuisopiskelijat olivat kuitenkin ennemminkin jo löytäneet työkokemuksensa kautta oman ammatti-identiteettinsä, opiskelu tarvittiin selkeyttämään ja avartamaan sitä. Heille kasvatusalan generalistisuus ei ollut ahdistusta tuottava asia vaan päinvastoin. Opiskelu helpottaa aikuisopiskelijaa oman identiteetin löytämisessä.

Tulokset antavat siis enemmän viitteitä siitä, että ammatti-identiteettiahdistus koskee kasvatustieteiden generalistialoilla enemmänkin nuoria. Haastattelemani aikuisopiskelijat korostivat sitä, että he ovat tietoisia siitä mitä haluavat oppia, kun taas nuoret saattavat olla epätietoisempia omista kiinnostuksen kohteistaan. Haastattelemani aikuisopiskelijat korostivat, että elämäkokemuksen ja iän myötä he olivat alkaneet tiedostaa, mikä heitä todella kiinnostaa. Nämä omat kiinnostuksen kohteet sitten ohjaavat aikuisopiskelijoita siinä, mitä ja miten he opiskelevat. Nuoret enemmän vielä etsivät sitä ” omaa paikkaansa” löytääkseen sen oman alan, kun taas aikuisopiskelijat sivistävät itseään enemmän elämää kuin työtä varten.

Mielenkiintoinen havainto tutkimuksessa oli myös se, että aikuisopiskelijat korostivat elämäkokemuksesta olevan hyötyä opiskelussa myös siinä mielessä, että uusi tieto on helpompi sisäistää, kun sen voi yhdistää käytännön kokemuksiin. Aikuisopiskelijoilla on usein työelämän kautta syntynyttä käytännönkokemusta, jota he sitten hyödyntävät uuden oppimisessa. Tämä on oleellinen etu verrattuna nuoriin opiskelijoihin. Erään haastateltavan kommentista nousi esiin kysymys siitä, ovatko kasvatustieteet hyödyllisempiä ja antoisampia opiskella aikuisopiskelijana. Työelämäorientaatiosta käsin yliopisto näyttäytyy aikuisopiskelijoille enemmän henkilökohtaista kasvua ja uusiutumista tukevana paikkana, joka avartaa näköalaa ja auttaa irrottautumaan persoonallisesti tärkeiden elämänarvojen pohdiskeluun. Erot nuorten ja vanhempien opiskelijoiden tilanteista tulevat selvästi esille seuraavassa näytteessä.

”et me ollaan joskus aikuisopiskelijoiden kanssa juteltu et., itse asiassa viime viikolla kun me juteltiin yhden porukan kanssa, että tota niin, kun yks meistä sano et kasvatustiede tää on niin kuin hömpätiedettä, niin mä sanoin et ihanko totta et ootko sitä mieltä, että tää on hömpätiedettä niin se sano et niin että jos on nuori niin tää on hömpätiedettä mut mä et niin mut sitten kun on aikuinen niin joutuu miettimään et ei oo enää se, että osaa jonkun tietyn asian vaan ymmärtää sen et mitkä mekanismit sen asian oppimiseen, oivaltamiseen ja ymmärtämiseen liittyy”. (H1,5)

Nuorten opiskelijoiden näkökulmasta katsottuna elinikäisen oppimisen ja kasvatuksen koulutusohjelman olisi hyvä tarjota enemmän käytännönkokemusta, jota nuoret voisivat

sitten hyödyntää uuden oppimisessa. Aikuisopiskelijoilla on elämäkokemuksena myötä jo kerääntynyt tätä käytännön kokemusta, jota he hyödyntävät uuden oppimisessa ja siksi he eivät sitä välttämättä niin paljon kaipaa. Tosin eräs haastateltavista aikuisopiskelijoistakin mainitsi, että toivoisi koulutuksen sisältävän enemmän työharjoittelua ja sitä kautta käytännöllistä lähestymistapaa. Aikuisopiskelijat kuitenkin korostavat toivovansa opiskelulta enemmän uutta ajattelua ja itsensä haastamista, jolloin konkreettinen ja välineellinen suhtautuminen tietoon ei painotu niin voimakkaasti. Mielenkiintoista olisi selvittää nuorten opiskelijoiden näkemyksiä kasvatustieteestä jatkossa hieman tarkemmin. Miten ammatti-identiteetti kehittyy nuorilla opiskelijoilla kasvatustieteiden tyypillisillä generalistisilla aloilla? Voivatko nuoretkin kokea, että kasvatustieteiden opiskelun avulla heidän on mahdollisuus löytää ”oma juttunsa”?

Lähteet

- Boateng, S.K.2009.Significant country differences in adult learning.Eurostat. Statistics in focus, populations and social conditions 44/2009. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa) <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-09-044/EN/KS-SF-09-044-EN.PDF>.Luettu 8.2.2010
- Blomqvist, I., Ruuskanen, T., Niemi, H. & Nyssönen, E.2002.Osallistuminen aikuiskoulutukseen: Aikuiskoulutustutkimus 2000.Koulutus 2002:5. Helsinki:Tilastokeskus
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.
- Halttunen, N. 2001. Aikuiset korkeakoulutuksessa. Teoksessa T. Ruoholinna (toim.) Tarkasteluja aikuiskoulutuksen kentiltä. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja A:193, 67–85.
- Halttunen, N.2007. Aikuisten hakeutuminen yliopistojen tutkinta-opiskelijoiksi. Aikuis-kasvatus 27 (1), 4-14
- Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino
- Honkonen, R. 1997. Best or second best choice? Polytechnic Education in the Lives of Engineering Students. Acta Universitatis Tamperensis 546. Tampere: University of Tampere.
- Jokihaara K., Räsänen M., Tahvola A. & Vuorikoski, M.2004. Se on se avain!: kasvatustieteiden tieteenalaohjelmasta valmistuneiden tarinoita opiskelusta ja työhön sijoittumisesta. Tampere: Tampereen yliopiston opintotoimisto.
- Kasvatustieteiden tiedekunta. Opinto-opas 2008-2009, 2009-2010: Kasvatustieteen kandidaatit ja maisterintutkinnot. Opettajan pedagogiset opinnot. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa) <<http://www.uta.fi/opiskelu/opinto-opaat/pdf/kasvtdk2008-2010.pdf>>. Luettu 18.3.2010.
- Kilpeläinen, A. 2000. Naiset paikkaansa etsimässä. Aikuiskoulutus naisen elämänkulun rakentajana. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Kivinen, O., Rinne, R. & Ketonen, K. 1993. Yliopiston huomen: Korkeakoulupolitiikan historiallinen suunta Suomessa. Helsinki: Hanki ja jää.
- Koski, L. & Moore, E.2001. Näkökulmia aikuisuuteen ja aikuiskasvatukseen. Aikuiskasvatus 21 (1), 4-13.
- Larsson, S. 1997. Livslångt och livsvitt lärande. Teoksessa Mäkitalo & Olsson (toim.) Vuxenpedagogik i teori och praktik. Kunskapslyftet i fokus. SOU 1997:158. Tukholma: Nordstedts Tryckeri AB.

Mark, R., Pougeot, M. & Thomas, E. (eds.) 2004. Adults in higher education. Learning from experience in the new Europe. Bern: Peter Lang AG, European Academic Publisher

Moilanen, P. & Riihinen, P. 2007. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa J. Aalto & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 46-69.

Moore, E. 2000. Aikuisena yliopistossa. Yliopisto-opiskelijoiden ikärakenne ja 30 vuotta täyttäneiden opiskelijoiden elämäntilanne. Joensuun yliopiston sosiologian laitoksen julkaisuja 2.

Moore, E. 2001. Yliopistojen aikuiset opiskelijat. Aikuiskasvatus 25 (1), 26-35.

Moore, E. 2003. Pitkä opintie. Aikuisiällä suoritettu yliopistotutkinto ja koulutuksellisen elämäntilanteen muutos. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. nro 61.

Muhonen, R., Piesanen, E. 2006. Korkeakoulutus osana elämänlaajuista oppimista. Teoksessa J. Ursin & Välimaa (toim.) Korkeakoulutus teoriassa. Näkökulmia ja keskustelua. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. 185-213.

Mäkinen, M. 2001. Aikuisena aloittaneet – yliopiston ei traditionaaliset opiskelijat. Teoksessa T. Ruoholinna (toim.) Tarkasteluja aikuiskoulutuksen kentiltä. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja A:193. 67-85.

Niiniö, S. 2008. Kasvatustieteilijät työelämässä. Speciaan kuuluvien kasvatustieteilijöiden työllistyminen työkalifikaatiot sekä työtyytyväisyys. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu-tutkielma. Specian julkaisu 1/2008.

Nurmi, K. 1995. Miksi aikuinen opiskelee? Tutkintotavoitteisen opiskelun edut ja haitat aikuisen elämäntilanteen muuttamisessa. Turun yliopiston julkaisuja. Turku: Painosalama Oy.

Opetusministeriö 2009. Aikuiset korkeakoulutuksessa vuonna 2007. Teoksessa T. Kumpulainen (toim.) Aikuiskoulutuksen vuosikirja. Tilastotietoja aikuisten opiskelusta 2007. Opetusministeriön julkaisuja 2009:42. 71-89.

Opetusministeriö 2005. Elinikäinen oppiminen yliopistossa – työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:38. Opetusministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Aikuisten opinnot ja korkeakoulututkinnot ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa.. Saatavilla http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/opiskelu_ja_tutkinnot/korkeakoulututkinnot_ammattikorkeakouluissa_ja_yliopistoissa/?lang=fi > Luettu 19.08.2010.

Paane-Tiainen, T. 2000. Oppijaksi aikuisena. Helsinki: Oy Edita Ab.

Pantzar, E. 1992. Opiskelijana avoimessa korkeakoulussa. Johdatus opiskelutaidon perusteisiin. Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus julkaisusarja B 1. Tampere: Tampereen yliopisto

Rinne, R., Haltia, N., Nori, H. & Jauhiainen, A. 2008. Yliopiston porteilla. Aikuiset ja nuoret hakijat ja sisäänpäässeet 2000-luvun alun Suomessa. Kasvatusalan tutkimuksia 36. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura

Rouhelo, A. 2001. Akateemisten työllistyminen, tulevaisuuden muutostuulet ja piilevät työmarkkinat. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisu A:197.

Ruusuvuori, J., Tiittula, L. 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 22-56.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 9-34.

Tilastokeskus 2009. Aikuiskoulutustutkimus 2006. Eurooppalainen vertailu. Saatavilla www-muodossa <http://www.tilastokeskus.fi/til/aku/2006/04/aku_2006_04_2009-04-24_fi.pdf> Luettu 9.6.2010.

Tilastokeskus 2008a. Aikuiskoulutustutkimus 2006. Helsinki. Saatavilla www-muodossa <http://www.tilastokeskus.fi/til/aku/2006/01/aku_2006_01_2008-06-03_fi.pdf>

Tilastokeskus 2008b. Aikuiskoulutustutkimus, koulutuksen kesto ja sisältö. Helsinki. Saatavilla www-muodossa <http://www.tilastokeskus.fi/til/aku/2006/02/aku_2006_02_2008-01-10_fi.pdf> Luettu 22.10.2009.

Tilastokeskus 2000. Päätuloksia julkaisusta ”Osallistuminen aikuiskoulutukseen. Aikuiskoulutustutkimus 2000”. Saatavilla www-muodossa <http://www.stat.fi/til/aku/2000/aku_2000_2004-05-31_kat_001.html>. Luettu 22.10.2009.

Titmus, C.J. 1989. Lifelong education for adults. An international handbook. Oxford: Pergamon Press

Tuomisto, J. 2003. Elinikäisen oppimisen toinen sukupolvi – unohtuiko jotain? Teoksessa P. Sallila. (toim.) Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus. Aikuiskasvatuksen 44.vuosikirja. Vantaa: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, 49-79.

Väisänen, P., Rautapuro, J. 2004. Vitkaa käy veljesten oppi? Aikuiset opiskelijat yliopistossa. Kasvatus 35 (2), 145-158.

Liitteet

Liite 1 Analyysin teemoittelu

Teemoittelu

1. Lapsuus/nuoruus
  - ammatti- ja urahaaveet
  - kouluviihtyvyys
  - kokemuksia opettajista
  - koulutus- ja uravalinnat

2. Yliopistoon kasvatustiedettä/ aikuiskasvatusta opiskelemaan
  - miksi kasvatustiede ja miksi nyt?
  - miten pääsi sisään?

3. Opiskelu aikuisena yliopistossa
  - miltä tuntuu opiskelu aikuisiällä?
  - miten muut suhtautuu aikuisopiskelijoihin?
  - miten opiskelu onnistuu aikuisiällä?
  - miten työn, perheen ja opiskelun yhteensovittaminen onnistuu?

9. Opintojen merkitys aikuisopiskelijalle
  - mikä merkitys itselle?
  - mikä merkitys tulevaisuuden suhteen, etenkin työelämässä?

Liite 2 Ainejärjestön s-postiin lähetetty aineiston keruu pyyntö

Hei aikuisopiskelija!

Oletko noin 30-vuotiaana tai sitä vanhempana aloittanut opiskelemaan kasvatustiedettä tai aikuiskasvatusta Tampereen yliopistolla?

Oletko ollut työelämässä ennen kasvatustieteen maisterin tutkinnon aloittamista tai oletko mahdollisesti suorittanut yhden tai useamman tutkinnon ennen nykyisen tutkinnon aloittamista?

Jos vastasit edellisiin kysymyksiin kyllä, olisin kiinnostunut opiskelukokemuksistasi, omasta elämäntilanteestasi ja siitä miten päädyit opiskelemaan kasvatustiedettä tai aikuiskasvatusta Tampereen yliopistoon.

Opiskelen itsekin kasvatustiedettä Tampereen yliopistolla. Teen parhaillaan pro gradu - tutkielmaa laitoksemme aikuisopiskelijoiden syistä aloittaa kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen opinnot, heidän opiskelukokemuksistaan laitoksellamme ja opiskelun antamasta merkityksestä aikuisopiskelijalle.

Pyytäisin sinua kertomaan muutamalla lauseella seuraavista asioista:

Mikä oli alkuperäinen syysi kasvatustieteen tai aikuiskasvatuksen opiskelun aloittamiselle aikuisiällä?

Millainen oli elämäntilanteesi ennen nykyisten opintojen aloittamista ja millainen on elämäntilanteesi nyt opiskelujen aikana? (perheenjäsenesi ja työtilanteesi)

Miten olet onnistunut yhdistämään mahdollisesti perhe-elämän, työelämän ja opiskelun?

Mikä oli/olivat toiveammattejasasi lapsuudessa/nuoruudessa?

Näihin kysymyksiin sinun ei tarvitse vastata kuin muutamalla lauseella eli hyvin lyhyesti. Tarkoitukseni on myöhemmin tammi- ja helmikuun aikana toteuttaa elämänkerralliset teemahaastattelut, joissa kyselen tarkemmin aikuisopiskelijoiden aikaisemmasta koulutus- ja urahistoriasta, aikuisopiskelijoiden opiskelukokemuksista yliopistosta ja opintojen merkityksestä aikuisopiskelijoille.

Nyt esittämäni kysymysten avulla minulla on tarkoitus tehdä vähän esikartoitusta ja erityisesti kysellä halukkuutta osallistua haastatteluihin. Suostuisitko siis haastatteluun, joka toteutettaisiin tammi- ja helmikuun aikana? Haastattelut kestävät noin tunnin verran ja ne on tarkoitus nauhoittaa. Haastateltavien nimet eivät tule esille tutkimuksessa.

Haastatteluajat sovin myöhemmin tammi- ja helmikuussa, mutta halutessasi voit jo joulukuun aikana ehdottaa minulle sinulle sopivaa haastatteluaikaa tammi- ja helmikuulle.

Vastaukset kysymyksiin pyytäisin teitä lähettämään sähköpostiini hei-di.k.lehtimaki@uta.fi

Liite 3 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu

Taustatiedot

- pääaineesi, sivuaineet
- opiskelun aloitusvuosi, minkä ikäisenä
- asuinpaikkakunta
- käytkö päivittäin asuinpaikkakunnaltasi opiskelupaikkakunnallasi ?
- perhetilanne opiskelun aikana ja ennen sitä
- elämäntilanne nyt (päätoiminen vai osa-aikainen opiskelija, perhetilanne)

1. Koulutushistoria ennen KM-tutkinnon aloittamista

- eri koulut, myös keskeytyneet (vuosiluvut koulunkäynnille)
- perusteluja aikaisemmille koulutusvalinnoille
- miten viihdyit koulussa lapsena/nuorena ?
- mietitkö nuoruudessa yliopisto-opintoja/kasvatustieteen alaa ?
- miksi et nuorempana aloittanut yliopisto-opintoja ?

2. Työhistoria

- aiemmat työt ja työsuhteet
- nykyinen työ ja työtehtävät
- nautitko nykyisestä työstäsi ? miksi et ?
- voitko hyödyntää yliopisto-opintojasi nykyisessä työssäsi ?
- haaveiletko alan vaihdosta ? miksi ?

3. Yliopisto-opinnot

- miksi yliopistoon ?, mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että pystyit aloittamaan koulutuksen?
- miksi Tampereen yliopistoon?
- miten pääsit yliopistoon? (pääsykokeet, avoin yliopisto, maisterikoulutuksen väylälle suoraan)

-miksi aikuiskasvatus/kasvatustiede? perusteluja pääaineen valinnalle

-harkitsitko muita aloja?

- Kokemuksia yliopisto-opinnoista aikuisena

- miltä tuntuu opiskella opiskelijoiden pääjoukosta poikkeavana?
- onko ikä ja elämäkokemus rasite vai etu opiskelussa?
- määritteletkö itsesi opiskelijaksi?
- miten aikuisopiskelijan opiskelu eroaa mielestäsi nuorten opiskelusta?
- miten muut suhtautuvat opiskeluusi, koulutuksen aloittamiseesi? (perhe, työkaverit, opiskelijatoverisi, yliopiston henkilökunta)
- onko opinnot vastannut odotuksiasi ?
- mikä on vaikeaa opiskelussa?
- mikä oli parasta opiskelussa ja mihin olet pettynyt?
- miten laitoksemme on pystynyt ottamaan huomioon aikuisopiskelijat?
- miten perhe-elämän, työn ja opiskelun yhteensovittaminen onnistuu?
- mistä löytyy tukijoukot, kun ei jaksakaan? mistä voimavarat kaikkeen?

- oletko ollut tyytyväinen päätökseesi aloittaa yliopisto-opinnot/pääaineen valintaan ?

4. Opintojen merkitys

- mitä merkitystä opiskelulla on itsellesi ?

-onko tiedossa työpaikka opiskelujen päätyttyä, jatkatko samassa työpaikassa ?

- mitä vaikutuksia tutkinnon suorittamisella on/toivot olevan (taloudellisesti, työelämän näkökulmasta, henkisesti)?

- Kannustaisitko muita aikuisia suorittamaan KM-tutkinnon/yliopisto-tutkinnon ?

-Harkitsetko jatko-opintoja tai jotain muita opintoja ?

